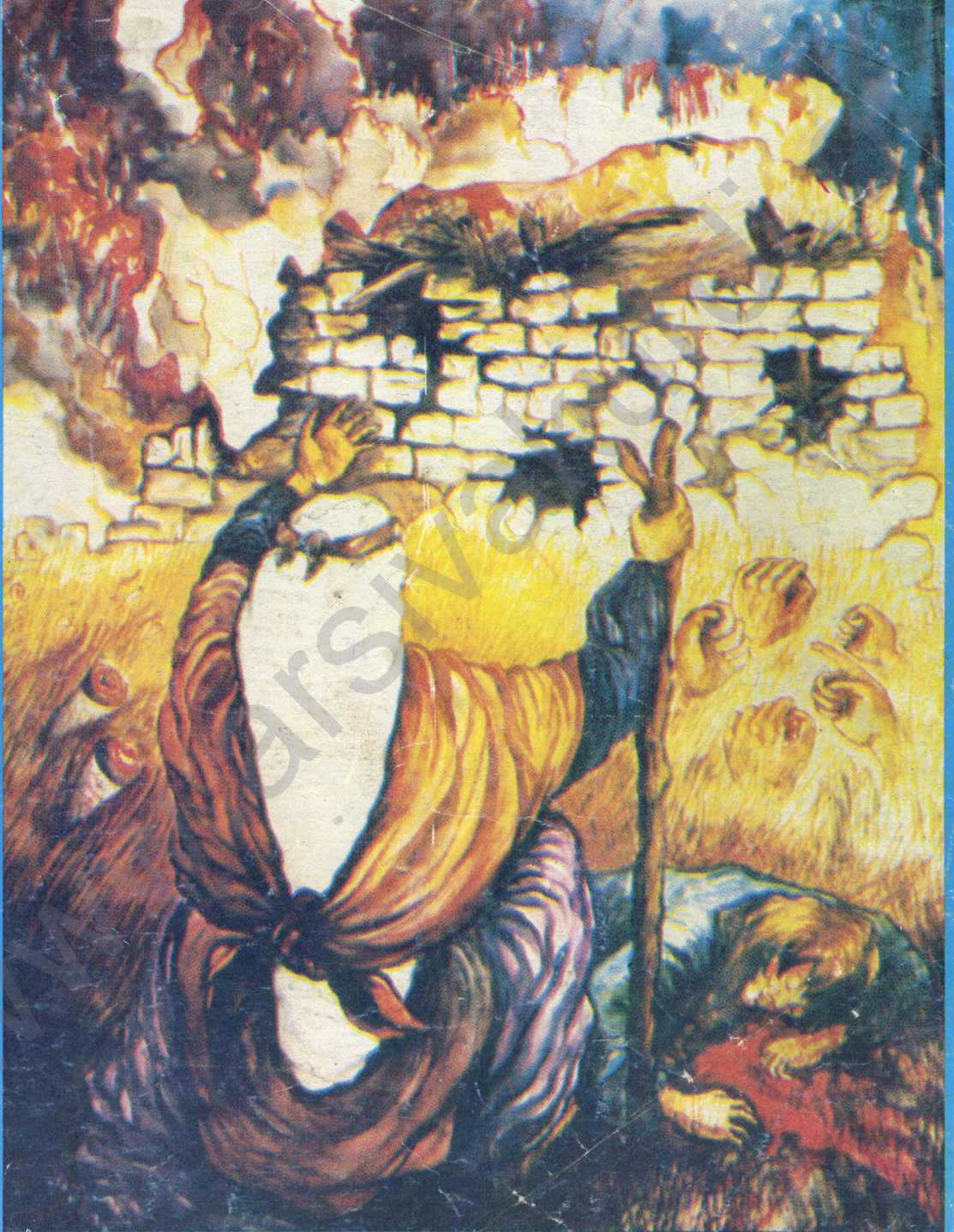

MEDYA

AYLIK HABER • İNCELEME • YORUM DERGİSİ

YIL: 2 SAYI: 11 EYLÜL '89 2500 TL (KDV Dahil)

GÜNEŞİ

★ Kürt halkına yaşatılan trajediye
dur demek için acil çıkış yolu

★ Dilimiz Kürtçe
★ Kürt Alfabeti

BERBANG

Devleta Romê zilma xweyî li ser gundîyên kurda (Cinebirê, Gundik û hwd] pir zêde dike. Ji nuhde dest pê kirîye gundên kurda bi nîrê zorê vala dikin. Welatparêzên kurd ên mafên xweyî însanî û netewî diparêzin jî dişînin surgûnê, ji Welatê me derdixînin. Dewleta Romê dixwaze Welatê me vala bike, bike çol ku kesek lê neji.

Em zilma li ser gelê kurd û surgûna kurdên welatparêz protesto dikin. Em dîsa ba hemû welatparêzên kurd û mirovperwerên dinê dikin ji bo dengê xwe li himber van zilm û surgûna bilind bikin û piştgiirtîya bi tekoşîna gelê kurd re hîn xurttir bikin.

ROJA MEDYA (Medya Güneşi)

BÎRANÎN

Helbestvan, nivîskar û şoreşgerê kurd ê bi nav û deng CEGERXWÎN û aktor, rejîsor û nivîskarê şoreşger YILMAZ GUNEY ewên tim di tekoşîna gelê kurde bijîn û biranîna wan ewê her tim riya me ronî bike.

ROJA MEDYA (Medya Güneşi)

CEGERXWÎN Û YILMAZ GUNEY

ABONE KARTI

ADIM :
MESLEĞİM : YAŞIM
ADRESİM :

Abone Koşulları:

Yurtiçi : 20.000 TL (Yıllık)
10.000 TL (6 Aylık)
Yurtdışı: 7 DM Yıllık : 75 DM

Hesap Numarası

Yakup KARADEMİR
Türkiye İş Bankası Türbe Şubesi.
Hesap No: 1066137
Cağaloğlu-İst

MEDYA
GÜNEŞİ

Lütfen Fotokopisini Çekiniz.

Kürt halkına yaşatılan trajediye dur demek için acil çıkış yolu

Murad CİWAN

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği adındaki sömürge valiliği yapılanmasıyla ülkemizde boyunduruğun yeni ilişki ve biçimlerle ikame edilmeye başlandığından bu yana, ordu birliklerince estirilen zulüm ve terör, son aylarda doruğuna ulaşarak halka karşı tam bir imha sindirme ve göçettirme savaşına dönüştü. Kamuoyu en çok Cudi dağı ve yöresine, jandarmaların, vurucu timlerin ve köy korucularının desteğini alan düzenli ordunun karadan ve havadan sürdürdüğü pervasız saldırılarla çalkalanıyor. Olayların merkezinde Cudi ve yöresi olmakla beraber, asker postal ve süngüleri Siirt, Hakkari, Mardin ve Van başta olmak üzere ülkenin diğer yörelerinde de serseri mayın gibi kol geziyor. Tanklar, toplar savaş uçakları yetmiyor, kimyasal silah kullanıldığına ilişkin ciddi söylentiler yaygınlaşıyor. Kimi generaller buna bile doymuyor, yörede değil insanları yaşatmayacak, otun bile bitmesine son verecek saldırılar için onay istiyor. Irak Kürdistanı'nı cayır cayır yakan, 4 bini aşkın köyü yerle bir eden, kasaba ve şehirleri boşaltan Saddam rejimini kendine örnek almak istiyor.

Kürt halkına karşı reva görülen bu insanlık dışı uygulamalar neden? Silahsız, savunmasız bir halka karşı sürdürülen bu savaşın sebebi nedir?

Bütün çıplaklığına karşın, devletin resmi ağızları ölüm ve zulüm politikasına başvurduklarını inkar ediyorlar, kuzu postuna bürünmüş kurt misali "terörist eylemlere karşı halkı korumak için operasyona giriştiklerini, halkın can ve mal güvenliğini sağlamak için önlem aldıklarını" iddia ediyorlar. Kürt halkına karşı izlenen boyunduruççu politikanın geçmişte yıllarca baş mimarlığını yapan

Demirel, bugünkü hükümetin terör estirme politikasını bağınazca benimsiyor, hatta daha kısa sürede sonuç alıcı yöntemler benimsemiyor diye hükümetin başını eleştiriyor. SHP Genel Başkanı Erdal İnönü yöreye yaptığı geziler boyunca halka kötü muamelede bulunduğu ilişkin kimi serzenişlerde bulunmakla beraber, açıklamalarında sözümona ihtiyatlık ve devlet adamı sorumluluğu pozlarına büründüğünden açıklamalarıyla devletin zulmünü, ordunun pervasızca sürdürdüğü savaşı gizleme çabasına dönüştüğünü, izlenen politikanın resmi devlet politikası olduğunu inkar ederek, yöredeki gerginliğin esas sorumluluğunu silahlı grubların eylemlerine yükledi, halka reva görülen baskı ve zorbalıkları da yöredeki kimi sorumluların boynuna attı, olayların bireysel boyutlarda olduğunu iddia etti. Ecevit de, bugünkü uygulamalara karşı serzenişlerde bulunmakla beraber, İngiltere'nin Kuzey İrlanda'da yürüttüğüne benzer bir yönetim biçiminin ülkemizde yürürlüğe konmasını önerdi. Kısacası şu anda Kürt halkına karşı silah zoru, kan, zulüm ve komplolarla dayatılan politikaların ve halkın içinde yaşadığı trajik durumun gerçek nedenlerine ilişkin olarak, iktidarıyla muhalefetleriyle tüm burjuva partileri açık bir yalancılık ve ikiyüzlülük içindedirler, gerçekleri ters yüz ederek iç ve dış kamuoyunu aldatma çabası güdüyorlar.

Ülkemizde bugün estirilen gerginliğin, her türlü vahşetiyle boy veren savaş halinin ana nedeninin PKK'nın yürüttüğü silahlı eylemler olduğu koskocaman bir yalandır. Bir kere yöntemi, vakitli-vakitsizliği bir yana toplumumuzda kimi çevrelerin silahlı eylemlere başvurmalarının gerçek nedeni bizzat devletin yüzyıllardır izlediği halkı boyunduruç altında

tutma, onu her türlü ulusal demokratik haklarından yoksun bırakma, adını varlığını, kültürel değerlerini yok sayma, sömürü ve baskının en ağırına tabi tutarak, geri kılma, yoksulluk ve sefalet içinde tutma, en ufak bir hak istemine, en ağır cezai uygulamalarla karşılık verme, her türlü demokratik ve barışçıl yolun önünü bizzat tıkararak ordu, polis ve istiklal, güvenlik ya da sikiyönetim mahkemeleri gibi zorbalıkları dayatma politikasıdır. Her türlü hak istemi zorla bastırılan, en ağır sömürü ve baskı cenderesine sıkıştırılan bir toplumda, boyun eğişin, suskunluğun ilelebet sürüp gitmeyeceği zorla dayatılan onursuz yaşamın karanlıklarını yırtıp parçalamak için arayışların başlayacağı toplumun farklı sınıf tabaka ve çevrelerinin üzerlerine çöktürülen sömürü, baskı ve zulüm politikasından etkilenme derece ve biçimine bağlı olarak farklı tepki ve çıkış yollarına başvurabilecekleri, bu arada toplum içinden zamanı olsun ya da olmasın, yanlış yöntemleri benimsesin ya da benimsemesin şiddete, silahlı kalkışmaya başvuracakların da olacağı kaçınılmazdır. Bugün bütün karmaşıklık, çelişki ve bulanıklığına rağmen boyveren silahlı eylemlerin nedeni bizzat Türkiye Cumhuriyeti devletinin Kürt halkına dayattığı silahlı zordur, sindirme ya da yoketmeyi baş hedef seçen işgalci politikadır.

Devletin resmi ağızları, yörede sivil halka yönelik saldırı ve cinayetlerin tümünü silahlı eylemcilerin üzerine atıyor ve jandarma, vurucu tim, ordu vs.snin. operasyonlarının halkın mal ve can güvenliğine yönelik olduğunu iddia ediyorlar. Silahlı eylemcilerin, başta köy korucuları ve aileleri olmak üzere kimi sivil hedeflere silahlı saldırılar düzenledikleri, ev, tarla yaktıkları, hayvanları telef ettikleri söylenebilir. Hatta bunları, eylemcilerin bizzat kendileri de açıklıyorlar. Ancak yöredeki saldırı, cinayet, yakıp yıkmaya ve köy boşaltmalarının boyutları enine boyuna açığa çıkarıldığında bu tür örneklerin bizzat devlet eliyle yapılanlara nazaran devede kulak kaldığı rahatlıkla görülebilir. Kaldı ki yörede bir kaos ortamı yaşanıyor. Olağanüstü hal ve savaş ortamı nedeniyle, devlet sağlıklı bilgilenmenin, gerçekleri bütün boyutlarıyla açığa çıkarmanın önünü kesiyor. Verilen bilgiler, devlet kaynaklıdır, çoğunlukla çarpıtılmış, gerçekleri gizlemeyi, ters yüz etmeyi, kamuoyunu yanıltmayı amaçlayan mahiyette bilgilerdir. MİT yetkilileri, Emniyet mensupları, basını düzmece haberlerle yönlendiriyorlar. Başlarına getirilen acı felaketleri dile getirmesinler diye yöre insanları tehdit ediliyor, düzmece suç

isnatlarıyla tutuklanıp işkenceden geçiriliyor, öldürülüyorlar. Bağımsız, dürüst ve tarafsız basın mensuplarının yöreyi dolaşıp doğru haber toplamalarının önüne her türlü engel dikiliyor. Yörenin milletvekilleri bile, halka ulaşmakta, dert dinlemekte ve gerçekleri açıklamakta, valilerin, emniyet müdürlerinin, askeri komutanların fiili engellemeleriyle karşılaşılıyorlar. Bütün bunlara rağmen, zaman zaman basına sızabilen haberlerden bile, gerçekte çoğu saldırıda eylemin kim tarafından gerçekleştirildiğini doğru dürüst tespit etme olanaklarının son derece sınırlı olduğu ortaya çıkıyor. Yöredeki insanlar, sık sık vurucu timlerin, jandarma ve komandoların yöredeki kılık kıyafetlere bürünerek, kendilerine silahlı eylemci süsü vererek, köylere baskın yaptıklarını, operasyona giriştiklerini, halka zulmederek cinayet işlediklerini, insan kaçırdıklarını belirtiyorlar.

Geçtiğimiz günlerde, olayların yoğun olduğu yörelere bir gezi düzenleyen SHP Genel Başkanı Erdal İnönü bile, ne olup bittiği konusunda yeterli bilgi alamadıklarını, İçişleri Bakanı'nın basına yansıtılan haberlerin ötesinde kendilerini bilgilendirmediklerini itiraf etti. Bu da şunu gösteriyor: Yörede yaşanan gerçekler devletin bugünkü konumuyla ya da göstermeye çalıştıklarıyla öylesine farklı ki, devlet bunları gelecekte Türkiye'nin yullarını eline almaya hazırlanan kadrodan bile gizliyor.

Yörede incelemelerde bulunan SHP Milletvekili Fuat Atalay: "Yurttaşlar haklarını kullanmasınlar diye sindiriliyor. Bölgede sürekli gerginliğin olması demokrasi dışı mihraklarca amaçlanıyor" dedi. SHP'li milletvekillerin olaylara ilişkin parti merkezine sundukları rapor, yöreyi dolaşan gazeteciler, değişik politik çevreler "devletin halkın tümünü potansiyel suçlu olarak gördüğünü" belirtiyorlar. Bu tespitin üzerinde durmak ve gerçek anlamını biraz daha açmak gerekiyor. Açık savaşa başvurarak baskı, terör ve zorbalığı doruğa ulaştıran devletin hedefi silahlı eylemcilerle sınırlı değil. Hele yaygınlığı bakımından hiç değil. Doruktaki terör esas olarak Kürt halkına, toplumun tümüne yöneliktir.

Toplumda son yıllarda derin bir uyanışın dalgaları boyveriyor. Kürt halkı, artık kendisini zorla boyunduruk altında tutan, adını, varlığını, her türlü ulusal demokratik haklarını gaspeden, sömürü, gerilik, açlık ve yoksulluk altında tutan, bilgisizliğin karanlıklarına mahkum eden düzenin kaderi olmadığı, olmaması gerektiği bilincine varıyor. Böylesi bir yaşama mahkum

edilmesinin tek nedeninin Kürt olmasında yattığını görüyor. Kürtlüğünü inkar etmesinin, suskunluğu ve boyuneğişi tercih etmesinin bir işe yaramadığını, onun da dünyadaki her özgür halk gibi özgürce yaşamaya hakkı olduğunu kavlıyor. İşte devletin halkı potansiyel suçlu olarak görmesinin en başta gelen nedeni budur. Bu TC devletinin kuruluşundan beri süregetirdiği resmi politikadır. Söz konusu insanlık dışı politikanın pratikteki, günlük yaşamdaki uygulamaları korkunç trajik boyutlarda seyrediyor. Düzenlen, baskı ve zorbalıktan çıkışın çaresini silahlı eyleme kalkışmakta bulanla her Kürd'üm, işsizim, yoksulum, eziliyorum, horlanıyorum diyen aynı kefeye konuyor. Topraksızlıktan, jandarma ve ordu dipçiğinden yakınan Kürt köylüsü, işsizlikten, düşük ücretten yakınan Kürt

Açık savaşa başvurarak baskı, terör ve zorbalığı doruğa ulaştıran devletin hedefi silahlı eylemcilerle sınırlı değil. Hele yaygınlığı bakımından hiç değil. Doruktaki terör esas olarak Kürt halkına, toplumun tümüne yöneliktir.

işçisi, kendi diliyle okuyup yazmamaktan, istediği üniversiteye girmekten şikayetçi Kürt genci v.s. tümü aynı kefeye sokuluyor; ezilmesi, susturulması, sindirilmesi gereken düşman olarak değerlendiriliyor. İktidardaki partiye, onun milletvekili ve belediye reis adayına ya da muhtarına oy vermiyor diye aynı muameleye tabi tutuluyor. Köy okuluna, karakoluna odun ya da su taşıyorsa, askeri devriyelere, operasyon timlerine koyun kuzu kesmiyorsa, silahlı kuvvetleri güçlendirme vakıflarına, Afganistan ya da Bulgaristan'dan gelen göçmenlere para ve mal bağışında bulunmuyorsa, Irak Kürdistanı'ndan gelen ve Hitlerin Yahudileri tıktığı temerkuz kampları benzeri kamplarda tutsak edilen Kürtlere bağışta bulunuyorsa, yardım topluyorsa potansiyel suçlu muamelesine tabi tutuluyor. Devlet köylüye, "Köy korucusu olacaksın" diyor "Hayır olmam" diyenler onun gözünde suçludur, haindir, başının ezilmesi, köyünden, tarlasından, hayvanından edilmesi gerekir. Ya bizzat devletin resmi kolluk kuvvetleri ya da hain işbirlikçi korucu çeteleri eliyle cezalandırılır. Eğer devletin gözünde biri "Kürtçü", "bölücü", "terörist"se yalnız kendisi değil, anası, babası, kardeşleri, yakın akrabaları hatta aşireti de suçludur. Böylece yaşamın içinde saymakla bitmeyecek kadar gerekçe ve bahanelerle halk topyekun suçludur. Eskiden devletin birini öcü gibi göstermesi için

"Kürtçü", "bölücü" damgası vurması yetiyordu. Şimdi iç ve dış kamuoyunun gözünde bu demagojinin elle tutulur inandırıcı bir yanı kalmadı, oldukça kaba ve kof bir paçavraya dönüştü. Onun yerine "PKK'li terörist" yaftası işletilmeye başlandı. Şimdi artık kim potansiyel suçluysa ona "PKK'li terörist" damgası vurularak saldırılıyor. Böylece zorbalık, insanlık dışı uygulamalarını haklı çıkaracağını, iç demokratik ve uluslararası kamuoyunun gözünde kendini aklayacağını, "teröre karşı savaştığı" imajını diri tutacağını umuyor. Silahlı eylem ve terör yaygarasının bunca koparılmasının bir nedeni de bu olsa gerek.

Kısacası suçlu olarak görülen potansiyel, bizzat Kürt ulusal uyanış ve bilinçlenmesinin, kendi adına, varlığına ulusal demokratik haklarına, toprağına sahip çıkmanın potansiyelidir ve Haziran'dan bu yana tırmandırılan savaş bu potansiyelle yönelmiştir. Amaç potansiyeli dağıtmak, parçalamak, başını ezmektir. Devlet "ya varlığını, haklarını ve ulusal değerlerini inkar ederek benim işgalci boyunduruğuma boyun eğeceksin, ya da yaşamı sana zehir edeceğim, seni yerinden, yurdundan, köyünden, tarlandan süreceğim" diyor, Kürt halkına bu iki "tercih"ten birini dayatıyor. Özellikle sınır yörelerine, yörenin Kürdistan'ın diğer parçalarıyla bitişik olmasından ve coğrafi koşullarından gelen stratejik önemi dolayısıyla özel bir önem veriyor, bir an önce sonuç almak istediği önlemleri hayata geçiriyor. Bu önlemlerin başında da sınırı ve dağlık bölgeleri Kürt nüfusundan boşaltarak tampon bir bölge oluşturmak geliyor. Aynı sınırın öte yöresinde Irak diktatörlük rejimi bir yıldan bu yana süregelen ve özellikle son aylarda yoğunlaşan Kürt nüfusunu boşaltmayı açıktan açığa yaptı.

Türkiye çok açık ve doğrudan yöntemlerle köyleri, kırsal alanları boşaltmada öyle Irak kadar rahat değil. Ne de olsa demokrasiyle yöneltildiğini, Avrupalı bir ülke olma yolunda ilerlediğini iddia ediyor. Pek çok uluslararası anlaşmaya imzasını atmış, Avrupa Topluluğuna girmek için hazırlanıyor. Böylesi bir ülkede, açıkça doğrudan yöntemlerle bir halkı yurdundan etme, toplu kırımdan geçirme öyle kolay değil. Bunun yerine, devlet dolaylı yolları, komploları, provakasyonları uygulamaya geçiriyor. Ortamı tam bir kaosa çevirerek saldırıya geçiyor. "Teröre karşı savaşıyorum" diyerek halka saldırıyor. "Teröre karşı önlem alıyorum" diyerek köyleri boşaltıyor, ya da köylüleri yerlerini, yurtlarını boşaltmaya, şehirli ya da köylü olsun, yöre insanlarını evini barkını terketmeye mecbur edecek her türlü saldırıya

başvuruyor. Hakkari, Siirt, Mardin üçgeninde yaratılan savaş ortamından kaygılarını çok detaylı, okşayıcı ve hatta aklayıcı ifadelerle bile olsa Ecevit bile dile getirdi: "Ordu düşmana karşı eğitim gördüğü için bölgede görev yaparken de ona göre davranıyor. Örneğin bir cenaze töreni için önlem almaya kalkışsa, sanki Kıbrıs'a çıkarma yapacak gibi hazırlanıyor" dedi ve şöyle devam etti: "Ben olaylar karşısında dehşete kapılıyorum. Ne demek Hakkari'de roketler atılıyor, polis lojmanı basılıyor. Dağda hayvan güden çoban belki PKK'lidir diye vuruluyor ve sonra yakılıyor. Bunlar tüyler ürpertici olaylar."

"Tüyler ürpertici olaylar" kuşkusuz sadece Ecevit'in saydıkları değil, Askerlerin vurucu timlerin ve köy korucularının "belki PKK'lidir diyerek" vurup öldürdükleri yüzlerce insan var. Öldürülüp cesetleri yakılan daha pek çokları var. Kaçırılıp bir daha izine rastlanmayanların, kesik başına ya da koluna rastlananların basına yansıyanları bile ürkütücü boyutlarda. PKK ile hiç bir ilişkileri olmadığı halde sırf korucu olmayı, ihanet yolunu seçmeyi kabul etmedikleri için özellikle son beş-altı yıldır başarısına getirilmedik zulüm bırakılmayan, en son olarak da kömür ocakları dinamitlenen köy ve meraların dışına çıkmaları, hayvanlarına, tarlalarına bakmaları yasaklanan öldürülen, gözaltına alınan en son olarak da topraklarını bırakıp göçetmeye zorlanan Gundık (Balveren) ve beş mezrasının köylüleri, Cudi Dağı yöresinde, Cizre, Şırnak , Uludere arasında resmen boşaltılan onlarca köy, tüyler ürpertici tablolar sunmuyorsa neyin ifadesidir.

Hakkari'de, hiç bir polisin ya da ailesinin burnunu bile kanatmadığı için, kamuoyunda kuşkuları üzerinde toplayan polis lojmanlarının taranmasından sonra 150 Hakkari'li gencin gözaltına alınarak işkenceden geçirilmesi, Bismil'in Tatlı Çayır köyünde düğünde silah sıkıldı diye köye baskın yapılarak sabaha dek köylülere işkence edilmesi, yolda geçen taksinin rastgele askerlerce taranak insanların öldürülmesi hiç kuşkusuz ürkütücülüğün boyutlarını gösteriyor.

Siirt'teki Baho Ağa benzeri ihanet çetelerinin köylülerin üzerinde "astığım astık, kestiğim kestik" haline gelmeleri, halkın namusuna el atmaları; kız, kadın kaçırmaları, askerlerin köylülere insan dışı yedirmeleri, kadınları çırıl çıplak soyarak işkence etmeleri, göçebe aşiretlerden talan götürmeleri, haraç kesmeleri v.s. hep bu devletin insanlığa, en ufak insanlık duygusu olanlara ürküntü veren politika

zincirinin birer halkasından başka bir şey değil.

Olağanüstü Hal Bölge Valisi Hayri Kozakçoğlu'nun basında çıkan şu ifadesi için iç yüzünün bütün ipuçlarını veriyor. "Cudi'deki 25 köyü boşaltma kararı kesinlikle uygulanacak, başarılı olunursa diğer köyleri de boşaltacağız."

Taaruzla geçtiler, resmi ya da gayri resmi, dolaylı ya da doğrudan ama zorla köyleri, yöreyi, Kürt nüfustan boşaltıyorlar. "Hayır" diyen ölümlerden ölüm beğeniyor ve en önemlisi "başarılı olunursa diğer köyleri de boşaltacaklar." Başarıya ulaşmak için de her türlü zulüm, zorbalık ve komploya baş vuruyorlar. Tankları, topları, savaş uçaklarını saldırtıyorlar. Bu yetmiyor zehirli gazlara, kimyasal silahlara başvuruyorlar. Yörede değil insan, ot diye bitmesin diyecek kadar azgınlaşıyorlar. Öyle bir noktaya gelmiş ki: köylüleri "artık bizi öldürseler, kimyasal silah atsalar da umrumuzda değil. Çünkü bundan ötesi sadece ölüm, yaşadıkça daha çok zulüm çekiyoruz" diyorlar.

Peki bu gidişat ne olacak? Sırf Kürt olduğu için yirminci yüzyılın bu son çeyreğinde bile her türlü milli ve insani haktan yoksun bırakılmasına karşı çıkan bir halka bütün dünyanın gözü önünde reva görülen bu zulüm ve ölüm politikası sürecek mi? Her halk gibi boyunduruktan kurtulmak özgürce ve insanca yaşamak istiyor diye Kürt halkı toptan potansiyel ya da fiili suçlu görülüp tankların, topların, savaş uçaklarının ya da zehirli gazların hedefi olmaya devam mı edecek? Buna "hayır" diyecek güç ve alternatif çıkarmanın zamanı gelip geçmiştir bile.

Elbette Kürt halkının nihai kurtuluşu, sömürgeci boyunduruğun bütün yön ve biçimleriyle, kırılarak, kendi ulusal ve sosyal yaşamını, geleceğini serbestçe eline almasıyla, Türk ulusu, ulus olarak hangi haklara sahipse o hakları elde etmesiyle gerçekleşecektir. Ama bu o kadar kolay ve bugünden yarına kazanılamayacak, çok yönlü zorlu uzun vadeli bir mücadeleyi alacaktır. Ne kadar zorlu, karmaşık ve uzun vadeli olursa olsun bu yola koyulmaktan, halkı yolun sonuna götürecek taşları döşemekten ve adım adım ilerlemekten başka da çare yoktur.

Bu gerçeğin bir yanı. Gerçeğin diğer yanı da, Kürt halkının üzerine çullanmış bulunan günümüzdeki aşırı zulüm ve sömürdür, halka karşı estirilen savaş ve terördür. Halkın boğazına sarılan el, sıkıkça sıkıyor. Rahat bir soluk alabilmenin her türlü olanağı tükenmiş, biçak kemiğe dayanmıştır. Acil bir çıkış yoluna gereksinim var.

Acil çıkış yolu nasıl bulunacaktır? Halk örgütsüzdür, savunmasızdır. Acil çıkış yolunu açacak mücadele araç ve yöntemlerinden yoksundur. Ortama belirsizlik, kaos ve komplö egemendir. Muhalefeti ve iktidarıyla burjuva partilerinin halkın acil trajedisine bir çözüm bulabileceği hayalinden kurtulmanın zamanı olduğunu, son olaylar bütün çıplaklığıyla gösterdi. ANAP son saldırıyı yapan devletin başındadır. DYP, ANAP hükümetinin yaptıklarını bile yeterli bulmuyor. SHP bütün serzenişlerine rağmen, içine girdiği tutum nedeniyle halkın acılarına tercüman olmaktan oldukça uzak, devleti şirin göstermeyi, suçlarını örtbas etmeyi, devletin kendisi halkın başına ateş yağdırırken, o, halkı devlete sahip çıkmaya ikna etmeyi marifet sayıyor. Orduya, devlete toz kondurmamayı, zulüm politikasını geçici kişisel tutumlara maletmeyi tercih ediyor. Ecevit, İrlanda benzeri bir yönetim biçimini başımıza koymayı öneriyor.

Burjuva siyasal partilerinin tümü, aralarında uygulamada kimi farklar olmakla birlikte esas olarak halkımız üzerindeki boyunduruğu sürdürmenin "ulusal politikası"nı temsil etme misyonuyla yükümlü görüyorlar kendilerini. Köklü bir çözüm zaten onlardan umulamaz ama halkın acil dertlerine çare bulma niyetinde de olmadıkları, son olaylarla bir kez daha açığa çıkmıştır.

Bir yerde bunu ters ve acaip karşılamamak gerekir; çünkü onlar başlarına bunca felaketler getirilen Kürt halkının temsilcileri değil, tam aksine onu ezen, boyunduruk altında tutan yabancı gücün temsilcileridirler. Acil çözüm için bile olsa bir kez herşeyden önce bu halkın temsilcisinin, bizzat onun örgütlü gücünün ortaya çıkması, davayı bizzat dava sahibinin eline alması gerekir. Her Kürd'ün, her Kurt devrimcisinin, aydınının, politikacısının, işçisi ya da köylüsünün artık bunu kafasına yerleştirmesi için daha ne gibi felaketler bekleniyor ki. Bizim davamız başkasının elinde nasıl çözüme kavuşak ki. Dünyanın hiçbir yer ve döneminde, hiçbir dava başkalarının elinde çözüm bulmuş değil.

Bu dava, köyde ya da kentte, ülkede ya da metropolde, yurt içinde ya da dışında olsun her Kürd'ün davasıdır. Köylüsü, işçisi, memuru, esnafı, işvereni, öğrencisi, aydını, doktoru, avukatı, mühendisi, ya da milletvekili, bağımsızlıkçısı, otonomicisi ya da kültürel özerklikçisi; sosyalisti ya da milliyetçisi; barışçısı ya da olmayanı kısacası tümünün artık bir yerde el atıp davanın gerçek sahibi,

temsilcisi olacak bağımsız ve ulusal; kitlelerin gerçek örgütlü güçlerine dayanacak aktif eylemlerin, çağdaş dünyamızın zorunlu kıldığı çokyönlü modern örgütsel biçimlerle donanmış halk hareketini yaratmaları gerekiyor. Köylüsü, işçisi ve emekçisinin muazzam kitle gücüyle aydının çağdaş entellektüel gücünü birleştiren toplumsal hareketi yaratmak gerekiyor.

Böylesi geniş kitlesel ve örgütsel toplum aksiyonunu en acil hedefler etrafında birleştirmek mümkün. Uzun vadeli hedeflerimiz farklı olabilir, kimimiz şöyle ya da böyle bir düşüncede olabiliriz. Hiç kimse kimseden uzun vadeli hedeflerinden vazgeçmesini istemeden ama hiç kimse de bu hedefini başkasına dayatmadan bugünün acil sorunlarının önüne koymadan bir acil hedefler programı yapılabilir ve bunun uğruna mücadeleye geçilebilir. Nedir bunlar? Tartışılarak, görüşülerek bunlar bir program haline getirilebilir. Bu arada son biçimi ve tümü olmamakla birlikte bir bakış açısı sunar diye burada da kimilerine değinmek mümkün.

Olağanüstü Hal Bölge Valiliğinin tüm kurum ve uygulamalarıyla derhal kaldırılması, Kürt halkı üzerindeki savaşa son verilerek ordunun, vurucu timlerin, komandoların çekilmesi, Köy Koruculuğunun dağıtılması, halka zulüm ve baskı yapanlardan hesap sorulması,

Köylerin boşaltılmasına son verilmesi, yerlerinden yurtlarından hangi nedenlerle olursa olsun sürülenlerin geri dönmelerinin sağlanması, zarar ve ziyanlarının karşılanması,

Kürtlerin varlığının tanınması, Kürtçe'nin serbestçe okunup yazılması, yayın yapması ile ilgili her türlü anayasal ve yasal yasaklamaların kalkması, Kürt dili, kültürü ve edebiyatının geliştirilmesinin önündeki maddi ve yasal engellerin kaldırılması,

Zindanların boşaltılması, siyasal nedenlerle tutuklanan, mahkum edilen bütün tutuklu ve hükümlülerin serbest bırakılması,

Irak Kürdistanı'ndan gelen Kürtlere mültecilik statüsü verilmesi, kamplar kaldırılarak mültecilere, iş, konut, eğitim ve kültürel olanakların tanınması,

GAP projesinin Kürt halkı üzerinde sömürünün katmerleşmesinin aracı haline gelmemesi için adil ve demokratik bir toprak reformunun yapılması...

Ayrıca bu taleplerin kazanılması Türkiye'de demokrasinin kazanılmasıyla da yakından bağlı olduğu için bütün Türkiye çapında acil demokratik hak ve özgürlüklerin de programlaştırılması ve bağımsız ulusal kişiliğe

sahip olarak oluşturulacak geniş toplumsal hareketini, Türk halkıyla, Türkiye demokrasi güçleriyle omuz omuza yükseltecek mücadelenin politika ve eylem planlarının hayata geçirilmesi de mücadelenin başarısı açısından kaçınılmazdır.

Nasıl bir mücadele yöntem ve biçimini örgütleyerek başarıya ulaşabiliriz. Herşeyden önce aklımızdan çıkarmamız gerekir ki, bir

Herşeyden önce aklımızdan çıkarmamız gerekir ki, bir takım küçük ya da büyük grupların, siyasi yapılanmaların halkı halk adına kurtarması hayalinden sıyrılmamız gerekiyor. Böylesi eylemlerin, düşmanın zorbalığını daha açık gösterme, propaganda v.s bakımından kimi yararları olsa bile sonuç alıcı olmaktan uzak oldukları bilinmelidir. Mücadelenin kazanılması onun gerektirdiği tüm yöntem, biçim ve araçlarla donanmış kitlelerin bizzat kendi örgütsel güçlerinin eseri olmak ve siyasal güçler de kendi örgütsel varlık ve konumlarıyla bunun içinde yer almak durumundadırlar. Yani halkın bizzat kendisi kendisini kurtaracaktır. Mücadeleyi başkaları onun adına değil bizzat kendisi kazanacaktır.

takım küçük ya da büyük grupların, siyasi yapılanmaların halkı halk adına kurtarması hayalinden sıyrılmamız gerekiyor. Böylesi eylemlerin, düşmanın zorbalığını daha açık gösterme, propaganda v.s bakımından kimi yararları olsa bile sonuç alıcı olmaktan uzak oldukları bilinmelidir. Mücadelenin kazanılması onun gerektirdiği tüm yöntem, biçim ve araçlarla donanmış kitlelerin bizzat kendi örgütsel güçlerinin eseri olmak ve siyasal güçler de kendi örgütsel varlık ve konumlarıyla bunun içinde yer almak durumundadırlar. Yani halkın bizzat kendisi kendisini kurtaracaktır. Mücadeleyi başkaları onun adına değil bizzat kendisi kazanacaktır. İşte herşeyden önce, egemen olmuş anlayışların tersine mücadelenin bu niteliğini alternatif olarak çıkarmak gerekiyor. Önemli olan böylesi bir anlayışla mücadeleye sarılmak ve bunun bizzat toplumun kendi deneyimleri ile tarihin ve çağdaş dünyanın deneyimlerinin birleştirildiği mücadele alan biçim ve yöntemlerini hayata geçirmektir.

Aslında böylesi bir hareketin sarsılacağı kitlesel mücadelelerin ilk nüveleri ülkemizde boy veriyor bile. Örneğin köylerini terketmek

zorunda bırakılan, tarlalarından, kömür ocaklarından edilen Gundık (Balveren) ve mezrasının 5000 köylüsünün bir hafta boyunca gerçekleştirdikleri eylem, ortaya çıkarılacak alternatifin embiriyonu gibi bize yol gösteriyor. Elbetteki o kendiliğinden gelmeydi, 5000 köylüyle sınırlıydı, örgütsüzdü ve kısa ömürlüydü. Ama bu haliyle bile ne yapabileceğinin sinyallerini verdi. Ne yazık ki bugünün örgütsüzlük, dağınıklık ve nemelazımcılığı ortamından onlar yalnız kaldılar. Oysa başka yörelerin köylüleri de aynı eyleme geçseydiler, kentlerdeki işçiler ve diğer emekçiler, örgütlü güçlerini, bahar eylemleri gibi eylemler ve daha ileri biçimleriyle onların desteğine verseydi, bugün açlık grevcilerinin yaptığı türden eylemler yurt içinde ve dışında onlarla olan dayanışma eylemleri, miting yürüyüş ve protestolar yükselseydi, tek tek avukatlar değil de, bağımsız örgütsel platformun hukuksal ve entellektüel gücü, insan hakları komiteleri, parlamentoda güçlü bir Kürt grubu onlarla omuz omuza olsaydı, Türkiye demokrasi güçlerinin ve uluslararası kamuoyunun aktif desteği oluşsaydı böylesi muazzam çok yönlü bir yığınsal halk aksiyonunun nelere kadar olabileceğini söylemeye bile gerek yok.

Peki, Kürt yurtseverleri, emekçileri, aydınları, işçisi, köylüsü, kadını ve erkeği kısacası Kürt halkı toplumsal mücadeleyi böylesi ve daha da gelişkin bir düzeye neden çıkaramasın. Ülkemizde Gundık köylülerinin, zindanlardaki açlık grevcilerinin ve onlarla dışarıda dayanışma içinde olanların, baharda rüzgar gibi esen işçilerin eylemlerini, Filistin'deki son taşlı sopalı yığınsal kalkışma biçimleri ve Güney Afrika'lıların uluslararası dayanışmayı sağlamak için gösterdikleri eylemler benzeri eylemleri birleştirerek bunların sentezlerinden ülkemizin koşullarına denk düşecek eylem ve mücadele biçimlerini neden hayata geçirmiyelim ki? Oluşturmamız gereken halk hareketimizi bu eylemlerle niye donatmayalım ki?

İşte bugün acil çıkış yolunu gösterecek ve uzun vadede de bizi başarıya yakınlatacak alternatif budur. Belki risklidir, başka yollardan daha zor ve kulfetlidir ama en geçerli, en yetkin alternatif budur. Bir toplumun çağdaş varoluşu, bu çok yönlü yolun döşenmesi demektir. Riskine tek tek ve toplum olarak katlanmaya değer kıymettir. ●

KÜRT KÖYLERİNDE KATLIAM PROVALARI YAPILIYOR

Ahmet DİLOVAN

Sömürgeci faşist TC'nin ordusu Kürdistan'da operasyon bahaneleri ile köylüler üzerine terör estiriyor. Köylünün tarlasına çıkmasına yasak konuluyor, hayvanların güdülmesine izin verilmiyor. Köylüler toplu dayak ve işkencelerden geçiriliyor. Kimi köyler zorla boşaltılıyor. İnsanlar her an "öldürülebilirim" korkusuyla yaşıyor. Çünkü kimin ne zaman öldürüleceği belli olmaz. Kürt olmak ve de işbirlikçi ve hain olmamak öldürülmek için yetiyor. Tüm bunlara asayışı sağlama kılıfı giydiriliyor. Oysa hedeflenen Kürt halkını topyekun yoketmedir. Yıllardan beri körüklenen Kürt düşmanlığı, Kürt halkını inkar etme politikaları iflas edince tek çareyi toplu katliamlarda buldular. Bugün Kürt köylerinde yapılanlar bu toplu katliamların provalarıdır. Dün Amerika emperyalizminin Vietnam halkına, İsrail siyonistlerinin Filistin halkına yaptığı zulüm ve barbarlıkları bugün sömürgeci güçler Kürt halkına yapıyor. Kürt köylerinde bugün yapılanlar Hitler faşizminin insanlığa yaptığı zalimlikleri katbekat aşıyor. Kürt köy ve kasabaları sömürgeci güçler tarafından Saygon zindanlarına çevrilmiş sömürgeciler ve işbirlikçileri Kürt kasaba ve köylerinde cinayet üstüne cinayet işliyorlar. Yükselen Ulusal ve Toplumsal mücadelenin önüne geçemeyen sömürgeciler, tüm çirkefliklerini sergiliyorlar. Dökülen kanlara doymuyorlar şimdi de yeni katliamlar yapmanın hazırlığını yapıyorlar.

**«HA BİR İT ÖLDÜRMÜŞÜZ HA BİR KÜRDÜ,
NE FARKEDER...»**

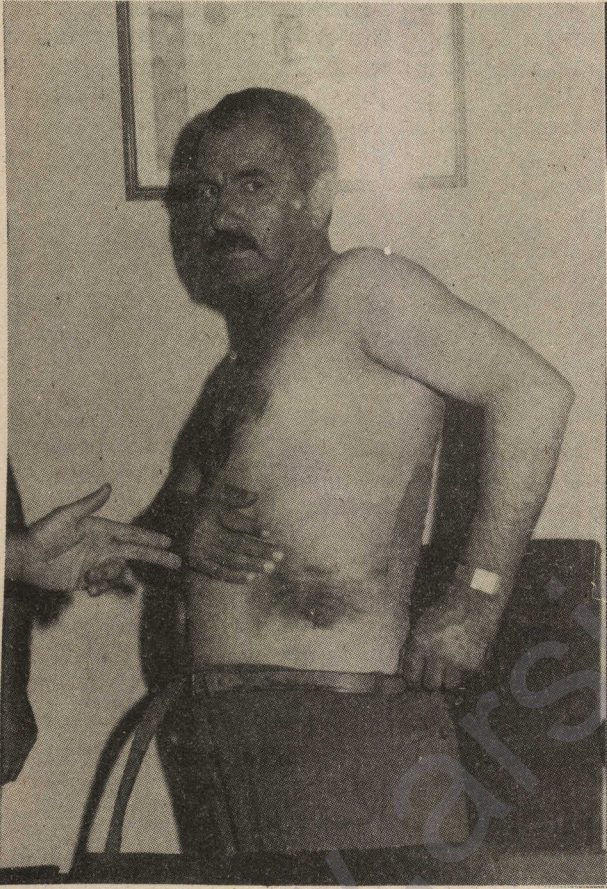
Bismil'in Karha Zırka (Tatlıçayır) köyünü basan jandarmalar köylülere böyle diyordu. Karha Zırka köyü 29 Temmuz 1989 da gece yarısı jandarmalar tarafından basılıyor. Yaşlı, genç, kadın çocuk ayırımı yapılmadan tüm köylüler alanda toplatılıp sabaha kadar yüzüstü yatırılarak topluca işkenceden geçirildiler. Jandarmaların köye girişi sırasında açtıkları ateş sonucu iki köylü yaralandı. Üç köylü de

dipçikler sonucu yaralandı. Tüm bunlara neden olarak gösterilen, köylülerin düğünde silah sıklmaları idi.

Bismil'in Karha Zırka köyünde estirilen terör üzerine Mehmet Arslan 1 ay, Recep Gürel 5 gün, A. Halim Çelik 10 gün, Hüseyin Akbulut 25 gün rapor aldılar. Köylüler kendilerine yapılan işkencenin ve faillerinin cezalandırılması amacı ile C. Savcılığına şikayette bulundular. olay burjuva basınına şu veya bu şekilde yansıdı. Basına olayın yansımaları ve kamuoyunca duyulması üzerine Diyarbakır'da sözüm ona failleri tespit etmek amacıyla bir yarbay Bismil'e gitti. Yarbay köylüleri şikayetlerinden vazgeçirmek için tehdit etti. Ve yarbay şöyle diyordu: "Yeşilyurt köyünde bok yedirdik hiç kimse bir şey yapmadı, burada da üç beş kaburga kırılmış ve bir iki kurşunla yaralı var bunda mı bir şey çıkacak." Ve arkasında şu tehdidi savuruyordu. "Sizi bölücü hainler kışkırtıyor, bunu biliyoruz." Evet bu sözlerden de anlaşıldığı gibi Kürdistan'da yapılanlar bizzat devletin üst kurumları tarafından yönlendiriliyor ve adı devlet terörüdür.

O gece Karha Zırka köyünde yaşanan vahşeti köylüler şöyle anlatıyorlardı: Saat gece 24.00'te birden bire silah seslerini duyduk. Hepimize yat komutu verildi ve silah dipçikleri ile bize vurulmaya başlandı. Bütün gece boyunca yüzüstü bizi yatırıp, tekme, dipçikle bize vuruldu ve attıkları mermileri toplattırdılar. Yaralı Hüseyin Akbulut ise o geceyi şöyle anlatıyordu: "Tatlıçayır'dan köyüm Eriktepe'ye dönüyordum. Birden köyün her tarafında ateş edildi. Baktım vurulmuşum. Atımdan düştüm, jandarmalar yanıma geldiler, yaralandığımı anladılar. Doğru köyüme gitmemi söylediler ve ne sen bizi gördün, ne de biz seni gördük, devamlı sakın rapor alayım ve şikayet edeyim deme, bize yakınsın, bir köyde seni vurur, teröristler vurdu deriz ve hiç kimse birşey yapmaz." Bugün Kürdistan köylerinde askerlerin ve özel timin öldürüp, teröristler öldürdü veya köylerinden alınıp öldürülen ancak kamuoyuna çatışma sırasında öldü biçiminde

lanse edilen birçok olayın varlığı biliniyor. Ve hiç bir fail cezalandırılmış değil, fail üst mercilerce korunmaya çalışılıyor. Bismil'in Karha Zırka köyündeki vahşetin sorumluları jandarma bölük komutanı Teğmen Seyfi Coşkun ile Astsubay başçavuş Yüksel Çelenk de hala yakalanmış değildirler.

Yüksel Çelenk'in bir Kürt düşmanı olduğunu, köylülere yapılanlar gösteriyor. Öte yanda o gece Karha Zırka köyünde misafir olan üç Silvan'lı ile iki Bismil'liyi çırılçıplak soyarak topluluk içinde dolaştıran ve edep yerlerini bile kapatmalarına müsaade etmeyen de Yüksel Çelenk denen işkenceciydi. Evet kürt köylerinde zulüm yapılıyor ve yapanlar cirit atmaya devam ediyorlar. Ama faşist cellatlar bir gerçeği öğrenmemişe benziyorlar o da yaptıkları pisliklerin hesabının tek tek sorulacağıdır. tüm bu baskılar Kürt köylüsünü yıldırıyor, o yaşamın zorluklarını aşı aşı onurunu kişiliğini yükseklerde tutmaya çalışıyor. Ve Kürt olmaktan

dolayı baskılara maruz kaldığını daha iyi algılıyor. Kürt köylüsü, Kürt işçi sınıfı ve diğer ulusal güçlerle birlikte gelişen Ulusal ve Toplumsal mücadelede yerini almaya çalışıyor. Nitekim DYP İl Meclis üyesinin açıklamaları bu gerçeği daha iyi bilince çıkartıyor. İl Genel Meclis Üyesi M. Aslan kendisine yapılan işkenceleri anlatırken şöyle diyordu:

"Bizim Doğumuz"da halka terör estirildiği anlatılırdı, fakat biz pek inanmazdık. Hep bazı örgütlerce bu tür iddiaların çıkartıldığına inanırdık. Ama o gece bize yapılanları gördükten sonra gerçekleri daha iyi kavramaya başladım. Ve halkın gerçek dostlarının devrimciler olduğuna inandım. Devrimcilerin dışında, başta mensup olduğum parti dahil hiç kimse bize sahip çıkmadı." Evet köylüler estirilen terörün perde arkasındaki odakları tanımaya başlamışlar ve de Kürt olduklarından dolayı baskılara maruz kaldıklarını da artık anlıyorlar. Baskılar, bir nevi Kürt olma bilincinin daha erken uyanması için temel itici bir güç fonkiyonu görüyor. Demek istediğim şey sömürgecilerin tüm barbarlıkları Kürt hakkının ulusal bilincinin boyutlanmasının önüne geçemiyor ve geçemeyecek de.

ÇINAR YOLUNDA ÖZEL TİM ATEŞ AÇTI MUHTAR ÖLDÜ

Çınar'abağlı Ovabağ köyünde Diyarbakır'a gelen ticari bir taksi ilkin devriye gezen akerlerce durdurulup aranıyor. Aramadan sonra devam eden taksi bir kilometre gittikten sonra yolda parketmekte olan ve özel time ait olan bir araçtan ateş ediliyor, arabadakiler kendilerini bağıarak tanıtmalarına ve arabadan inmelerine rağmen ateşe devam ediliyor. Açılan ateş sonucu arabada bulunan Benekli köyü muhtarı Sabri Kara ölüyor, Aziz Bülbül ise yaralanıyor.

Kürdistan'da özel tim ve askerlerin öldürdüğü insanlar kitlesine muhtar Sabri Kara da katıldı. Artık sömürgeciler ve kuklaları Kürt halkına yönelik tüm güçlerini ve barbarlıklarını açıkça ortaya koyuyorlar. Tüm çirkefliklerini kusuyorlar. Demokrasi kisvesi altında insanları katlediyorlar, toplu işkenceler yapıyorlar ve Kürt halkına yönelik katliam provaları yapıyorlar. Devrimci, demokrat, yurtseverler Kürt halkına yönelik bu komplolara karşı mücadeleyi boyutlandırmalı ve sömürgecilerin yaptıklarını halka teşhir etmelidirler. ●

VAHŞETİN DOĞURDUĞU DİRENİŞ VE GUNDİK (BALVEREN)...

Ülkemizin özellikle kırsal yerleşim alanlarında halk üzerinde estirilen devlet terörü genişleyerek sürerken, baskıların vardığı vahşet beraberinde güçlü direnişler getirmekte, köylüler: "Hergün ölmektense, korku dolu bir yaşam sürmektense direnerek ölelim." düşüncesiyle yaratılan korkuyu atmakta, yılgnlıklara hayır demektedir.

Mardin ve Siirt'in bazı ilçe ve köylerinde özellikle son aylarda sürekli olarak komuoyunun gündeminde olan ve baskılarla zorunlu göçe zorlanan köylülerin feryatları gün begün yükselmektedir.

Daha dün Eruh'a bağlı Ormaniçi köyünün Derbest mıntıkasında köy korucusu, asker ve çevik kuvvet üçlüsünün baltalarla parçalayıp kolu, bacağı, kafası ayrı ayrı yerelere bırakılan Osman Esendemir'in ve aynı köyden bir kaç insanın gördüğü insanlık dışı işkenceler kamuoyunun gündeminden düşmeden, Şırnak'a bağlı Balveren, Araköy, Geçitboyu ve Dağkonak köylerinde yeni sesler, yeni feryatlar kopmaya başladı.

Olayların ayrıntısına girmeden önce, olayların geçmişine bir gözatmakta yarar var. Balveren köyündeki baskıların kamuoyuna yansımaları birlikte "sadece bu gün değil, dün de biz aynı durumdaydık." diyen köylüye kulak verelim:

"12 Eylül'den sonra bizim buralarda baskılar başladı. Köylere baskılar köy koruculuğunun yasallaşmasıyla arttı. Bu konuda bizim köy dahil birçok köylü en kötü şekilde işkencelerden geçti. Fazla uzatmama gerek yok buradaki tüm köylüler ha bugün, ha yarın öldürüleceğiz korkusuyla yaşamakta, artık bu şekilde yaşamaya alışık diyorlar."

Köylülere dayatılan koruculuk sistemi kabul edilmeyince askerler "Ne olacağını görürsünüz." Ve ne olacağını köylülere göstermekte gecikmediler.

Kayıplar kayıpları kovaladı ve arkasından "Siz teröristlere yardım ediyorsunuz" denildi. Ve bu köyleri cehenneme çevirmekte gecikmediler Hergün insanlar evinden korka korka çıktı, korka korka evlerine girmeye başladılar. Hayvanlarını otlatmaya götüren çobanlar önce rastgele kurşuna dizildi, arkasından binlercesinin gerekçesi olan "Dur ihtarına uymadı" veya "Teröristlerle çıkan silahlı çatışma sonucu.... terörist ölü.... terörist

sağ olarak ele geçti" haberleri çok fazlaca duyulmaya başlandı. Çok geçmeden "teröristler" denilen insanlar hayvanlarını otlatırken kurşuna dizilen çoban Ali veya Osman, sağ olarak yakalananların ise işine gücüne bakan köylüler olduğu anlaşıldı. Tüm olayların ortaya çıkmasına karşın, sorumlular cezalandırılacağına aksine, daha fazla baskı yapmaları için ödüllendirildiler. Baskılar o oranda arttırıldı ki artık kadınlara bile el atıldı, saçları usturaya vuruldu, köy ortasında soyulup "Hepinize ibret olsun" denildi.

Estirilen bunca devlet terörüne karşı yaratılmak istenilen yapı bir türlü oluşturulmadı. Daha değişik baskı yöntemleri bulmak gerekiyordu, onlar da bulundu:

Yerleşim alanlarını boşaltmak.

Köy yerleşim alanlarını boşaltmadan önce tüm köylüleri evlerine hapsedtiler. Meralara, hayvanlarını otlatmaya, ekinlerini biçmeye gitmeleri yasaklandı. Böylece istenilen köylü istenildiği zaman evinden alınabilir ve istenildiği gibi işkenceye tabi tutulabilirdi. Ve nihayet aynı şeyler gerçekleşti. Alınıp götürülen köylülerin kimisi kısa süre sonra aygın baygın işkenceden çıkarılıp evinin önüne atıldı, kimisi de kayıplara karıştı. Ve ezberlenen nakarat tekrarlandı "Teröristlerle çıkan çatışma terörist ölü olarak ele geçirildi."

Köylülerin meralara çıkmasının yasaklanmasının ardından planın asıl yönü yaşama geçirilmeye başlandı.

"Tüm köyler boşaltılacak."

Köylüler can ve mal güvenliklerini sağlamak, ekinlerini biçmek için çareyi Şırnak Kaymakamına başvurmakta buldular ve kendi aralarında bir grup belirleyip kaymakama gönderdiler. Kaymakamlığa can güvenliklerinin sağlanması için giden gurubu, Şırnak kaymakamı Cemal Ayman, "çok tatminkar ve o derece yürekli, gerçekçi" bir yanıt verip geri gönderdi. İşte T.C.'nin sorumluluk duygusuyla dolu halkın can mal güvenliğinden sorumlu kaymakamı, Cemal Ayman'ın köylülere yanıtı:

"Zaten hepiniz teröristsiniz. Bu gün sizi öldürmeseler, yarın öldürecekler. Hangi köy nerede ve ne zaman askerler tarafından bombalanma gereği duyulursa bombalanır."

Baskıların yoğun olarak yaşandığı Balveren, Geçitboyu ve Ataköy köylülerinin baskılara ve işkencelere değin hazırlayıp Diyarbakır büromuza verdikleri ortak bir metni aşağıda yayınlıyoruz:

İŞTE GERÇEĞİMİZ...

Siirt'in Şırnak ilçesine bağlı olan başta 3000 nüfuslu Gundik olmak üzere 300 nüfuslu Araköy 600 nüfuslu Geçitboyu'nun köylüleri olarak bizlerin, en ufak bir can ve mal güvenliği kalmamıştır. Zaman, mekan belli olmaksızın her an güvenlik kuvvetlerinin keyfi gerekçeleri ile gözaltına alınıp her türlü işkencelerin altından geçme ve özellikle bölgede oluşturulan vurucu timlerin bizi tehdit edip öldürme korkusuyla yaşıyoruz.

Örneğin Balveren köyümüzün halkından olan Mustafa Sidar (25) 20 günden fazladır Şırnak ilçe merkezinde köylerimiz halkından olan onbir kişi ile beraber gözaltına alınmış olup bu sayı hergeçen gün artmaktadır. Mustafa Sidar geçenlerde köye getirildiğinde ancak iki güvenlik görevlisinin yardımıyla ayakta durabiliyordu. Yani işkenceden aldığı darbelerden dolayı ayakta duracak hali kalmamıştı. Ayrıca gözaltına alınan diğer köylülerimizin hayatından büyük endişeler duyuyoruz. Zira, gözaltına alınan insanlarımızla en ufak bir iletişim kuramıyoruz. Birkaç gün önce gözaltına alınıp bırakılanlardan öğrendiğimize göre insanlarımızı, boş mazot varillerinin içine koyup kapağını kapatıp yazın kavurucu sıcaklığı yetmişmiş gibi bir de varillerin etrafında dairesel bir şekilde ateş yakıyorlar. Bu bir iddia değildir. Bunu bizzat yaşamış insanlarımız var, eğer sadece bunu iddia olarak kabul edenler varsa,

gelip yaşanan olayı mahalinde araştırıp öğrenebilirler

Gözaltına alınıp bu tür işkencelerden geçirilme gerekçeleri tarafımızdan bilinmemektedir.

Bir başka sorunumuz, tek geçim kaynağımız olan topraklarımız, 6 bin dönüme yakın bağlarımız ve köylerimizin bütün merası tampon bölge olarak ilan edilmiştir. Yani köylerimizden bir km. öteye çıkamıyoruz. Yörede bulunan askeri makamlar tarafından muhtarlıklarımıza verilen belgelerde şöyle deniliyor: "Tampon bölge olarak ilan ettiğimiz yerlere kimse girmesin, aksi takdirde yapılan tatbikat ve ateş eğitimlerinde hiç bir öldürme olayının sorumluluğunun kabul edilmeyeceği tarafımızdan bildirilmektedir."

Bütün ekili arazilerimiz, tampon bölge olarak ilan edilen yere dahildir. Gerekçe ne olursa olsun öldürme tehdidiyle bizi geçim kaynaklarımızdan alıkoyma olayı ibret vericidir. Dolayısıyla sefalet ve ölüm ile karşı karşıya kalma olayı çıkar meydana. Ve topyekün evlerimizde gözaltına alma olayının açık ifadesidir.

İşte, bu can, mal ve sosyal güvencemizin kalmayışından dolayı biz 3 köyün halkı olarak evlerimizi bırakıp, anayola çıkıp oturma eyleminde bulunmaktayız. Bu eylemdeki amacımız ilgililerin bizim sorunlarımıza kulak asıp can-mal güvenliğimizi sağlayıp her Türkiye vatandaşının yasal olarak sahip olduğu haklara sahip olarak köylerimizde insanca bir yaşam tarzı içinde yaşamamızı sağlamalarıdır. Aksi takdirde daha korkunç olaylar meydana çıkabilir.

Bu isteğimizi daha önce köylerimizin ihtiyar heyetleri aracılığıyla Şırnak kaymakamlığına bildirdiğimizde kaymakamlığın verdiği cevap "zaten hepiniz teröristsiniz. Bugün sizi öldürmeseler, yarın öldürecekler, hangi köy nerde ve ne zaman, askerler tarafından bombalama gereği duyulursa, bombalanır" şeklinde oldu."

HEP HORLANMAK İSTEMİYORUZ, İNSANCA YAŞAMAK BİZİM DE HAKKIMIZDIR.

BÜTÜN İNSAN HAKLARI SAVUNUCULARINA SAYGILARIMIZLA.

BALVEREN-GEÇİTBOYU-ARAKÖY HALKI ADINA

Mehmet SANRI.

*Ne zindan ditirsine min
Ne dengé nêzbûna miriné
Sînga min derya xwîné
Sînga min bo te sîpera evîné.*

M. İBRAHİM

DIYARBAKIR'DA DİRENİŞÇİ TUTSAKLARLA DAYANIŞMALAR COŞKUyla SONUÇLANDI

1 Ağustos faşist genelgesinin 1. yılında Cezaevleri tarihinde önemlice bir yer alacak olan, devrimci tutsakların başlattıkları şanlı direnişler, tüm kararlılığı ile sürüp, tutsakların lehine zaferle sonuçlandı.

Tutsakların cezaevlerinde faşist baskılara karşı, her defasında başlattıkları direnişlerin mutlak bir bedeli de olmuştur. Bu kez bu onurlu direnişte ülkemiz şehitlerine iki yurtsever daha eklendi. Mehmet YALÇINKAYA ve Hüseyin Hüsnü EROĞLU onursuzlaşmaktansa, onurluca ölümü tercih ettiler.

Faşist rejimin zindanlardaki devrimci tutsakları onursuzlaştırmaya yönelik olarak estirdiği terörün, son halkalarından biri olan 1 Ağustos genelgesi, 1988 tarihlerinde yürürlüğe konulduğunda, başta tutsakların direnişleriyle karşılanmış, kısa bir süre sonra da duyarlı kamuoyunun sert protestolarına hedef olmuştu.

Şubat 1988 direnişlerinde D. Bakır 5 nolu tutsak evinde tutsakların tavizsiz direnişleri ve kamuoyunun tepkisi karşısında geri adım atmak zorunda kalan egemen güçler, tutsakların tüm taleplerini kabul etmişti. Bilindiği gibi bu kararlı direnişte M. Emin YAVUZ şehit düştü. İşte 1 Ağustos Genelgesi tutsakların gerek ülkemizde ve gerekse Türkiye'de uzun mücadeleler sonucunda dişleri ve tırnaklarıyla elde ettikleri tüm kazanımları bir çırpıda gasp etmeyi amaçlamaktaydı. Ağustos '88'de

yürürlüğe konulan bu genelge karşılaştığı tepki ve direnişlerden ötürü uygulanamadı ve kağıt üzerinde kaldı.

Verilen güvence 1 yıl sonra unutulup, 1 Ağustos faşist genelgesi, tekrar tutsaklara dayatıldı. Bu dayatmalara verilecek tek yanıt yine canlar pahasına da olsa direnmektir, çünkü, direnmek yaşamaktır.

Eskişehir tutsakevinde başlayan ve çok kısa bir süre sonra tüm tutsak evlerini kapsayan direnişler, duvarları aşır dalgalar tüm toplumu tutsaklarla dayanışmaya itti.

DIYARBAKIR'DA TUTSAKLARLA DAYANIŞMALAR...

Eskişehir ve Nazilli tutsak evlerinde başlayan ve kısa süre sonra tüm tutsak evlerini kapsayan ve önceleri açlık grevi biçiminde süren direnmeler ve bu direnmelerin sonucu, Eskişehir ve Nazilli tutsakevlerindeki tutsakların, bir çok çevrelerin entrikalarına karşı direnişlerinden ölüm pahasına da olsa vazgeçmemeleri, egemen güçleri tehdit edip ürküttü. İşte bu korkuyla yeni bir entrika sahneye konuluyor ve Eskişehir tutsak evindeki tutsakların açlık grevlerinin 34. gününde elleri, ayakları zincirlerle bağlanıyor, işkenceler ve toplu dayaklar atılıp, Aydın tutsak evine sürgün ediliyorlardı. Bundan amaç kamuoyunun dikkatlerini dağıtmak, sanki sorun yalnızca

Eskişehir tutsak evinin sorunu muşcasına tutsakevi boşlatılıyor ve tüm tutsaklar Aydın ve Nazilli tutsak evine gönderiliyordu. Aydın tutsak evine gelen devrimci tutsaklar burada da direnişlerini sürdürdüler. Nitekim sürgün sırasında dövülen tutsaklardan Mehmet YALÇIN

KAYA ve Hüseyin EROĞLU bu onurlu savaşımın şehitleri oldular.

İki yurtsever tutsağın katledilmeleri egemen güçlerin korkusunu artırırken, dayanışmaları ve direnenlerin direnme güçlerini kat kat arttırdı. Bu korkudan olacak ki Adalet Bakanı Sungurlu "Açlık grevleri rüyalarımaya giriyor" diyor.

Daha önce Eskişehir ve Nazilli tutsak evlerindeki direnişçilerle dayanışma amacıyla sürekli olarak birkaç kez açlık grevine giren Diyarbakır'daki tutsaklar, 4.8.1989 tarihlerinde bir açıklama yaparak süresiz açlık grevine girdiklerini duyurdular. Tutsaklar yaptıkları açıklamada şunları söylüyorlardı: "Uzun süredir —1 Ağustos Genelgesi— kaynaklı şiddet ve sindirme politikası cezaevlerinde uygulanmaktadır. Bu politikanın bir sonucu olarak Eskişehir cezaevinde Tünel bahanesiyle, can pahasına kazanılmış tüm hakları gaspedilen devrimci tutsaklar açlık grevine girmişlerdir. Devrimcileri Aydın ve Nazilli cezaevlerine sürgün etmekle bilinçlice cinayet işlenmiştir. Bu zorba ve insanlıkla bağdaşmayan uygulama sonucu devrimci tutsaklardan

Hüseyin Hüsnü EROĞLU ve Mehmet YALÇINKAYA katledilmişlerdir. Daha birçok devrimci tutsak da bu vahşet karşısında ölüm sınırına gelmiş bulunmaktadır.

Katilleri nefretle kınarken, bu devrim şehitlerinin ölümsüz anıları önünde saygıyla eğiliyoruz.

İktidarın bu vahşet ve cinayeti, tüm insanlığa meydan okumaktır. İlerici, devrimci, demokrat ve insanım diyen herkes bu cinayetin hesabını sormalıdır.

Bu devrimci tutsakların katledilmesini ve "1 Ağustos" kaynaklı şiddet ve zulüm politikalarını protesto amacıyla 4.8.1989 tarihinden itibaren açlık grevine başlıyoruz. Kamuoyunu duyarlı olmaya çağırıyoruz.

PPKK davası tutsakları adına (Ahmet TUTULMAZ)

KUK-SE davası tutsakları adına (Celal ESEN)

KKP-TKEP davası tutsakları adına (Aziz Mahmut AK)"

Diyarbakır 1 Nolu tutsakevinde açlık grevinin başlamasını tutsak ailelerinin bu konudaki çabası takip etti. Tutsak aileleri, eski tutsaklar ve ilerici, devrimci, demokratların birlikte çabası sonucu açlık grevinin kamuoyunda boyutlanması ve öncelikle bir imza kampanyası, Adalet Bakanlığı ve Başbakanlığa mektup, Telgraf biçiminde oluşagelen eylem biçimlerinin ardından topluca açlık grevine gidilmesi türünden kararlar alınmaya başlandı.

Oluşagelen tüm bu çabalardan sonra 5.8.1989 tarihlerinde Diyarbakır Sosyalist parti il binasında 24 kişiyle başlayan açlık grevi çok kısa bir süre sonra dalga dalga yayıldı. Açlık grevine giren tutsak aileleri, eski tutsaklar ve ilerici, devrimci, demokratlar bir basın toplantısı düzenleyerek amaçlarını açıkladılar. Yapılan açıklamada;

"Şu anda Aydın ve Nazilli cezaevlerine nakilleri yapılan

Eskişehir'deki tutuklu ve hükümlülerin açlık grevi 38. gününe girdi. Bu süreç içerisinde iki devrimci Mehmet YALÇINKAYA ve Hüseyin Hüsnü EROĞLU bu mücadelenin şehitleri oldular.

Ayrıca bir çok hükümlüde geri dönüşü yaşamsal açıdan mümkün olmayan belirtiler görülmeye başlandı. Beyin küçülmesi, mide daralmaları ve midenin kalın bağırsak haline dönüşmesi bu arkadaşlarımızın yaşamlarını ciddi bir biçimde tehdit etmektedir.

Tüm bunlar insan onuruna yarasız bir mücadelenin bedelleridir. Parlemantoda bulunan muhalefet partileri de bu duyarsızlığı paylaşmaktadır" deniliyordu.

Grevciler bu açıklamayla birlikte önce süreli olarak üç günlük bir açlık grevi yapacaklarını, bu süre içerisinde sorunlara bir çözüm getirilmediği takdirde, eylemlerini süresizleştirip, devam edeceklerini belirttiler. Nitekim üç günlük süre doldurduktan sonra tekrar bir açıklama yapılarak açlık grevinin süresizleştirildiği duyuruldu.

TUTSAK AİLELERİYLE DAYANIŞMALAR...

Gerek Diyarbakır ile merkezinde, gerekse çevre ile ve

ilçelerde tutsak ailelerinin açlık grevinin duyulması üzerine, her taraftan dayanışma amacıyla insanlar, grup grup dayanışmaya, bizzat açlık grevine girmeye koştular. 24 kişiyle başlayan açlık grevi bir anda yüzü aşarak süreklilik kazandı. Kalabalık bir kitle tarafından disiplinlice okunan Kürtçe marşlar, çekilen halaylar direnişçilere büyük oranda moral kazandırıyor, ve eylem alanını bir düğüne çeviriyordu. Çevre il ve ilçelerden gelen dayanışmacılar yaptıkları kısa konuşmalarda sömürgecilik ve faşizmi lanetleyip sloganlar attılar.

Açlık grevinin yapıldığı yer, bir çiçek bahçesine dönüştürüldü bir anda. Salonunda dizilen çelenkler ve verilen mesajlar direniş kitlesini coşturdukça coşturuyordu. Başta tüm kitlenin dikkatlerini üzerine çeken ve yeni yeni geleneklere öncü olan dergimizin çelengi yine bazı tabuları yıkıp bu alandaki sorumluluğunu fazlasıyla yaptı. Sarı, kırmızı, yeşillerle donatılmış olan çelenginin üstüne "BERXWEDAN JIYANE- ROJA MEDYA" sloganı yazılıydı.

Çevreden gelenlerin başında Silvanlı devrimci demokratlar gelmekteydi. Silvan'dan gelen

yaklaşık yüz kişilik bir grup ellerinde sarı, kırmızı yeşillere bürünmüş ve üstünde "ŞOREŞGEREN FARQİNE" yazılı çelenkleriyle birlikte Gazi caddesinden ta açlık grevinin yapıldığı güçlü pasajına kadar Kürtçe "BIRAYIM DELAL" marşını hep birlikte söyleyerek açlık grevine geldiler. Silvan'lı devrimci demokratlar burada yaptıkları açıklamada şunları söylediler:

"Özünü 12 Eylül faşist rejiminden alan ve 1 Ağustos genelgesiyle biçimlenen cezaevlerindeki baskı ve insanlık dışı uygulamaların sona ermesi amacıyla cezaevlerinde başlatılan açlık greviyle dayanışma amacıyla Silvan yurtsever devrimcileri adına Diyarbakır SP binasında 24 saatlik dayanışma grevine girmiş bulunmaktayız.

Halkımız üzerindeki bu insanlık dışı baskılar sona erinceye kadar mücadelemizi bütün varlığımızla sürdüreceğimizi, direniş şehitleri M. Emin YA-VUZ, Mehmet YALÇINKAYA, Hüseyin Hüsnü EROĞLU'nu unutmayacağımızı belirtiriz."

Yapılan bu ortak açıklamanın ardından Dr. Zeki BUDAK genelde ulusal sorun üzerine yaptığı konuşmasını "Bugün Kürt halkı üzerinde alabildiğine bir baskının yaşandığını" belirterek tamamladıktan sonra sömürgeci İran ajanlarının alçakça katledilen Dr. Abdurrahman KASIM-LO ve cezaevleri şehitleri için bir dakikalık saygı duruşuyla, alkışlarla direnişçilere katıldılar.

Aynı şekilde Kulp'tan bir grup devrimci demokrat da, genelde Kürt halkı üzerinde, özelde cezaevlerinde yapılan insanlık dışı baskı ve işkenceyi kınayarak açlık grevine katıldılar. Açlık grevine çelenkleriyle birlikte gelen ve bizzat açlık grevine katılanlar şunlardı: Diyarbakır il merke-

zinden ilerici, devrimci demokratlar, Silvan, Kulp, Derik, Ergani, Çermik, Lice, Nusaybin, Mazıdağı, Kızıltepe, Cizre. Bu ilçelerden gruplar halinde gelen dayanışmacıların getirdiği tüm çelenklerin üzerinde "şoregerê Farqînê, şoreşgerê Kulpê, şoreşgerê Dêrikê... vs." kelimeleri özellikle dikkat çekiciydi.

NEDEN

SOSYALİST PARTİ?

Diyarbakır'da açlık grevi gündeme geldiğinden ve açlık grevi boyunca tartışılan konuların başında hiç şüphesiz "Neden Sosyalist Parti" sorusu aklı geliyordu.

Geçmiş açlık grevlerinde tutsak ailelerinin olası bir açlık grevi için başvurdukları ilk yerlerin başında SHP ve İHD geliyordu. Biri kendisini kitlelerin partisi olduğunu belirtiyor, diğeri ise, insan haklarının ihlal edildiği zaman, bu konun üzerine gideceğini ve işkencecilerden hesap soracağını belirtiyordu. Biz konunun ayrıntısına girmeden önce SHP'nin ve SHP'li bazı parlamenterlerin açlık grevlerine yaklaşımlarını biraz irdeleyelim. Bilindiği gibi SHP Diyarbakır il örgütü açlık grevleri nedeni ile çok hareketli günler yaşamıştır. Yine 1 Ağustos 1988 tarihlerinde tutsak ailelerinin başlattıkları açlık grevi, iktidardan önce SHP Başkanı Erdal İnönü ve bazı SHP milletvekillerinin tepkisiyle karşılaşmıştı. Tepkiler öyle bir aşamaya vardı ki, tutsak ailelerine "Ya binayı boşaltırsınız, ya da sizi Polis zoruyla dışarı atırız." denildi. Bu tepkilere rağmen, tutsak aileleri binaya SHP'nin arzusuyla gelmediklerini, binayı işgal ettiklerini belirtiyorlardı.

1989'da tutsak aileleri açlık grevi için yine SHP'ye gittiler. Bu kez SHP Diyarbakır il örgütü

tutsak ailelerinin binaya bile girmelerine izin vermedi. Nitekim bu tavırlarını kimse de yadırgamadı, çünkü artık SHP'nin gerçek yüzünü Diyarbakır halkı ve çevreden gelen tutsak aileleri çok iyi biliyordu. Baykal mantığı tutsak ailelerinin önünde bir set oluşturmuştu. Tutsakları ve tutsak ailelerini desteklemek amacıyla açlık grevine giren direnişçilerden Zeki KARATAŞ bakın ne diyor: "Biz burada açlık grevine girmeden önce SHP Diyarbakır Milletvekili Fuat ATALAY'a telefon ettim. Fuat ATALAY'a "Biz tutsak aileleri ve eski tutsaklar olarak, cezaevlerindeki grevcileri desteklemek amacıyla açlık grevi yapacağız. Bu konuda düşündüğümüz ilk yer SHP'dir. Orada açlık grevine girmeyi düşünüyoruz." Zeki KARATAŞ, Fuat ATALAY'ın kendisine "Genel merkez açlık grevlerinin SHP binasında yapılmasına karşıdır. Ben kendim de bu sorumluluğu almayacağım. Açlık grevine başlaman, açlık grevi yapacakların bileceği bir şeydir." yanıtını verdiğini belirtti.

Bu konuda, yanı SHP'yi fazla irdelemenin bir anlamı olmadığını belirtmekte yarar var. Bugün faşizmle tamamiyle uzlaşmaya yönelik çabalar içerisinde olan bir partiden, demokratça bir tavır beklemek safdillikten öte birşey olamaz.

İHD DİYARBAKIR ŞUBESİ VE BAZI GERÇEKLER...

İnsan Hakları Derneği Diyarbakır şubesi kurulduğundan buyana olaylara yaklaşımı ve kendi alanına giren konulardaki duyarlılığını kısa da olsa belirtmeye çalışalım.

Bugün halkımız üzerinde estirilen devlet terörünün bir vahşete dönüştüğünü anlamak için öyle bir araştırmaya, veya bu konuda fazlaca uğraşmaya ge-

rek yoktur. Çünkü günlük burjuva basınında her gün boy boy kafası, kolu ve bacağı kesilmiş insan manzaralarına tüm halk olarak alıştık. Olayların yoğunluğu ve sürekliliği, Kürt insanının böyle yaşamasına bir gariplik getirmiyor. Olağanca karşılaşılan bu manzaralar artık ülkemizde bırakın insan haklarının ihlalinin, insanların yaşamasını bile engellemiştir. Hiç kimsenin yarınını güvenceyle bakmadığı ve yarınının ne olacağı belli olmayan bir ülkede, insan haklarından söz etmek herhalde doğru olmayacaktır. Kırsal alanlarda hergün boyutlanarak devam eden bu mekanizma, kent merkezlerinde daha farklı şekillerde devam ediyor. Bunları kısaca sıralarsak: Polislin kaçırma olaylarından tutun, topluca operasyonlara kadar çok ayrıntıları içermektedir.

Kürt halkına yapılan bu vahşice baskıları ortadan kaldırmak için yapılacak tek şey yaşamın her alanında aktifçe mücadele etmektir. Mücadele çok çeşitlilik ve değişik boyutlarda yaşama geçirilmelidir. Bu mücadelenin bir parçası da hiç şüphe yok, halkı ve dünya kamuoyunu gelişen olaylar konusunda duyarlı kılmaktır. İşte bu amaçla kurulan İnsan Hakları Derneği, bugüne kadar bu konudaki sorumluluğunu yerine getirmiş değil.

İHD Diyarbakır Şubesi bu konudaki sorumsuzluğunu, olaylar karşısındaki duyarsızlığını ne yazık ki devam ettirmektedir. Bu duyarsızlık, açlık grevi gibi kitlesel eylemlerde daha da belirginleşerek devam ediyor. tutsak ailelerinin SHP'den sonra uğradığı ikinci yer İHD'dir. İHD Diyarbakır Şubesi tutsak ailelerine bu konuda kucak açacağına onları adeta başından atmaya yönelik çabalar içine girmiş, öncelikle sorunların çözümü yerine uzlaşmacı ve zaman kaybına neden olacak öneriler ileri

sürerek sorunu kapatma yolunu tercih etmiştir. Tutsak ailelerinin İHD'de açlık grevine ise "Dernek kapanır, işte görüyorsunuz Eskişehir'deki derneğimizi kapattılar" gibi gerekçelerle engel olunmuştur. Bu şu demektir: Amaç insan haklarını savunmak, bu konuda etkinlikler ortaya koymak değil, derneğin kapanmaması yönünde oportünistçe, korkakça dernek kisvesi altında ilericilik ve demokratlık yapmaktır.

Alışıl gelmiş bir açıklamayla olayların üstüne gidilemeyeceği her gün biraz daha netleşiyor. İnsanların kolu, kafası kesiliyor, aynı açıklama, devrimci tutsakların direnişler sonucu onurluca yaşamını yitiriyor, aynı açıklama. Zorlamayla yapılan açıklamalar elbette böyle olacaktır. Şimdi de şu ünlü açıklamayı belirtelim: "Güvenlik güçlerinin bu yaptıkları uluslararası sözleşmeye ters düşüyor." gibi.

Bugün İHD Diyarbakır Şubesi demokratik bir dernekten çok, bazı çevre ve insanların kendi kariyer ve ilericilik kisvelerini korumak için sadece ve sadece bir kulüptür.

İşte İHD'nin sergilediği bu olumsuz tavırlar, tutsak ailelerine kucak açmaları gerekirken, onları tatlıca başından atmaları sonucu, tutsak aileleri zorunlu olarak SP'yi seçmişlerdir. Ayrıca bu konuda geniş bir çaba içine girilmemesinin de payının olduğunu belirtmeliyiz.

İHD Diyarbakır Şubesinin sergilediği bu olumsuzluklara, Diyarbakır Peşmerge tecrit kampında barınmakta olan, bir Peşmergenin önerisiyle cevap verelim "Kızıltepe Peşmerge tecrit kampındaki soydaşlarımızın zehirli ekmele öldürülmek istenmeleri üzerine, biz burada İnsan Hakları Derneğine gittik ve soruna eğilmelerini belirttik. Bize verilen cevapta —Ne yapalım elimizde bir delil yok,

birşey yapamayız.— dediler. O halde siz ne diye insan haklarını koruyacağız diyerek dernek kurmuşsunuz. Tabelanızı indirip bu işten vazgeçin."

POLİS BASKISI VE GÖZALTILAR:

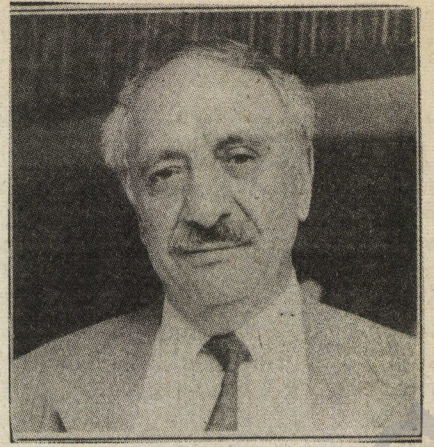
Zindanlardaki tutsakları desteklemek amacıyla, başlatılan açlık grevindeki tutsak ailelerini sadece dayanışma için gelenler değil, polis de hep ziyaret ediyordu. Ama amaçlar çok çok farklıydı. Açlık grevinin yapıldığı binanın tüm giriş ve çıkışları sürekli olarak polis kontrolündeydi. Önceleri sadece gözetlemekle yetinen polisler grevin uzatılması üzerine harekete geçip, geceleyin Pasaj bekçisine baskılar yapmakla işe başladılar. Daha sonra geceleyin Elektriklerin kesilmesi ve daha da ileri giderek açlık grevcilerini ziyarete gelenlerden kimlik sormaları ve bizzat alıp götürmeleriyle devam etti. Nitekim onlarca insan polis tarafından alınıp götürülüyor, tehdit edilip işkence edildikten sonra bırakılıyordu. Gözaltına alınanların bir kısmı açlık grevi sonuçlanmasına karşın halen gözaltı süreleri devam ediyor.

Ote yandan, Derik'ten Diyarbakır'a tutsak ailelerini ziyarete gelme hazırlığı içerisinde olan yaklaşık 20 kişi polis tarafından gözaltına alınıp günlerce işkence gördüklerinden sonra bir kısmı bırakıldı, bir kısmı da halen gözaltındadır.

5.8.1989 tarihinden büyük bir coşkuyla başlayan ve aynı coşkuyla devam eden açlık grevi, Aydın ve diğer cezaevlerinde direnişlerin tutsakların lehine sonuçlanması üzerine, gerek Diyarbakır 1 nolu cezaevinde ve gerekse tutsak ailelerinin dışarıda başlattıkları açlık grevide 20.7.1989 tarihinde yine Kürtçe marşlar ve halaylar çekilerek sonuçlandı. ●

N. ADAR

Bir Katliamın Öyküsü:

KÜRT LİDERLERİNE "ACEM TUZAĞI"

SIMKO, QAZI MUHAMMED, İSMET ŞERİF VANLI VE MESUD BARZANİ'YE YAPILAN SALDIRILARDAN SONRA YENİ BİR SUİKAST

M. Şehmus GÜZEL

13 Temmuz 1989. Saat 19.20. Viyana'nın merkezinde, Hilton Otel'i'nin yakınında bir apartman. Salonda PDK-İ Genel Sekreteri Abdurrahman Qasımlo, PDK-İ MK üyesi ve Avrupa genel temsilcisi Abdullah Qadiri ve Dr. Fadıl Resul bir yanda; Muhammed Caferi Sahrarudi ve Hacı Mustafavi öte yanda. PDK-İ ile İran'lı yetkililer arasında İran Kürt sorununa ilişkin görüşmelerin sonuna yaklaşıyor. Kürt liderlerini bir gün önce de olduğu gibi, bugün de parti militanları binanın yakınına dek getirmişler ve kimlerle ne görüşeceklerini bilmeden oradan ayrılmışlardı. Ama İranlıların bir özel muhafızı vardı yanlarında: Amir Mansuri Zurdıyen. İşte o, toplantının bitmesine yakın "mutfaktan içecek birşeyler getirmek için" salondan çıktı. Giriş kapısı yanındaki mutfak, salondan görünmüyordu. Amir, apartman kapısını açtı. Ve birden bire 2-3 veya 4-6 kişilik "katil komando" gurubu salona daldı. Çarpışma kısa sürdü. Qadiri ve Resul, Qasımlo'yu korumak istediler. Fakat boşuna. Kürt önderler kurşun yağmuruna tutularak kateldildiler. Bu arada Resul da vuruldu. Belki "katliamın hiç bir tanığı kalmasın" diye. Sahrarudi yaralandı. Mustafavi polis gelmeden kayıplara karıştı. Muhafız, olay yerine hızla yetişen polislerce yakalandı. Öldürenler sırta kadem bastılar. Olay yerinin yakınında susturucu takılı iki tabanca ve büyük olasılıkla katillerin suikast sırasında giymiş oldukları giysiler bulundu.

19 Temmuz'da Paris'te basın toplantısı düzenleyen PDK-İ Siyasi Büro üyeleri Abdullah Hasanzade ve Hasan Şerafi ile Paris Kürt Enstitüsü başkanı Kendal Nezan'ın verdiği bilgilere göre, Kürt liderler İran'ın kurduğu bir "tuzağa" düşürüldüler.

Hasanzade, İran'la PDK-İ arasındaki Aralık 1988-Ocak 1989'da yine Viyana'da ilk görüşmelerin yapıldığını, bu görüşmelerin banda kaydedildiğini belirtti. "Rafsancani'nin özel temsilcisi" olan Sahrarudi'nin isteği üzerine ve "Rafsancani'yi zor

durumda bırakmamak" amacıyla bu görüşmeler gizli tutulmuştu. İlk görüşmeler, tarafların soruna yaklaşımlarını dile getirdikleri sıradan görüşmelerdi. Hiç bir karar alınmamış, gelecekte yeni bir görüşme için tarih saptanmamıştı.

Oysa 12 Temmuz 1989'da "3 saat süren ile günkü görüşme çok olumlu geçmiş, ertesi gün için randevu alınmıştı". Kimi bilgilere göre 13 Temmuzda bir "anlaşma protokolü" (protocole d'accord) imzalanacaktı. Bu işin, bu denli kısa sürede olması düşündürücü değil mi?

Qasımlo Stockholm'daki II. Enternasyonal genel kurulu sonrasında Paris'e uğradığında, birkaç dostuna, bu arada insan haklarından sorumlu Fransız bakan Bernard Kouchener'e "Viyana'ya Tahran temsilcileriyle siyasi bir anlaşma yapmak için "gideceğini söylemişti. Bütün bu olgular, İran'ın, PDK-İ'ya olumlu bir sonuca hızla ulaşılacağı konusunda umut verip liderlerini tuzağa düşürdüğünü gösteriyor mu?

Qasımlo, İran Kürdistan'ının sınırlı bile olsa özerkliği için İran ile görüşmenin zamanı geldiğini düşünüyordu. Humeyni'nin ölümünün barış görüşmelerine yol açacağını umuyordu. İran'da "Kürt sorunu askeri yoldan çözümlenemez" diyordu. Nitekim "Te'omoinage..." Chretien'deki 17-23 tarihini son söyleşisinde "Tahran yöneticileri görüşmeyi kabul ederlerse reddetmeyiz. Ama iki koşulumuz var. Önce masaya rejimi temsil eden gerçekten tam yetkili kişilerle otururuz. Yoksa şu veya bu eğilimin temsilcileriyle değil. İkincisi, Tahran bizim İran için demokrasi, Kürdistan için özerklik' biçiminde özlettiğimiz siyasi isteklerimizden hareketle görüşmeyi kabul etmelidir" demişti. Oysa Qasımlo, Humeyni'nin ölümünün 40. günü ve Kurban bayramının ilk günü vurularak öldürüldü. İranlılar "rehber"lerine postmortem (bir kurban) mı (!) sunmak istediler?

Basın toplantısında PDK-İ yöneticileri "Qasımlo'nun öğrencileri olarak kavgasını sürdüreceğiz" dediler. Hasan

Şarafi, PDK-İ Avrupa genel temsilciliğine getirilmiş. Qasımlo'nun yardımcılarında Sadık Şerefkandı, yeni merkez komite genel sekreteri seçilene dek, genel sekreterlik görevini üstlenmiş. Hasan Şarafi "Hiçbir şey kavgamızı engelleyemez, birçok şehit verdik ama mücadelemiz sürecek. İran'lı yöneticilere güvenmiyoruz. Şu anda görüşme masasına oturmamız imkansız, İran'da Kürt Sorununa askeri çözüm bulabileceğimizi sanmıyoruz" dedi.

İRAN SUÇLU ÇÜNKÜ...

Basın toplantısının sorular-yanıtlar bölümünde şu noktalar ortaya çıktı:

Muhafız Amir Mansuri Zurdıyan diplomatik pasaportlu. Yakalandıktan birkaç saat sonra serbest bırakıldı. Ve İran'ın Viyana büyükelçiliğine sığındı. Büyükelçilik, polis istediği an onu sorguya çekebileceğini belirtmesine karşın, polisin bu konudaki arzusunu reddetti.

Olay gecesi İran büyükelçisi, Fadıl Resul'un eşine "Bu cinayet, Kürtlerle görüşme yapmamızı engellemek isteyen bir fraksiyonun işi olmalı" demiş. Bu, suçun İranlılarca işlendiğinin dolaylı da olsa kab l edilmesi değil mi?

Kürt liderlere göre sorumlu İran. Çünkü yeni görüşmeleri başlatmayı İran istedi. Ayrıca İran'lı temsilcilerin olay sonrasında cinayeti polise bildirmeden kaçtıkları unutulmamalı. Binaya kapı kırılmadan girilmiş. Kodlu (şifreli) kapının içerden bir "işbirlikçi" tarafından açıldığı kesin. Bu da mutlaka Amir isimli "muhafız"dır. Dahası, eğer İran hükümeti suçsuz olsaydı iki diplomatının polis tarafından sorgulanmasını engellemezdi.

Olay İran Kürdistanı'nda duyulması üzerine, pêşmergeler iki gün Mahabat'ı işgal ettiler. Kürtler genel grev ve gösteriler yaptılar. Hükümet gösteri yapanların 300'den fazlasını tutukladı. Eğer İran hükümeti suçsuzsa insanların bu "iğrenç cinayeti" kınamasını niçin engelliyor?

PDK-İ temsilcilerine göre "Avusturya polisi aksini ispat etmedikçe bu iğreç katliamdan İran sorumludur."

Daha önce Sımko olayı yaşanmamış mıydı? 1920'den beri İran merkezi hükümetine karşı Kürt hareketini yönetmiş olan Sımko, Tahran yöneticileriyle görüşürken, Haziran 1930'da vurulmuş muydı? 1947'de Mahabat Kürt Cumhuriyeti önderi Qazi Muhammed Tahran'a görüşmeye giderken yolda tutuklanıp sonra da idam edilmemiş miydi? Bu tarihi olayları anımsatan Kendal Nezan, Makıyavel'den çok önce, Ziya-ül Mülk'ün Siyasetname adlı Ünlü yapıtı yazan Acem olduğunu belirtti. Rakip ve "isyancılar"ı görüşme vaadiyle aldatıp katletmek çok eski bir Acem yöntemi değil miydi.

OLAYIN "AKTÖRLERİ"

MUHAMMED CAFERİ SAHRARUDİ, "Haşemi Rafcani'nin özel ve tam yetkili temsilcisi". Halkın Mücahidleri örgütünün belirtildiğine göre "asıl adı Muhammed Rahimi ve Kermanşah'daki Devrim Muhafızları 15. Alay Komutanı". Aralık 1988-Ocak

1989'daki görüşmelere de katılmış. Viyana'ya son görüşmelerden kısa bir süre önce gelmiş.

HACI MUSTAFAVİ, İranlı ikinci yetkili. Hükümet içerisindeki "Kürt sorunu sorumlusu". Bazı kaynaklara göre "katliamın beyni". Viyana'ya son görüşmelerden üç hafta önce geldiği ve "gerekli hazırlıkları" yaptığı iddia ediliyor. Katliam sonrasında polis gelmeden kayıplara karıştı.

ABDURRAHMAN QASIMLO, 1930'da doğdu. 16 Ağustos 1945'te kurulan PDK-İ'de (İran Kürdistanı Demokrat Partisi) ilk günlerden itibaren militan olarak çalıştı. Mahabad Kürt Cumhuriyeti'nin Aralık 1946'da "düşmesinden" sonra Mustafa Barzani ve pêşmergeleriyle birlikte SSCB'ye sığındı. 1960'lı yıllarda Çekoslovakya'da. 1968 "Prag Baharı" taraftarı. SSCB'nin Çekoslovakya'ya müdahalesi üzerine Fransa'ya sığındı. Fransa'da üniversitelerde öğretim üyeliği yaptı. 1978'de Şah'ın düşmesinden önce İran'a döndü. İslam Cumhuriyeti Danışma meclisi'ne seçilen tek laik üye. Daha sonra Humeyni İran'ına karşı mücadeleyi başlattı.

1973'te PDK-İ genel sekreteri seçilen Qasımlo, öldürülene dek bu görevini sürdürdü. Öldürülmeseydi 16 Temmuz'da Paris'e dönecek, 19 Temmuz'da ABD'ye gidecekti. Çok tedbirli olan Qasımlo, yakınlarının anlatığına göre sık sık babasının şu deyişini anımsarmış: "İranlı bir yönetici görürsen, ya onu öldür veya kaç. İranlılarla görüşme yaparsan ve görüşmeler uzarsa, güvenme, bir bit yeniği var diye dikkatli ol!" Qasımlo'nun tedbirsizliğinin kurbanı olduğu söylenebilir mi?

ABDULLAH QADİRİ, 1952'de doğdu. Tahran Güzel Sanatlar Enstitüsü'nü bitirdikten sonra doğum yeri Nagadeh'de lise öğretmenliği yaptı. 1978'de PDK-İ'ye katıldı. VII. Kongre'de PDK-İ merkez komitesine seçildi. Siyasi büro tarafından 1985'te PDK-İ Avrupa temsilciliğine atandı. Öldürüldüğünde cebinde Fransa'da siyasi mülteciler verilen bir pasaport vardı. "Mütevazılığı, sakinliği, insanları dinlemeye verdiği önem ve inceliği" onu tanıyanlarca dile getiriliyor.

FADIL RESUL, 1951 doğumlu. Irak Kürdistanı'ndan. 1985'ten beri Avusturya vatandaşı. Fadıl Molla Mahmud Resul ismiyle de tanınan 38 yaşındaki bu "büyük prestij sahibi, kürt aydın"a göre, "Kürtlerin en büyük düşmanı Saddam Hüseyin'dir". Abdurrahman Qasımlo ile İran yetkilileri arasında aracılık yapan Resul, Qasımlo'yu Irak'tan uzaklaştırıp İran'a yaklaştırmak istiyordu. İranlılar, Resul aracılığıyla "görüşmelere hızla yeniden başlayalım" önerisini yaptılar. Temmuz başında Paris'te bulunan Resul, bu işi ayarladı. 11 Temmuz 1989'da Viyana'da görüşmek üzere randevu alındı. Doktorasını Viyana üniversitesi, Siyasi Bilimler bölümünde tamamlayan Resul, aynı üniversitede ve Kahire Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yapıyordu "İslamcı" tanınan Resul Al Hiwar (Diyalog) isimli dergiyi yönetiyordu. Aynı dergide Beni Sadr ve Ahmet Ben Bella'nın katkıları da görülüyordu. Fadıl Resul'un PDK-İ siyasi bürosu ile ilişkisi olmadı. Aracılık görevini Qasımlo ile dostluğu sayesinde yaptı.

CENAZE TÖRENİ

A. Qasımlo ve A. Qadiri'nin cenaze töreni 20 Temmuz perşembe günü Paris'te yapıldı. Tören Paris Kürt Enstitüsü'nde saat 10.00-13.00 arası düzenlenen saygı duruşu ile başladı. Sabahın erken saatlerinden itibaren Enstitü önünde uzun kuyruklar oluştu. Hemen hemen bütün Kürt örgütlerinin önde gelen liderleri saygı duruşuna ve daha sonraki törene katıldılar. Medecins Sans Fronh'eras (*)'in eski başkanlarından, yıllarca Kürdistan'da doktor olarak ücretsiz çalışmış olan, bu vesilesiyle Qasımlo'yu çok iyi tanıyan ve halen Fransa'da insan haklarından sorumlu bakanlık görevinde bulunan Bernard Kouchner, Faransa hükümeti adına Enstitü'deki saygı duruşuna katıldı. Kürtlere başsağlığı diledi. orada hazır bulunan Kürt önderlere hitaben kısa bir konuşma yaptı. İsmet Şerif Vanlı, Kürtler adına söz alıp yanıt verdi, Kouchner'e ve özel mesajcısı ile başsağlığı dileklerini ileten Fransa Cumhurbaşkanı François Mitterrand'a teşekkür etti.

Tören 13.30'da Cumhuriyet Meydanı'ndaki toplantıyla sürdü. Toplantıya katılım çağrısı birçok Kürt örgütünün yanı sıra, Medecins sans Frontieres, France-Liberte's (Bayan Mitterrand'ın yönetimindeki dernek **). La FIDH (***) ile L. Aide Medicale (****) de yaptı

Tören, Cumhuriyet Meydanı'nda toplanan 5-6 bin kişilik kitlenin cenazeyi alıp Pèrelachaise mezarlığına taşınmasıyla sürdü. Çelenk, bandrol ve dağıttıkları bildirilerle şu örgüt, dernek ve partiler dikkati çekti:

PSKT, Kawa, PPKK, Des Chretines de Pontoise, Komkar, TKP/ML, TKP/ML Hareketi, ERNK, Les Amis de H. Curiel, THKP-C (Acilciler)...

Qasımlo ve Qadiri, daha sonra Yılmaz Güney, İranlı şair Hüseyinî Saedî, Auguste Comte, Chopin, Michelet, Proust, Moliere, Apollinaire, Modigliani, Edith Piaf, Maurice Theoraz, Jacques Duclos ve Paris Komünü şehitlerinin mezarlığına defnedildiler.

Törene Bayan Mitterrand'ın önde gelen iki danışmanı, Fransa Milli Eğitim Bakanı Lionel Jospin ve Sosyalist Parti yöneticileri katıldılar. İran muhalefetinin önemli bütün parti, örgüt ve dernek temsilcileri de ordaydı. İranlı profesör Nasır Pakdaman "Sadece Kürtler değil, bütün İran, demokrasi kavgasında büyük bir önderi yitirdi." dedi.

Mezarlıkta PDK-İ adına Abdullah Hasanzade, Fransa hükümeti adına Bernard Kouchner birer konuşma yaptılar. Kouchner, katliamı "barbarlık" olarak nitelendirdi. Qasımlo'nun "demokrasi ve insan hakları aşığı" olduğunu belirtti ve bütün Kürtlere başsağlığı diledi.

* Sınırsız doktorlar

** Fransa - özgürlükler

*** İnsan Halkarı Uluslararası Federasyon

**** İlaç Yardım örgütü

İ-KDP 'nin yeni Genel Sekreteri Hasan ŞERİF(Sağda) ve yeni Avrupa temsilcisi Abdullah HANSAZADE

PDK-İ Politik Bürosu Üyesi Abdullah Hasanzade'nin Cenaze Töreninde yaptığı konuşma:

Değerli yoldaşlar,
Politik parti ve hümanist örgüt temsilcileri,
Özgürlüğe inanmış insanlar,

Buraya şehit edilen iki yoldaşımızı, Dr. A. Kasımlo, PDK-İ Genel Sekreteri ve Abdullah Qadiri, MK üyesi ve Avrupa sorumlusunu son yolculuklarına uğurlamak için toplanmış bulunuyoruz.

Burada bulunuyoruz, Kasımlo'nun 40 yıllık mücadelesine olan inancımızdandır. Büyük bir devrimci, politik bir önder, uluslararası kişiliğe sahip bir insanın aramızdan ayrılışı nedeniyle bulunuyorsunuz. Kasımlo kendi vatani KÜRDİSTAN ve İran'ın tümü için verdiği mücadelede sadece Kürdistan tarihinde değil, Orta Doğu tarihinde de örnek bir kişilik olarak kalacaktır.

Onun için politika bir sanattı, gerçeklikti, bir yaşamdı.

Kasımlo güçlü bir kişiliğe sahipti. Bütün yaşamı özgürlük ve eşitlik için, her halkın kendi kaderini tayin etmesi ve kendi temsilcileri tarafından savunulması için mücadele ediyordu.

Ateşli Kürt yurtseveri ve Kürtlerin birliğine inanıyordu. O, bir parçanın kurtulmasını diğer parçaları büyük ölçüde etkileyeceğini ve birliğin yollarını açacağını çok iyi biliyordu. Partinin çıkarlarını hiç bir zaman Kürdistan'ın genel çıkarları önünde tutmadı.

Kürt halkının çıkarları için mücadeleye başladığında, düşmanlar O'nu "bölücülükle, vatan topraklarını bölmekle" suçladılar. Kasımlo ise, "Kürtler ve Kürdistan" adlı kitabında da belirttiği gibi, O bir ulus için savaşıyordu. Ve ekliyordu: "Şayet Kürtler diğer bütün haklar gibi özgür olsalar, bu bölücülük değil, asıl birliğin ta kendisidir".

O, İran'da demokrasinin de savaşçısıydı. Sadece Kürt halkının kurtuluşu değil, İran'ın diğer tüm halklarının

birlikte dayanışmasına inanıyordu. Bundan dolayı İranlı yurtsever örgütlerle sürekli dayanışma içinde bulunuyordu. Birlikte bir cephe oluşmadan zaferin olamayacağına inanıyordu.

Genel Sekreterimiz, diğer ezilen halklarla dayanışmaya özen gösteriyordu. Bizim mücedelemizin bunun bir parçası olduğuna inanıyordu. Aynı zamanda, dünya kamuoyunun dikkatlerini Kürt sorununa yöneltmek için hiç bir çabadan kaçınmıyordu.

Bütün bu çalışmaları, bu devrimci kişiliği, Ömü Kürdistan'ın sınırlarını aşip uluslararası bir kişiliğe kavuşturdu.

Burada bulunuşunuz bunun en iyi örneğidir.

Hepinize teşekkür ederim.

Selam sana KASIMLO

Sen ölümsüz savaşçı, değerli önder, rahat et, barış içinde yat. Bize bıraktığın bu miras bir halkı hakerekte geçirdi. Yoldaşların, bıraktığın mirasa sahip çıkacaklardır, onu sonuna kadar savunacak, sağlıklı yaşamların yeşermesine mücadele etmeyeceklerdir.

Değerli Yoldaş, şehit edilmen binlerce peşmerge, on binlerce parti üyesini ve yüz binlerce insanı göz yaşına boğdu. Onlar senin için göz yaşlarını döküyor. Fakat onların gözyaşları umutsuzluğun değil, umudun gözyaşlarıdır. Senin gibi bir evladı yetiştiren bu halk hiç bir zaman umutsuzluğa kapılmamalı.

Sen, Kürdistan'da mücadele yoldaşlarının yanında son uykuna dalmak isterdin. Biz de isterdik. Fakat Kürdistan şimdi İslam Cumhuriyeti'nin botları altında inim inim iniyor.

Ve işte Père Lachise'desin, Fransa tarihinin kurucuları yanında, Komünçülerin hemen yanı başında, hemen baş ucunda devrimci Kürt sanatçısı Yılmaz Güney ve İranlı Sadeh Hedayat, Golam Hüseyin Saadi'den uzak değilsin.

Ve senin gerçekleştirmek istediğin günler gerçekleştiğinde, kızların, oğulların ve yoldaşların Seni Anavatana getirecektir. Mezarlığın Kürt Halkı ve İran'ın diğer halkları için uğrak yeri olacaktır.

Değerli konuklar, burada bulunuşunuz gösteriyor ki, kendi halkları için savaşan insanlarla birliktesiniz, onların yanındasınız.

PDK-İ adına hepinize teşekkür ederim.

Aynı şekilde Fransa halkına ve hükümetine yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Özgürlük vatanı Fransa her zaman kendi yurdunu terk etmek zorunda bırakılanlar için ikinci bir vatan olmuştur. Bundan dolayı Kürt savaşçılarının Fransa'ya özel bir saygıları vardır.

Selam sana yoldaş şehit Kasımlı,

Selam sana yoldaş şehit Abdullah Qadiri.

Cenaze törenine katılan tanınmış kişi ve kuruluşlardan bazıları:

— Bernard Kouchner (Fransa), insan haklarından sorumlu bakan,

— Lionel Jospin (Fransa), Sosyalist Parti eski genel sekreteri ve şimdiki hükümette milli eğitim bakanı,

— Thomas Hammarberg (İsveç), Sosyal Demokrat Partisi temsilcisi,

— Jean François Deiau (Fransa), Fransız ulusal parlamentosu dışişleri komisyonu temsilcisi,

— Michel Blum (Fransa), BM nezdinde insan hakları federasyonu temsilcisi,

— Jean François Chaumette (Fransa), uluslararası Sağlık Yardımı Örgütü Başkanı,

— Vera Baudin (ABD), Kurdish Programme(Londra) başkanı,

— Fransa Özgürlük Kurumu,

— Sosyalist Enternasyonal sekreteryası,

— Sınırsız Doktorlar,

— Sağlık Yardımı Örgütü,

— Fransa Komünist Partisi'nden bir heyet,

— Charles Lederman (Fransa), hukukçu, senatör (FKP)

— Alain Chenal (Fransa), Sosyalist parti dışişleri komisyonu üyesi,

— Serhad Dicle - Kürdistan Öncü işçi Partisi (PPKK) genel sekreteri,

— Kemal Burkay - Türkiye Kürdistanı Sosyalist Partisi (TKPS) genel sekreteri,

— Hamreş Reşo - Tevger temsilcisi

— İbrahim Güçlü - Kürdistan Sosyalistler birliği (YSK)

— Selah Bedrettin (Suriye Kürtleri Halkın Birliği Partisi genel sekreteri,

— Dr. Mahmud Osman- Irak Kürdistanı Sosyalist Partisi genel sekreteri,

— Keya İzol - İsveç Kürt Dernekleri Federasyonu başkanı,

— Kendal Nezan - Paris Kürt Enstitüsü başkanı,

— Noşîrwan - Kürdistan Yurtsever Birliği (YNK) genel sekreter vekili,

— Mam Prirot - Irak-Kürdistan Demokrat Partisi (PDK-İ) temsilcisi,

— Hüseyin Erdem - Kürt Pen kulübü başkanı,

— Mehmet Şahin - Komkar genel başkanı,

— Baran - Ozan,

— Pervîn Cemil - Brüksel Kürt Enstitüsü başkanı,

— Feqiyê Teyran - Ozan

Cenaze törenine katılmayıp mesaj gönderen parti, örgüt, kişi ve kuruluşların sayısı oldukça fazla. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

— İtalya Komünist, Yeşiller ve Hıristiyan Demokrat Partileri,

— Irak, Suriye ve İspanya Komünist Partileri

— Almanya Yeşiller, Sosyal Demokrat ve Hıristiyan Demokrat Partileri,

— Fransa Genel Sendikalar Birliği,

— İsveç Kızıl Haç ve Televizyon örgütleri.

— KKDK (Komela Karkerên Demokrat a Kurdistan)

- Köln

- Fransa Yazarlar ve Araştırmacılar Federasyonları
- İnan Halkın Fedailerini, Tudeh, Demokratik Halk, Özgürlük İçin Birlikörgüt ve partileri ile çok sayıda yazar, gazeteci ve dernek,
- TSİP, TKP-ML ve hareketi,
- SHP Milletvekili M.Ali Eren,
- Medya Güneşi Dergisi, (İstanbul- Paris - Stockholm)
- Avrupa'dan çok sayıda yazar, araştırmacı, sanatçı, politikacı ve hümanistin yanısıra, göçmen ve kültür dernek, birlik ve federasyonları. ●

PDK-I (İnan Kürdistan Demokrat Partisi)'den Mücadeleci İnan Halklarına:

Değerli yurttaşlar, mücadeleci Kürdistan Halkı!

14 Temmuz 1989 tarihli açıklamamızda da belirttiğimiz gibi, PDK-I genel sekreteri Abdurrahman Kasımlı (58) ve PDK-I MK üyesi ve Avrupa genel temsilcisi Abdullah Qadiri (37), İnan Hükümeti'nin isteği üzerine ve kendi temsilcileriyle Kürt sorununa barışçıl bir çözüm bulmak amacıyla görüşmelerde bulunduğu sırada katledildiler.

Bu katliamda, bir Kürt daha vuruldu. Bu da Avusturya vatandaşı ve öğretim görevlisi, Irak Kürtlerinden Fadıl Resul'dur.

Soruşturmanın vardığı aşamada, Avusturya polisi İnan'ın iki görüşmecisini yakalamıştır. Bunlardan biri; İnan Meclis Başkanı ve Ordu komutan yardımcısı (İnan'ın yeni Cumhurbaşkanı-BN) Haşemi Rafsancani'nin özel ve tam yetkili temsilcisi Cafer Sahraruri'dir.

Anlaşma çalışmaları, üçüncü bir şahsın katılmadığı, sadece PDK-I ve İnan temsilcilerinin katılımıyla sürmekte.

Avusturya Hükümeti, henüz dramın meydana gelişine üzerine resmi bir açıklama yapma durumunda değildir.

PDK-I'ye gelince; O, bu katliamının sorumluluğunun (İnan-BN) İslam Cumhuriyeti'ne ait olduğu kanısındadır.

16 yaşından itibaren, Dr. Abdurrahman Kasımlı varlığını Kürt davasına adadı. Ölümü İnan halkları ve tüm Kürt Ulusu için büyük bir kayıptır.

Bugün de, demokratik bir İnan içinde, Kürtlerin meşru haklarını elde etmek amacıyla verilen mücadelesi aynı kararlılıkla sürdürülecektir.

İnan Kürdistan Demokratik Partisi (PDK-I)
Politik Bürosu
17 Temmuz 1989

PDK-I (İRAN KÜRDİSTAN DEMOKRAT PARTİSİ)'NİN 28 TEMMUZ 1989'DA YAPILAN BASIN AÇIKLAMASI

Avusturya'dan gelen haberlere bakıldığında, hükümet yetkililerinin 13.7 1989 tarihinde şehit edilen Dr. Abdurrahman Kasımlı, Abdullah Qadiri ve Fadıl Resul'un katillerinin yakalanması ve olayın aydınlığa çıkartılması yolunda ciddi bir adım atmadıkları görülmüştür.

Katillerin yakalanması için sürdürülen soruşturmanın ekonomik-diplomatik ilişkilerin etkisinde olduğu gözden kaçmıyor.

Polisin hakkında tutuklama kararı verdiği terörist Amir Mansur Bozorgan hakkında karar dışişleri bakanlığı tarafından red ediliyor. Yargının bağımsızlığını savunan Avusturya Hükümeti nasıl böyle bir tavıra girebiliyor?

PDK-I Avusturya Hükümeti'nin bu skandalca tutumu karşısında kaygılarını belirtirken, demokrasiden yana tüm güçleri Avusturya Hükümeti karşısında tavır almaya çağırıyor.

Viyana, (İnan-BN) İslam Cumhuriyeti karşısında açık tavır almalıdır, olayın gerçek yüzünü ortaya koymalı ve teröristleri yangılanmalıdır. ●

Sevgili Medya,

Yakalanmaların yoğun olduğu bir bölgenin cezaevinde oluşumuz ve bilakis yakalanan kişilerin bulunduğumuz cezaevine getirilişi, bizlere bazı gerçekleri görmemizde kolaylıklar sağlamaktadır; şöyle ki:

Yakalanan kişilerin ilk gözetimine alınışlarının 2. gününde boş bir kağıt imzalatılmaktadır. Bu uygulama bazen de zanlı kişinin üzerindeki eşyaya ait olduğu söylenerek zorla imzalatılmaktadır.

İmzalanan kağıt şu nedenle imzalatılmaktadır:

1— Yakalanan kişinin işkencede ölmesi halinde, boş olarak imza atılan kağıda; "falan gün gözetimine alındı ve falan gün önce bırakıldı" şeklinde yanıltıcı ifadeler yazılarak ölümlerin sorumluluğundan kurtulmak.

2— Kişi eğer işkencede çözülmemişse, hayali ifadeleri önceden imzalatılan boş kağıda geçirmek sureti ile zanlıyı suçlu duruma düşürmek.

3— Şüpheli görülen kişiler için suçlayıcı biçimde yazı yazarak ve bunu aynı zamanda delil kabul etmek.

4— Yukarıda da yazıldığı gibi, boş kağıdın altı imzalatılmakta ve bu boş kağıt istenen şekilde yöre insanının aleyhine kullanılmaktadır. Yine yöre insanının kültür düzeyleri gözönüne getirildiğinde bu gibi tuzaklara kolayca düşebilecekleri kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Bu durum karşısında başta halkımızı, ilerici-yurtsever, devrimci-demokrat kamuoyunu ve insan haklarına saygılı kesimleri düşünmeye ve seslerini yükseltmeye çağırıyoruz.

28. Ağustos 1989
Remzi KAĞITÇI/MARDİN-Cezaevi

ULUSLARARASI SOSYALİZMİN GÜNCEL SORUNLARI

DAHA ÇOK SOSYALİST YARATICILIK
DAHA ÇOK EYLEMSEL KARARLILIK (4)C. ZORUN HER TÜRÜNE
KARŞI ÇIKILABİLİR Mİ?

Dünya komünist hareketinde sürmekte olan tartışmalardan birisi de genel olarak "zor" ve bu bağlamda mücadele yol ve yöntemlerine ilişkindir. Önceki bölümlerde ele aldığımız konularda da görüldüğü gibi, halen dünya komünist hareketinde azınlıkta olan "yeni" sağ yönelimlerin savundukları, bir bütün halinde değerlendirildiğinde, bazı konularda farklılıklar ve çelişkiler olsa da ağırlıklı olarak birbirini tamamlayan bir görüşler paketi ortaya çıkıyor. Uluslararası alandaki "yumuşama"yı ülkesel plandaki mücadelede dikkate alalım anlayışının sağ yorumlanması, sınıf mücadelesinde de "yumuşama"nın temeli oluyor. Tekelci kapitalizmin militarizmden arındırılabilceğini savunan bir anlayışın, mücadelenin zora dayalı yöntemlerini reddetmesinin garipsenecek bir tarafı olmasa gerekir. Gerçi, tekelci kapitalizmin militarizmden arınabilceğine inanan çevrelerin bu amaçları gerçekçi olmasa da, bu doğrultuda kayda değer adımlar atmak için bile zora dayalı mücadele yöntemleri gerekiyor; fakat uzlaşma ve teslimiyetçi anlayışlar, bugünden zora dayalı yöntemleri yadsıdıkları için, hatta bu yadsımda geç bile kalındığını belirttikleri için konunun önemi daha da artıyor.

Zora dayalı mücadele yöntemlerine ilişkin güncel tartışmalardaki "yenilik", teorik olarak

Behram ARDA

barışçıl ve barışçıl olmayan geçiş yollarının benimsenip günümüz koşullarında barışçıl geçişin esas alınması değil, barışçıl olmayan yöntemlerin tümünden yadsınmasıdır. Bilindiği üzere geçmişte, pratikteki mücadele açısından en sağ anlayışta olanlar bile, teorik olarak, barışçıl olmayan yöntemleri kabul ediyordu, programlarında bu tür yöntemlerin de gerekebileceğine yer veriyordu. Denilebilir ki pratik gerekleri yerine getirilmeyen teorik bir belirlemenin program ve partinin diğer belgelerini "süslemesi"nin, ulusal ve sınıfsal mücadeleye bir katkısı yoktur, ve bu anlamda günümüzde zora dayalı mücadele yöntemlerini dışlayan görüşler, daha önceki dönemlerde zora dayalı mücadele yöntemlerini fiilen dışlayan yönelimleri "teori"leştiriyor. Ne var ki dünya komünist hareketindeki son yönelimler, mücadele biçimlerine ilişkin tartışmaların zeminini de değiştirdiği için konunun üzerinde daha bir titizlikle durmayı gerektiriyor. Geçmişte, hangi koşullarda ne tür mücadele yöntemlerine ağırlık vermek gerekir, teorik olarak savunulan yöntemlerin pratik gerekleri ne denli yerine getiriliyor; mücadele biçimlerinin doğru kombinasyonu, yer ve zamanında gereken geçişler yapılabiliyor mu gibisinden sorular gündemi belirlerken, günümüzde ise gündem, "ne tür barışçıl mücadele yöntemleri kullanalım ki egemen sınıfları adım adım geriletip uzun vadede köklü toplumsal dönüşümleri gerçekleştirelim" anlayışıyla oluşturulmak isteniyor. Halen sürmekte

olan konuya ilişkin tartışmaları değerlendirirken bu ve benzeri ayırım noktalarının gözardı edilmesinin gerektiği inancındayım.

Zor sorununu değerlendirirken herhangi bir yanılığa meydan vermemek için şunu belirtmem gerekiyor: Zor ögesi, tarihsel gelişim süreci doğrultusunda ilerlemenin olduğu her yerde vardır. Soruna genel olarak bakarsak ekonominin evriminde, üretim güçlerinin gelişiminde insanın iradesinden bağımsız bir "zor" etkeni vardır. Zorunlu uygunluk yasası, bu türden "zor"a açık bir örnektir. Bunun yanında bazen siyasal zor, askeri zor gibi tanımlamalar kullanılsa da temeli "siyasal eylem" olan ve ilericiyi gericiliği, ekonominin evrimindeki zor ögesine paralel veya karşıtlıkla belirlenen "zor" türüdür ki, mücadele biçimleriyle bağlantılı olarak değerlendirilmektedir. Kelimenin geniş anlamıyla "zor", en barışçıl mücadele yöntemlerinde de var ve bu anlayışla zor, dünden bugüne komünist ve devrimciler arasında görüş ayrılıklarına yol açmamıştır. Konuya ilişkin ayrılık zor kelimesinin dar anlamında ortaya çıkmış ve halen de çıkmaktadır. Bu da kendini barışçıl ve barışçıl olmayan geçişin yol ve yöntemlerinde göstermiştir. Her ne kadar her iki geçiş türü arasında Çin Seddi yok ve her bir geçiş türü, diğerinden bazı öğeleri barındırıyor; ülkelerin değişen koşullarına göre farklı düzey ve kapsamlarda içiçe geçiyorsa da, tartışmalar daha çok hangisinin ağırlıkta olacağı yönünde derinleşmiştir. Marks'tan günümüze kadar bu yöndeki tartışmalar dinmedi.

Dünya komünist hareketinde sürmekte olan tartışmalarda "zor"a ilişkin olarak ortaya çıkan ayrılıklar, barışçıl ve barışçıl olmayan yöntemlerde ifadesini bulduğu için konuyu bu bağlamda ele almak istiyorum. Küba, Nikaragua, El Salvador, Şili, İran ve Irak gibi ülkelerde farklı tarih ve koşullarda komünist partilerin, mücadele biçimlerinin kombinasyonu ve birinden diğerine geçişi sağlayamamalarının doğurduğu sonuçlar yaratıcılıkla değerlendirilip dünya devrimci süreci için doğru dersler çıkarılması gerekiyor, "koşullar değişmiştir" gerekçesiyle geçmişte pratikte iflas eden anlayışlar sağdan daha da törpülenerek "teorik gerekçeleri"yle yeniden yaygınlaştırılmak isteniyor. Öylesine bir tek taraflı mücadele anlayışdır ki, halen farklı mücadele biçimlerinin yaratıcı kombinasyonunu gerçekleştiremeyen güçler tarafından bile sert tepkilerle, hatta teslimiyet ve uzlaşmacılıkla, mücadeleyi rafa kaldırıp burjuvaziye meydanı boş bırakmakla suçlanıyor. Barışçıl mücadele yöntemlerini mutlaklaştırma çabalarına karşı çıkışları, halen kendilerini barışçıl mücadele yöntemleriyle sınırlayanlar tarafından olsa da olumlu değerlendiriyorum, fakat kendi ülke

koşullarını yanlış değerlendirmeden kaynaklanan mücadele biçimlerini savunmanın bu türden güçlerin büyük bir açmazı olduğunu, bu açmazlarını aşmadıkları sürece, mücadele biçimlerine ilişkin yeni sağ yönelimin önüne uzun süre set çekmeyeceklerini de vurgulamak istiyorum. Çünkü bu alanda da daha çok sosyalist yaratıcılık daha çok eylemsel kararlılık gösterilmeden ulusal ve sınıfsal kurtuluş yolunda emin adımlarla yürümek ve mücadeleyi yeni başarılarla taçlandırmak mümkün değil.

I. HER TÜRLÜ ŞİDDETEN ARINMIŞ BİR DÜNYA KAPİTALİZM KOŞULLARINDA MÜMKÜN MÜ?

Günümüzde "zor"un artık tarihin ebesi değil de "mezar kazıcısı" olduğunu, barışçıl geçişin bir yöntem değil başlıbaşına bir amaç olduğunu, nükleer bir çığırına başvurmaması için emperyalizm tedirgin edici mücadele yöntemlerini kullanmamak gerektiğini savunan güçler, dünyanın her türlü şiddetten arınabileceğini, adil ve kalıcı bir barışın sağlanabileceğini vurgulayarak ülkesel planda da "tedirgin edici" olmayan politikalar benimsiyorlar, öneriyorlar. Devrim yerine reformların geçirilmesi bu yöndeki çabaların bir yönü olarak belirirken bir diğer yön de mücadele biçimlerinde kendini gösteriyor. Ulusal ve uluslararası süreçlerin giderek daha güçlü karşıtlıkla bağımlılık içine girdiği koşullarda zora dayalı eylem olanakları nedir, genelinde zora dayalı devrimci eylem, zordan arınmış bir dünya anlayışıyla ne ölçüde uyusabilir sorularını ortaya atan T.Tezleri, günümüz koşullarında kapitalist ekonomik toplum düzeninden dünya ölçüsünde komünist düzene geçişin, eski düşüncelere kıyasla çok daha karmaşık görüldüğünü, bunun ülkelerin bir sistemden diğerine yalnızca belirleyici hamlelerle geçmesine indirgenemeyecek, birbirleriyle bağımlı ve uzun tarihsel süreç olduğunu (102) savunurken, barışçıl olmayan yöntemlerin dışlanması gerektiği, değişik bir anlatımla ifade edilmiş oluyor.

Herşeyden önce belirtmek gerekir ki, her türlü şiddetten arınmış bir dünya istemi, günümüz koşullarında halen hayaldir ve bu alandaki esas düğüm sömürü düzenlerinin varlığıdır. Tek tek ülkelerdeki şiddet sorununu bir tarafa bıraksak bile, uluslararası ilişkilerde de sorunları savaşa dönüşmeden çözmek mümkün olmasına rağmen savaş ve dolayısıyla şiddet olasılığı her zaman vardır. Dünya devrimci süreci güçleri, devletler arası sorunların savaşa dönüşmeden çözümlenmeleri için kararlı çabalar içine girmektedirler, ne var ki sorunun esas kaynağını bilmek durumundadırlar. Sorunlara işçi sınıfının bilimi ışığında yaklaşmadığı zaman "her türlü şiddet"

genellemesiyle iç savaşlar dahil genel olarak savaşlar konusunda kolaylıkla ciddi yanılgılara düşülebilir. Hiç bir kazananının olmayacağı nükleer bir savaş olasılığını bile sınıfsal bakış açısıyla değerlendirmenin büyük önemi vardır. Nükleer bir savaşın bütün insanlığı imha edeceği gerçeğine rağmen emperyalist-kapitalist sistemin, nükleer savaş tehlikesini politikanın başka araçlarla sürdürülmesi anlayışı çerçevesinde kullandığı bir sır değildir. Bu çılgınlık tekeli kapitalizmin sömürü alanlarını elinde tutabilme amacından kaynaklanıyor. Marksist-leninistlerin nükleer bir savaş önleme mücadelesi dahil genel olarak barış mücadelesini sınıf mücadelesinin bir parçası olarak görmekle birlikte nükleer bir savaş işçi sınıfı açısından politikanın başka araçlarla sürdürülmesi anlayışı çerçevesinde değerlendirmemeleri; aynı şeyin emperyalistler için de geçerli olduğu anlamına gelmez. S. Birliği ile ABD arasında son yıllarda nükleer silahsızlanma alanında varılan anlaşmalardan önce ABD ve NATO "sınırlı bir nükleer savaş"ın kazanılabileceğini açıkça savunuyorlardı, bu yönde stratejiler hazırlandı. Son anlaşmalardan sonra emperyalist çevreler, bir iki cılız ses dışında aksi bir şey söylemediler. Bu da emperyalistlerin genel olarak halen nükleer bir savaş tehlikesini kendi politikalarının başka araçlarla sürdürülmesi çerçevesinde değerlendirdikleri anlamına gelir. Marksist-leninistlerin nükleer savaş tehlikesinin boyutlarının farkında olarak, nükleer savaş, diğer savaşlarla birlikte aynı kategori içinde değerlendirmemeleri onların politikalarının gerçekçi niteliğinden kaynaklanmaktadır. Denilebilir ki emperyalizm de nükleer bir savaşın bütünsel yıkıcı bir öze sahip olduğunu kabullenerek nükleer savaş şantajcılığından vazgeçirilebilir mi? Antiemperyalist mücadelenin başarıları oranında bu soruya olumlu cevap vermek mümkündür.

Ne ki diğer savaşlar konusunda marksizmlenin geleneksel görüşleri günümüzde de geçerlidir. İç savaş da öteki savaşlar gibi, "savaş" kategorisine dahil eden Lenin, tek ülkede değil, bütün dünyada burjuvazi devrilir, yenilir ve mülksüzleştirilirse savaşların olanaksız duruma geleceğini, her zaman geleceğin barışçıl sosyalizminin hayallerini kurmaya hazır olan "sosyal" vaizler ve oportünistleri, komünistlerden ayıran şeyin bu güzel geleceğe kavuşmak için gerekli çetin savaşlar ve sınıf savaşları olduğunu belirtirken hem iç savaşın hem de ülkeler arası savaşların genel olarak sömürü düzenleriyle bağlantısını ortaya koyuyor. (103) Lenin'in Kautsky ile polemiklerinde söyledikleri, her türlü şiddetten arınmış bir dünya isteminin ne denli

hayal olduğunu göstermektedir. 1870'li yıllarda Marks'ın İngiltere ve Amerika'da sosyalizme barışçıl geçiş olanağını kabuletmesini istisnai bir durum olarak değerlendiren Lenin, barışçıl ya da zorlu devrimin hangi noktaya kadar tipik veya olası olduğu incelenirken, 1870 ile 1880 yılları arasında tekel öncesi kapitalizmin, İngiltere ve Amerika'da, özellikle belirtici olan temel iktisadi nitelikleri nedeniyle kendini en yüksek barışçılık ve liberalizm ile göstermesi ile yirminci yüzyılda olgunlaşmaya başlayan tekeli kapitalizmin ise en düşük barışçılık ve liberalizm ile, militarizmin en yüksek ve en gelişmiş gelişmesiyle göstermesinin gözden kaçırılması durumunda, bunun burjuvazinin en bayağı düzeyine düşülmesi demek olacağını söylerken (104) zora dayalı mücadele yöntemleriyle tekeli kapitalizm bağlantısına işaret ediyordu.

"Uygarlık krizi" ve bilimsel teknolojik devrimin kaydettiği aşamalara rağmen halen geçerliliğini koruyan Lenin'in şu görüşleri de her türlü şiddetten arınmış bir dünyanın kapitalizm koşullarında mümkün olmadığını göstermektedir. Sosyalizmin uluslara ve insanlara karşı zor kullanılmasına karşı olduğunu, ama bununla birlikte hıristiyan anarşistler ve tolstoycular dışında henüz hiç kimsenin, bundan sosyalizmin devrimci zora karşı olduğu sonucunu çıkarmadığını, gerici zor ile devrimci zoru ayırdeden koşulları çözümlenmesizin genel olarak "zor"dan söz etmenin devrimden vazgeçen bir ham kafa olarak ortaya çıkmak veya yalnızca kendini ve başkalarını yanıltmacalarla aldatmak demek olduğunu belirten Lenin, eğer bir dönek değilse her sosyalistin karşısına çıkan temel sorunun, "savaşın sınıfsal niteliği nedir" sorusu olduğunu vurguluyor. (105) Sınıf savaşımını kabul eden herkesin iç savaş da kabul etmek zorunda olduğunu, her sınıflı toplumda iç savaşın doğal ve bazı koşullarda sınıf savaşımının kaçınılmaz devamı, gelişmesi ve şiddetlenmesi olduğunu, bunun her büyük devrimle doğrulandığını, iç savaş kabul etmeme ya da görmezlikten gelmenin büyük bir oportünizme düşmek ve sosyalist devrimi yadsımak olacağını, sosyalizmin eninde sonunda savaş olanağı ve olasılığını ortadan kaldıracığını, ama sosyalist toplumu kurma savaşında, devrimci savaşı olasılıklarının, yani devrimci sınıfların verdikleri savaşların, doğrudan ve yakın devrimci özellikleri olan savaşların reddedilemeyeceğini (106) belirten Lenin, bu yaklaşımıyla sağ ve "sol" yönelimlerle farkı ortaya koyarken sınıf mücadelesinin devrimci şiddetle bağını da göstermektedir.

Görüldüğü gibi şiddet sorunu, tekeli kapitalizm ve ona karşı verilen sınıf mücadelesiyle, antiemperyalist antisömürgeci ulusal ve toplumsal

kurtuluş mücadeleleriyle doğrudan bağlantılıdır. Şiddetin kökleri sömürü düzenlerinde yatmakta ve şiddet sömürü düzenlerini koruma aracı olarak kendini göstermektedir. Sosyalistler ve devrimciler şiddet heveslisi oldukları için değil sömürü düzenlerinin gerici şiddetine karşı ulusal ve sınıfsal kurtuluşu gerçekleştirmek için devrimci şiddete başvurmak zorunda kaldılar, halen de kalıyorlar. Devrimci şiddet de her koşulda kaçınılmaz değildir, ama bu daha çok egemen sömürücü sınıfların tutumuna bağlı olacaktır. İster devletler arasında olsun isterse ülkesel zeminlerde sınıflar arasında olsun, gerici şiddet tehlikesi her zaman mevcut olduğu için, devrimciler de devrimci şiddete hazır olmak ve ona göre mücadele biçimlerinin kombinasyonunu sağlamakla karşı karşıya oldukları, ve sömürücüler iktidarlarını kendiliklerinden vermeyecekleri için, gezegenimiz hertürlü şiddetten arındırılmaz; böylesi bir hedef doğrultusunda kapitalizm koşullarında da bazı başarılar elde edilebilir; ama şiddet bir bütün olarak ancak, Lenin'in deyimiyle bütün dünyada burjuvazi devrilir, yenilir ve mülksüzleştirilirse gereksiz hale gelir ve yok olur. Emperyalizmin zaman zaman büründüğü "barış havariliği" rolü kimseyi yanıltmasın. "Seçmeli caydırıcılık" doktrini çerçevesindeki "düşük yoğunluklu çatışma" stratejisi, emperyalizmin "nükleer caydırıcılık" dışında, ulusal ve sınıfsal kurtuluş mücadelelerine karşı topyekün bir mücadeleyi benimsediği, teknokrat ve bürokratları kendi "yaşamsal" çıkarları doğrultusunda yönlendirmeden en kanlı müdahalelere kadar bütün yolları "meşru" saydığı günümüz koşullarında, özellikle ülkesel plandaki sınıf mücadelelerinin daha zorlu ve başarı arifesinde daha kanlı geçme olasılığı artmaktadır. Bütün bunlar, günümüz gerçeklerini dikkate almayan savaş çığırtkanlıkları gibi, tekelci kapitalizm ve ona karşı mücadelenin sınıf karakterini görmeyen "barışçıl sosyalizm" havarilerinin de dünya halklarının ulusal ve sınıfsal kurtuluş mücadelelerine zarar vereceğini kanıtlamaktadır.

2. TOPLUMSAL İLERLEME SÜRECİNDE ZORUN ROLÜ VE ÖNEMİ

"Zor"un mutlak kötülük olduğunu belirten Dühring'le polemiklerinde özel mülkiyetin zor sonucu olarak ortaya çıkmadığını, özel mülkiyetin ekonomik nedenlere dayandığını, hırsızın başkasının malını kendine mal edebilmesinden önce, özel mülkiyet kurumunun varolması gerektiğini, yani zorun eldeciliğe yer değiştirebildiğini, ama özel mülkiyeti özel

mülkiyet olarak meydana getirmedeğini, bir köleyi kullanabilmek için "elde kılıç"tan başka, kölecinin, kölenin çalışması için zorunlu alet ve nesnelere, köleyi besleme araçlarına sahip olması gerektiğini belirten Engels, köleciliğin olanaklı olmasından önce, üretimde belirli düzeye ulaşmış ve bölüşümde belirli bir eşitsizlik derecesinin ortaya çıkmış olması gerektiğini, köle çalışmasının bütün bir toplumun egemen üretim biçimi durumuna gelmesi için, üretim, ticaret ve servet birikiminde daha da büyük bir artışa gereksinme duyulduğunu vurgularken, zorun özel mülkiyetin bir sonucu olduğunu ortaya koymaktadır. Toprak üzerinde ortaklaşa mülkiyetin bulunduğu eski doğal topluluklarda, köleliğin ya kendini göstermediğini, ya da çok ikincil bir rol oynadığını belirten Engels, bununla zorun başlangıç sınırını vurgulamıştır. Bu yaklaşım, bütün kurum ve kurallarıyla gerçekleşen sosyalizmin dünya ölçüsündeki zaferinin, zorun kökünü kazıyacağını ve gereksiz hale getireceğinin de teorik temellerinden biri oluyor. (107)

Engels'in zorun tarihte ekonomik evrim karşısında oynadığı role ilişkin görüşleri, genel olarak toplumsal ilerleme sürecindeki zorun rolü ve önemini açığa çıkarmaktadır. Her siyasal zorun, önce toplumsal nitelikte bir göreve dayandığını; ilkel toplulukların dağılmasının toplum üyelerini özel üreticiler durumuna dönüştürdüğünü, onları ortak toplumsal görevlerin yöneticilerine daha da yabancılaştırdığı ölçüde arttığını; toplumdan bağımsız kılındıktan, hizmetkar durumundan efendi durumuna geldikten sonra siyasal zorun iki yönde etkili olabildiğini vurgulayan Engels, bu iki yöne ilişkin olarak özellikle şunları söylüyor: Birincisi siyasal zor, normal ekonomik evrim yönünde ise, bu durumda ikisi arasında çatışma yoktur ve ekonomik evrim hızlanır. İkincisi, siyasal zor, ekonomik evrime karşı çıkarsa, bu durumda, bir kaç ayrıklama dışında, ekonomik evrim karşısında her zaman yenik düşer. Bu bir kaç ayrıklamayı, en barbar fatihlerin bir ülke halkının kökünü kazıdıkları ya da kovdukları, ve ne yapacaklarını bilemedikleri üretici güçleri kırıp geçirdikleri veya yitipgitmelerine göz yumdukları yalıtık fetih olayları olarak değerlendiren Engels, fetih olaylarının büyük bir çoğunluğunda, daha kaba olan fatihin, fetihten çıktığı biçimiyle, daha yüksek ekonomik durum"a uymaya zorlandığını, fethedilen halk tarafından özümlemlenip çoğu kez onun dilini bile benimseme zorunda kaldığını, fetih olayları bir tarafa bırakılırsa devletin iç zorunun, ülkenin ekonomik evrimi ile çatışma durumuna girdiği her yerde, savaşımın her zaman siyasal iktidarın yıkılması ile sonuçlandığını söylerken, zorun tarihte oynadığı devrimci rolün çerçevesini de çizmiş oluyor. Dühring'in zoru, bir

bütün olarak "tarihin ilk günahı" şeklinde değerlendirmesini eleştiren Engels, Marks'a atıfta bulunarak, bağrında yeni bir toplum taşıyan her eski toplumun ebesi olan devrimci zorun, donmuş ve ölmüş siyasal biçimleri alteden ve parçalayan alet olduğunu belirtirken devrimci zorun toplumsal ilerlemeyle bağlantısına işaret etmektedir. (108)

Marks ve Engels'in zor ve ekonomik evrime ilişkin görüşlerini bir bütün olarak değerlendirdiğimizde, ekonomik evrimin toplumsal ilerleme için kendi başına yeterli olmadığı, çünkü ekonomik evrimin barındırdığı yeni topluma geçişi engellemek isteyen egemen güçlerin ve onların baskı araçlarının varlığının, karşı bir zora ihtiyacı doğurduğu ve bunun da devrimci zor olduğu ortaya çıkmaktadır. Tarih hiç bir sömürücü sınıfın hiç bir zora başvurmaksızın iktidarını bıraktığına tanık olmamıştır. İktidarı elde tutmak için, birakalım sömürülen sınıflardan yığınların sömürücü sınıflar tarafından katledilmelerini sömürücü sınıflar bile kendi aralarında kıran kırana savaşa girmişlerdir. Hatta aile içinde bile bu tür hesaplaşmalarla doludur tarih. Nice padişah, iktidarı uğruna veya iktidara gelme sürecinde babasını, kardeşlerini, oğullarını zindanlarda çürütmüş, katletmiştir. Gericici zor uzun vadeli toplumsal ilerlemenin önünü alamamıştır, fakat zorun devrimci rolü olmadan köhnemiş rejimler kendiliklerinden yok olup gitmemişlerdir. Bu konuda da bazı istisnaların olabileceği yadsınamaz, ama istisnaların kuralı bozamayacağı da bilinen bir gerçek. Marks'ın 1870'lerde İngiltere'ye ve Amerika için öngördüğü barışçıl geçiş sorununun istisnalığını belirten Lenin'in, barışçıl geçişin tekeli kapitalizm koşullarında daha da zorlaştığını belirtmesine rağmen, teorik olarak barışçıl geçişi yadsımadığı, 1917 Şubat devriminden sonra Kerenski hükümetinden iktidarı teslim etmesini istemesinden de anlaşılacakla birlikte, Lenin hiç bir zaman burjuvazinin iktidarı işçi sınıfı ve emekçi kitlelere devredip yerine oturacağına inanmamıştır. Nitekim, Kerenski hükümeti halka karşı şiddet uyguladığında, Lenin'in önderliğindeki bolşevik parti mücadele biçimlerini değiştirerek silahlı ayaklanma çağrısı yapmış ve Çarlık yönetimini bu yolla yerle bir etmiştir. Büyük Ekim Devrimi'nden bu yana gerçekleşen ulusal ve toplumsal kurtuluş devrimlerinin deneyimi de göstermektedir ki toplumsal ilerleme sürecinde devrimci zor hep ağır basmıştır. Ulusal kurtuluş savaşını veren halklar bazen "son tango"yu referandum yoluyla kazansalar bile mücadelenin önceki evreleri incelendiğinde görülmektedir ki, sömürgeciler halkların devrimci zoru karşısında gerilemek zorunda kalmışlardır. Hatta kendi

güdümünde "bağımsız devletler" oluşturma durumu bile, uluslararası denge değişikliklerinin olası etkileri bir tarafa bırakılırsa, hep daha ileri dönüşümlerin kendilerini dayattıkları dönemlerde gündeme gelmiştir. Eğer Fransız emperyalistleri Cezayir'de 1962 yılında bağımsızlık anlaşmasını imzalamışlarsa veya Zimbabwe'de İngiliz emperyalistleri bağımsızlık törenlerine katılacak kadar bağımsızlığı "içlerine sindirmişlerse" veya günümüzde G. Afrika ırkçı rejimi Namibya'da BM denetiminde bir seçime razı olmuşsa, temel neden, uluslararası demokratik kamuoyunun rolünü küçümsememekle birlikte, barışçıl olmayan mücadele yöntemlerinin caydırıcılığıdır. Başta Vietnam, Angola, Mozambik olmak üzere sömürge ülkelerde sömürgeci güçlere karşı verilen mücadeleler tarihi de sömürgecilik zincirlerinin koparılmasında silahlı mücadelenin rolünü çok açık bir biçimde göstermektedir. Silahlı mücadelelerin çoğu kez ulusal uyanışın ilk aşamalarında değil de daha ileri aşamalarda gündeme gelmesinin nedeni, barışçıl mücadele yöntemlerinin kendi başlarına yetersiz olduklarının görülmesi ve devrimci zorla sömürgeciler zorlanmadıkça bağımsızlığın kazanılamayacağına anlaşılmasıdır. Bazı sömürgecilerde en sıradan insani haklar bile tanınmadığı için, başlangıçta reformlarla yetinmeye yatkın eğilimler bile radikalleşerek elde silah sömürgecilerle karşı mücadele ettiler.

Küba ve Nikaragua devrimlerinin de gösterdiği, emperyalizme bağımlı ülkelerde yer ve zamanında kullanıldığı takdirde silahlı mücadelenin sonuç almada belirleyici olduğudur. Yer ve zamanında verilmeyen silahlı mücadelenin başarıya ulaşması mümkün değildir, ama en nihayetinde buna karar verecek olanlar komünist ve devrimci partiler olduğu için yer ve zaman sorunu büyük bir titizlik ister. Sağa savrulma kendini reformizm olarak gösterirken "sol"a savrulma şiddete tapmaya ve dolayısıyla yenilgiye götürür.

Şili'de Allende önderliğindeki Halkın Birliği hükümetinin deneyi de bazı sağ oportünistlerin gösterdikleri gibi sosyalizme parlamenteryolla geçişin kanıtı veya "sol" sektörlerin yansıttıkları gibi barışçıl yöntemlerin iflasının göstergesi değil; hükümet olursa bile, birakalım sosyalizme geçiş için, köklü devrimci dönüşümler için, kelimenin geniş anlamıyla iktidar olmak için dahi devrimci zorun gerekli olduğunu öğretmektedir. Halkın Birliği hükümetinin temel yanılışı, seçimlerde çoğunluk elde edilse bile salt bununla iktidar olunamayacağını görmemesi ve seçimlerde elde edilen başarıdan sonra, olası gericici şiddet hareketlerine karşı halk kitlelerinin silahlandırılıp devrimci dönüşümleri

korumalarının sağlanmamasıdır. Hiç kuşkusuz bu yanlış bir deneme ortaya çıkmadı ve daha önceden parlamenter yolun sınıf mücadelesinde yerli yerine oturtulup ona göre diğer hazırlıkların yapılmamasından kaynaklandı. Halkın Birliği'deki uyumsuzluklar ve genel devrimci güçler arasındaki sağ ve "sol" zıtlıkların da küçümsenemeyecek etkisi vardır Şili'deki başarısızlıklarda.

Dünya devrimci süreci güçlerinin mücadele tarihi, toplumsal ilerlemede zorun "ebe" rolünü hiç bir tartışmaya yer vermeyecek bir biçimde kanıtlarken, günümüzde koşullar değişmiştir gerekçesiyle zorun mücadeleden dışlanmak istenmesi büyük bir yanlış ve iddia sahiplerinin kendi kendilerini aldatmasıdır. İstisnai bir durum olan barışçıl geçişin bile, hükümet olmadan sonra zorun gerekli kıldığı ortada iken barışçıl geçişin genel, barışçıl olmayan geçişin, bazılarınca istisna olarak bile benimsenmemesinin varacağı yer reformizmdir. Akıl almaz yıkım silahlarının ortaya çıkışı ve bunların kullanma olasılığının, şiddeti tarihin ebesi olmaktan çıkarıp "mezar kazıcısı"na dönüştürmekle tehdit ettiğini, yeni toplumun toplumsal doğuşunun, toplumsal ölüme yolaçabileceğini belirten Y. G. Plimak'ın, bundan hareketle, Marks ve Lenin tarafından uzak geleceğe bırakılan, ilerlemenin zora dayanmayan biçimlerine geçişin, bugünden itibaren güncel görev haline geldiğini, bizzat çağın kendisinin devrimci proletaryaya askeri cepheleşmelerden kaçınmayı, savaşımın uzlaşmacı biçimlerini kullanmayı öğrettiğini, özellikle savaşımın barışçıl biçimlerine yönelmede "Üçüncü Dünya"daki devrimcilerin ciddi olarak geç kaldıklarını savunurken ileri sürdüğü gerekçeler, devrimci şiddetin önemini azaltmıyor. (109) Dünya devrimci süreci güçlerinin uluslararası caydırıcılığının boyutu, emperyalistlerin ve onların işbirlikçilerinin önüne her istediklerini her zaman yapabileme konusunda bazı engeller çıkarmış ve onların araçlarından yararlanma olanaklarını artırmıştır. Bazı uluslararası oluşumlar yer yer belli ölçülerde de olsa baskı unsuru olmaktadır. Tüm bunlar barışçıl mücadele olanaklarını, ulusal ve sınıfsal mücadelenin çıkarına ustalıklı kullanabilmeyi komünist ve devrimcilerin önüne bir görev olarak koymaktadır, fakat hiçbir gerekçe, mücadeleyi barışçıl yöntemlerle sınırlamayı haklı gösteremez. Ulusal ve sınıfsal kurtuluşu stratejik görev olarak önlerine koyanlar, eğer kendilerini barışçıl yöntemlerle sınırlarlarsa çok geçmeden yanıldıklarını göreceklerdir. Yok eğer reformlarla yetinilecekse - ki bazı reformlar bile devrimci zor olmadan gerçekleştirilemezler - o zaman bazı durumlarda sömürücü sınıfların zora başvurmalarına gerek kalmaz ve sistemin korun-

ması temelinde "al gülüm ver gülüm" misali "işler kotarılır." Sorun devrim ve köklü toplumsal dönüşümleri benimseyip benimsememe ve bu doğrultularda mücadeleye de doğrudan bağlantılıdır.

3. DEVRİMCİ PRATİK İÇİN DEVİRİMCİ TEORİ GEREKLİDİR

Dünya devrimci sürecinin deneyimleri, devrimci bir pratik için devrimci bir teori gerektiğini, ama teoride doğru şeyleri savunmanın her zaman devrimci bir pratik sergilemenin garantisi olmadığını göstermektedir. Marksist-leninistlerin yakın ve uzak stratejik amaçlarını gerçekleştirmeleri için bilimsel sosyalizmin eylem kılavuzluğunda teori ve pratikte yaratıcı ve kararlı bir çalışmayı göstermeleri zorunludur. Kendilerine komünist diyen partilerin varlığına rağmen, içlerinde marksist-leninist unsurları barındıran, fakat yönelim olarak devrimci demokrat olan güçlerin demokratik halk devrimlerinin öncülüğünü yaptıkları ülkelerde olduğu gibi, halen kendisine komünist hareket diyen bir partinin oluşmadığı, tek tek komünist unsurların da devrimci demokrat hareketlerde yer aldığı koşullarda devrimlerini gerçekleştiren ülkelerin deneyimleri de günümüzde ulusal ve sınıfsal kurtuluş mücadelesini sürdüren güçler için sayısız derslerle doludur. T. Tezleri ve T. İlerleme Tezleri'nde veya Plimak gibi tek tek unsurların yazılarında zora dayalı mücadele yöntemlerinin yanlışlığı söylenedursun deneyimleri farklı mücadele biçimlerinin yaratıcı kombinasyonunu gerçekleştirme becerisini gösterebilmeyi dayatıyor. Küba, Nikaragua, El Salvador gibi ülkelerde komünist partilerin düştükleri hatalar, günümüzde konuya ilişkin tartışmalarda önemle dikkate alınması gerekir ki, yeni hatalar tekrarlanmasın.

Mücadele biçimlerini seçmedeki bazı belirgin yanlışlıkları ele almadan önce belirtmek gerekir ki, dünya komünist hareketinde konuya ilişkin genel teorik bir yanlışlıktan söz edilemezdi. Barışçıl geçişe ilişkin yaklaşımın değişik boyutlarıyla değerlendirildiği SBKP 20. Kongresi'nin perspektifi genel yönelim olarak doğrudur. Sadece, reformist eğilimlerin kendi "barışçılık"larına SBKP'nin bu yaklaşımını gerekçe etmelerinden kaynaklanan bir kaygıdan bahsedilebilir. Barışçıl geçişe ilişkin 20. Kongre yaklaşımının, genel olarak savaşlar konusundaki kısmi görüş değişikliğiyle de bağlantısı var. Daha önceki dönemlerde emperyalist savaşların kaçınılmazlığı savunulurken 20. kongrede sosyalist sistemin oluşması kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı ve barış hareketinin artan etkinliği nede-

niyle savaşların kaçınılmaz olmadığı ve önlenilebileceği görüşü açık bir biçimde belirtiliyor-
du; emperyalizm varolduğu sürece savaşların
çıkması için ekonomik temel varolduğu
şeklindeki leninci tezin geçerli olduğu vurgu-
lanıyordu. Bazı "sol" sekterlerin konuyu
çarpıtmasının aksine 20. Kongre'deki yaklaşım
o dönemde genel hatlarıyla gerçekçiydi.
Günümüzde, 20. Kongre'deki yaklaşım, nükleer
savaşın da kabul edilebilirliğini içeriyor denilse
de, bilinmesi gerekir ki, nükleer tehlike o zaman
bütün insanlığı imha edebilecek boyutlarda
değildi. Belki perspektif açısından, nükleer si-
lahlanmanın varabileceği aşama hakkında bazı
şeyler söylenebilirdi, ama o dönem savaşlar
konusunda bir ayırma gitmek doğru olmazdı.

Dünyada kapitalizm varolduğu, kapitalist
tekellerin çıkarlarını temsil eden gerici güçlerin
savaş maceralarına atılabileceklerini, saldırılar
düzenleyip savaş çıkarmayı deneyebileceklerini
belirten SBKP 20. Kongresi, dünya halklarının
barışı koruma mücadeleleri oranında savaşların
önlenilebilir olmasının artacağını savunarak,
günümüze kadar yaşananlarla da kanıtlanan bu
perspektife paralel olarak, sosyalizme geçiş soru-
nu konusunda da yeni bazı yaklaşımlar ileri sürdü.
Geçmişe göre yeni olan, barışçıl yöntemler için
daha fazla olanakların oluştuğuydu. Çin, Polonya,
Çekoslovakya, Macaristan, Romanya, Arnavutluk,
D. Almanya, Kore ve Vietnam gibi
ülkelerde gerçekleşen devrimlerin, Lenin'in her
ulusun sosyalizme geçişte demokrasinin şu ya da bu
şekline, proletarya diktatörlüğünün şu ya da bu
türüne, sosyalist dönüşümlerin şu ya da bu kadar
hızlı olmasına kendilerinden birşeyler katacakları
yönündeki tespitini doğruladıklarını, sosyalizme
geçişte bir iç savaşın mutlaka şart olmadığını
belirten SBKP 20. Kongre Raporu, devamla "leninizm,
hakim sınıfların iktidardan kendiliklerinden
çekilmeyeceklerini öğretiyor. Fakat mücadelenin az
ya da çok keskin olması, sosyalizme geçişte şiddetin
uygulanıp uygulanmaması proletaryaya değil,
sömürücülerin direnişine, bizzat sömürücü sınıf tarafından
şiddet uygulanmasına bağlıdır" tespitinde bulunurken,
görüldüğü gibi söylenenler hiç de sağ ve "sol"
yönelimlerin çarpık yorumlarıyla uyuşmuyordu.
(110) Sınıflı toplumlarda iç savaş olasılığı her
zaman var diyen Lenin'in, bununla, iç savaşın mut-
laka şart olduğunu kastetmediği, 1917'de, ikti-
darın teslim edilmesini istemesinden de
anlaşılmaktadır. Mücadele yöntemlerinin daha
çok sömürücü sınıfların tutumuna bağlı olduğu tes-
pitinin de geleneksel bir görüş olduğu bilinmekte-
dir. Ayrıca parlamenter yoldan geçişin bazı
kapitalist ülkeler için öngörüldüğü; kapitalizmin
güçlü ve elinde muazzam bir askeri ve polis

aygıtının bulunduğu ülkelerde, gerici güçlerin cid-
di bir şekilde direnmelerinin kaçınılmaz olduğu;
bu tür ülkelerde sosyalizme geçişin keskin bir sınıf
mücadelesi, devrimci bir mücadele şartlarında
gerçekleşeceği şeklindeki SBKP görüşleri, o dönem
bile somut koşullara indirgenildiğinde parlamenter
yolun birkaç ülke için önerildiği anlaşılmaktadır.
Nitekim, kongre kararlarında, bütün marksist
partilerin, mücadelenin barışçıl ve barışçıl ol-
mayan biçimlerini daima el altında bulundurma-
ları, bunları somut tarihi koşul ve durumlara göre
uygulamaları gereğinin hatırlatılması (111) son-
radan bazı komünist partilerin kendilerini
barışçıl mücadele yöntemleriyle sınırlamalarına
gerekçe gösterilen 20. Kongre perspektifinin
çarpıtıldığının kanıtı olsa gerekir. SBKP 20. Kon-
gresi ve uluslararası komünist ve işçi partilerinin
1957 ve 1960'taki toplantılarının mücadele
biçimlerine ilişkin görüşlerini genişleten SBKP 22.
Kongresi'nde kabul edilen programda, devrimin
barışçıl biçimde gerçekleştirilmesinin ön koşulu
olarak birleşik bir işçi sınıfı ve halk cephesinin
var olması gerektiği vurgulanmıştır. Devrimci re-
formları pekiştirip oturtmak ve genişletmek için
parlamento dışı kitle mücadelesinin gerekli-
liğinin de işaret edildiği programda, sosyalizme
barışçıl olmayan geçişin akıldan çıkarılmaması
gereği vurgulanarak, sömürücü sınıflar halka
karşı şiddete başvurduklarında bu olanağın
gerçeğe dönüşeceği, sosyalizme geçiş olanağının,
her ülkenin tarihsel koşullarına göre belirlenmesi
gerektiği savunulmaktadır. (112)

Görülmektedir ki, mücadele biçimlerine ilişkin
olarak, teorik bir yanlışlık yoktur. Ayrıca SBKP
ve Avrupa komünist partilerinin mücadele
biçimleri hakkındaki görüşleri ister benimsensin
ister benimsenmesin, aslolanın her komünist ve
devrimci partinin kendi ülkesinde sosyalizme
geçişin yol ve yöntemlerini tespit etmedeki ya-
raticı inisiyatifi olduğu da unutulmamalı. 1969'da
Moskova'da yapılan komünist ve işçi partilerinin
uluslararası toplantısının temel belgesinde yer
alan ve günümüzde de geçerli bir yaklaşım olan
aşağıdaki görüş, komünist partilerin yaratıcı in-
isiyatifleri için açık bir örnektir: "İşçi partileri çok
farklı özel koşullar altında çalışmaktadırlar. Bu
koşullar somut görevlerin yerine getirilmesi için
duruma uygun bir yaklaşım isterler. Her parti, bi-
limsel sosyalizm ilkelerine uyararak ve somut ulu-
sal koşulları gözönünde bulundurarak politikasını
tam anlamıyla bağımsız bir şekilde geliştirir.
Kavganın yönlerini, biçim ve yöntemlerini saptar,
her zaman ki koşullara bağlı olarak sosyalizme
geçişin barışçı olan ya da olmayan yollarını ve
ülkesindeki sosyalizmin kuruluş biçim ve
yöntemlerini saptar." (113)

Komünist partilerin mücadele biçimlerine

ilişkin yanlışları, yukarıda aktardığım genel geçerli görüşlerdeki "yanlışlar"dan kaynaklanmadı. Genel geçerli görüşlerin özele indirgenmesinde hem teori hem de pratik alanda ciddi hatalar yapıldı. Vietnam'da komünistler, bütün dünya halklarının aktif desteğini kazanan silahlı halk savaşıyla altmışlı ve yetmişli yılların ilk yarısına damgalarını vururlarken, Küba ve Nikaragua komünist partileri başta olmak üzere, bazı ülkelerin komünist partileri, ciddi hatalar yaptılar, hatta bazen, sonradan gerçekleşen demokratik halk devrimlerinin öncülüğünü yapan güçlere karşı egemen güçlerle paralel karalama kampanyasını bile sürdürme gafletine düştüler. Bu tür partilerin sorunu herşeyden önce devrimci bir program ve politik bir hat'a sahip olmamalarından kaynaklanıyordu. Kendi ülkelerinin somut koşullarını yansıtmaktan uzak yaklaşımlarla kendi tarihsel misyonlarını yerine getirmek bir yana, ancak son anda devrim trenine yetişebildiler ve devrimci demokrat hareketlerin öncülüğüne razı oldular. Hele Nikaragua ve El Salvador'da komünist partiler, Küba deneyiminden ders almaları gerekirken, bir nevi aynı örneği tekrarlayan bir tutum içine girdiler. Aynı veya benzeri gelişmeler, Latin Amerika'nın diğer ülkelerinde de bazen yaşandı. Irak'ta, komünist parti somut koşullara denkdüşen silahlı mücadeleye geçişi sağlamada geç kaldı, İran'da, Kürdistan dağlarını "mesken" tutan peşmerge güçleri, silahlı halk direnişiyle Humeyni rejimine büyük darbeler vururken TUDEH, ayetullahlar arasındaki çelişkilere bel bağlayarak uzun süre Kürdistan ulusal demokratik muhalefetine karşı ayetullahlarla aynı konumda yer alarak mücadele etti. Sonuç malum. 1983'te Humeyni kendilerine yönelince Kürdistan dağlarına kitleler halinde sığındılar, ama artık silahla direnecek ne inançları ne de güçleri kalmıştı. Irak Komünist Partisi'nin geç de olsa mücadele biçimlerinin kombinasyonunda gerçekleştirdiği dönüşümü TUDEH yapamadı ve halen yanlış yönelimlerini bırakmış değil. Bütün bunlar gösteriyor ki devrimci politikalar devrimci bir pratik için kendi başına yeterli olmasa da devrimci bir pratik için devrimci teori bağlamında programatik politika ve taktiklerin devrimciliği zorunludur. Devrimci politikalara rağmen pratikte paralel bir devrimciliğin sergilenmediği birçok örnek de var. Bu alanda da suç "marksizm-leninizmin yetersizliği"nde arayacağımıza, kendimizde, kendi program ve politikalarımızda, taktiklerimizde, ve daha da önemlisi teoride savunulan doğruları yaşama geçirmedeki kararlılığımızda aramalıyız ve kendi başarılarımızla marksizm-leninizmi geliştirmeli ve zenginleştirmeliyiz. Önlerine reformları koyanlar ve dünyalarını kapitalizmle

sınırlayanların barışçıl mücadele biçimlerini amaç haline getirmeleri bir noktada anlaşılır; ama önlerine toplumsal devrim hedefini veya ulusal sorunun olduğu ülkelerde ulusal ve toplumsal kurtuluşu koyanlar sağ ve "sol" yönelimlere sapsmadan farklı mücadele biçimlerini birleştirmeleri, mücadele biçimleri arasındaki geçişleri yer ve zamanında yapabilecek hazırlıkları ve bu çerçevedeki oluşumları kurmaları, üslendikleri tarihsel misyonun bir gereğidir. Bu yapılmadığı takdirde teoride doğru şeyler savunsalar bile inandırıcılıkları kalmaz ve fiilen reformizm bataklığına saplanmadan kurtulamazlar. Bunun dünyada sayısız örnekleri vardır.

Komünist partilerin mücadele biçimlerini kullanmada düştükleri yanlışlara en bariz örneklerin yaşandığı El Salvador deneyimi üzerinde konunun daha iyi anlaşılması için kısaca durmakta yarar var. Çünkü teori ve pratikteki tutumların birliğinin önemi ve devrimci programla birlikte pratik kararlılık açısından özellikle dünya komünist hareketinin ve onun bir parçası olan Kuzey Kürdistan bilimsel sosyalist hareketinin bir bütün olarak alacağı sayısız dersler vardır.

Bir dönem Salvador Komünist Partisi Genel Sekreterliğini yapıp sonradan partiden ayrılan ve bir grup arkadaşıyla, günümüzde FMLN (Farabundo Marti Ulusal Kurtuluş Cephesi) bünyesinde yer alan beş örgütten en yaygın olan FPL'yi (Farabundo Marti Halk Kurtuluş Güçleri) kuran Salvador Cayetano Carpio (1983'te öldü) ile Komünist Parti Genel Sekreteri Schafik Jorge Handal'ın El Salvador devrimci mücadelesinin geçmişi ve bugününe ilişkin görüşleri, reformizm ile devrimciliğin nasıl yaşandığını açıkça ortaya koymaktadır. 1959 yılında hükümetin baskılarının yoğunlaşması ve özellikle üniversitelerde geniş bir kitle hareketinin ortaya çıkması El Salvador Komünist Partisi'ni (PSC) dönüşümü silahlarla öğrenmek için beşer kişilik eylem grupları oluşturmaya itiyor. Daha başlangıç adımı olan bu birliklerin, hükümeti düşürme çağrısı başarısızlıkla sonuçlanıyor. 1960'ta Lemus hükümetinin devrilmesinden sonra PSC, oybirliği ile FUAR (Devrimci Eylem Birleşik Cephesi) adında bir örgüt kurarak silahlı mücadeleye hazırlık için birlikler oluşturuyor ve eğitiyor. İki üç yıl içinde hiçbir eylem gerçekleştiremeyen FUAR'da ayrılıklar çıkıyor ve yığın mücadelesine ağırlık veriliyor. Partide legalizm ve bürokratism boyveriyor. O dönem sendikal alanda çalışan Carpio, partideki legalizm ve bürokratism rağmen doğru gördüğü bir anlayışla birçok etkili greve önyak oluyor. Silahlı mücadeleye eğilim duyan gençliğin bir bölümünü mahkum edip uygulayanları düşman ilan eden PSC, hergün geçtikçe "büyük çöküş"ü

hızlandırıyor. 1970 Mart'ında artık politik çizgisini beninsemedikleri ve silahlı mücadeleyi kabul etmediği gerekçesiyle PSC'den ayrılan Carpio ve bir grup arkadaşı, sıfırdan başlayarak bir kaç yıl içinde politik-askeri stratejiyi benimseyen bir örgüt-oluşturuyor. Politik-askeri stratejiyi partiye kabul ettirme olanağı kalmadığı için PSC'den ayrılan Carpio, Komünist Parti içindeki sağ güçler, kitle şiddetinin tarihsel gerekliliğini ve tüm mücadele biçimlerinin kombinasyonunu öyle sert biçimde engellemeselerdi, doğal olarak, parti yönetiminin de aralarında bulunacağı ilk silahlı gruplar, parti içinde kurulacaktı, ancak bu gerçekleşmediği için, bu gruplar yeni bir örgütün, FPL'nin çatısı altında oluştular derken (114), PSC'den kaynaklanan vahim hatanın da altını çizmiş oluyor. PSC'nin lideri Handal, silahlı mücadeleyi hep en gerçekçi yol olarak benimse-diklerini söylese de pratikte aksi tutumlar sergi-lendi. PSC 1979'lara kadar bütün seçimlere katıldı ve Ekim 1979'da kanlı Romero rejiminin devrilmesinden sonra kurulan ilk cunta hükümetinde yer aldı. Artık El Salvador'da salt barışçıl yöntemlerle mücadelenin verilemeyeceği ve bir adım ötesinin tamamen teslimiyet ba-taklığı olduğunun anlaşılmasından sonradır ki, PSC silahlı mücadeleye başlama kararı aldı ve geçikmeli de olsa diğer devrimci güçlerin yanında yerini aldı. Sosyal Hıristiyan öğrenci hareketinin radikal kesimi ve Hıristiyan Demokrat Parti içinden çıkan birkaç örgüt dışında silahlı örgütlerin hemen hepsinin PSC'nin içinden çıkması, işlenen günahların ürünüdür.

Yıllarca kulaklarını silahlı mücadele çağrılarına kapatıp, bu nedenle bir genel sekreterin partiden ayrılmasına yolaçan PSC'nin lideri Handal'ın, teoride savunulsa bile pratik gerekleri yerine getirilmeyen bir görüşün herhangi bir anlam ifade edemeyeceğini kabul etmeyerek ikide bir biz silahlı mücadeleyi en gerçekçi yol olarak benimsiyorduk demesine rağmen, bazı sorulara verdiği cevaplar, hiç de hatanın küçük olduğunu göstermiyor. Latin Amerika'da devrim için barışçıl yolun, reformizm ile sıkı sıkıya bağlantılı olduğunu söyleyen Handal, barışçıl ve barışçıl olmayan yollar için eşit olanaklar bulunduğunu söylemenin büyük hata olduğunu, devrim yolunun "taktik" bir sorun olarak değerlendirilmesinin komünist partiyi öncülük görevinden alıkoyan reformist ve devrimci olmayan konumların maskeli kopyaları olduğunu, seçimlerin önemli yanlarına rağmen reformizmin ideolojik-politik biçimlerini güçlendirdiğini belirtirken gecikmiş de olsa partinin yanlışlarından esas olarak döndüğünü gösteriyor. Parti 1977 Şubat'ında halkın politik mücadelesini güvenceye almak için silahlı mücadele kararı

aldığında partinin pratikte adım atamamasının bir nedeni de, üst yöneticiler de dahil parti kadrolarının yeteneklerinin tek taraflı gelişmiş olmasıydı. Propaganda, ajitasyon, demokratik kitle örgütleriyle çalışmalar, silahsız kitle mücadelelerinin yönlendirilmesi konularında Handal'ın deyimiyile "çok yaratıcı" olan parti kadroları mücadelenin daha üst biçimlerine geçişe ayak uyduramıyorlardı. Kadroların yeteneklerinin böylesine tek taraflı gelişmesi olayının, bir çok ülkede olduğu gibi, Kuzey Kürdistan'da da kendini gösterdiğini belirtmek gerekir. Esasında bu soru, silahlı mücadeleyi fetişleştirenler için de geçerlidir. Onlar da bazen askeri alanda gösterdikleri başarıyı, başka alanlarda gösteremiyorlar. PKK'nın askeri alanlardaki kimi başarılarını siyasal başarıya dönüştürememesi ile diğer parti ve örgütlerin, defalarca tekrarlanan askeri kanat oluşturarak siyasal mücadeleyle paralel eylemler gerçekleştirme kararlarına rağmen bir türlü adım atamamalarının bir nedeni de "tek taraflı yetenek gelişmesi"nin ürünüdür. El Salvador örneğinin de gösterdiği gibi "iki ve çok taraflı yetenek gelişmesi" gerekiyor. Komünistlerin son on yıllarda "sağcı komşuları"yla anlaşma konusunda gösterdikleri gelişmeleri solcu güçlerle ilişkilerde sağlayamamalarını "garip ve anlaşılmaz bir durum" olarak değerlendiren Handal, tipik bazı yanlışlıklarına rağmen solcu güçlere karşı sert tutumlar takındıklarını belirterek diğer bir çok ülkede yaşananlar için de geçerli olan şu görüşü savunuyor: "Reformizm aşılana dek, komünistler ve silahlı solcular arasındaki ilişkiler, pratikte reform ile devrim arasındaki durumu yansıtır. Açıktır ki, reformistler en iyi başka reformistlerle anlaşır. Bu, benim görüşüme göre, biz Latin Amerikalı komünistlerin sağımızdaki güçlerle neden sol güçlerden daha iyi anlaşabildikleri sorusunun açıklamasıdır." (115)

Tüm bunlar, belli yönleriyle "sol"un sağ anlayışların günahı olduğunu ve Lenin'in deyimiyile illegal savaşım biçimleri ile bütün legal savaşım biçimlerini birleştirmeyi bilmeyen devrimcilerin pek kötü devrimciler sayılmaları gerektiğini göstermektedir. (116) Ve de önemlisi aynı "kötü devrimciliğin" başka bir ülkede değişik gerekçelerle tekrarlanmaması için zengin bir deneyim hazinesidir. Mücadele biçimlerinde kopyacılık devrimcilerin tutumu olamaz, fakat alınabilecek dersleri görememe de en az onun kadar yanlış bir anlayıştır.

4. DÜNYA KOMÜNİST HAREKETİ:

MÜCADELE BİÇİMLERİ KOŞULLARA BAĞLI

Mücadele biçimlerine ilişkin olarak dünya komünist hareketinde sürmekte olan tartışmalar

göstermektedir ki, pratik gereklerini kendi ülkelerinde ne denli yerine getirebilecekleri tartışması bir yana, komünist partilerin ezici çoğunluğu, mücadele biçimleri sözkonusu ülkenin içinde yaşadığı koşullardan ayrı düşünülemez ve bu nedenle de gerici zorun varlık koşullarda devrimci zora dayalı mücadele biçimleri yadsınamaz, görüşünde. Zora dayalı mücadele biçimlerinin reddedilmesinde oluşan ayrışma da, sınıfsal uzlaşmazlıkların varlığını görmezlikten gelerek sınıf mücadelesinden vazgeçmeye yolaçabilecek olan "şiddetin tarihten çıkarılması gündemdeki pratik görevdir" görüşünün daha çok Avrupa komünist partileri arasında taraftar bulduğunu göstermektedir. Gerçi Yunanistan Komünist partisi gibi birkaç parti, mücadele biçimlerinin koşullara bağlı olduğunu belirtmektedirler; ancak büyük bir kesim, bilimsel teknolojik devrim, uygarlık krizi gibi gerekçelerle mücadele biçimlerini sadece kendi ülkeleri için değil bütün dünya için barışçıl yöntemlerle sınırlandırma eğiliminde. Mücadele biçimlerine ilişkin tartışmalar, doğal olarak Türkiye'ye de yansıyor. Yasallaşmak için habire uzlaşmacı ve teslimiyetçi politikalar üreten TBKP, mücadele biçimleri konusunda açıkça zora dayalı yöntemleri yadsımasa da önerdiği politikalar ve bu doğrultulardaki mücadele perspektifi, zora dayalı mücadele biçimlerini doğrudan rafa kaldırıyor. Kapitalizm çerçevesinde önerilen "barış ve demokratik yenilenme programı" için mücadele perspektifi, yasallaşmadır. Bu program, stratejik hedef olmaktan çıkarılıp fiilen de rafa kaldırılan devrimin, barışçıl yoldan gelişme şansını azami ölçüde artırma çizgisi olarak değerlendirilmektedir. Devrimin bir iç savaşa dönüşmeksizin gerçekleşmesini amaçlayan TBKP, işçi sınıfı ve emekçiler her durumda sert ve çetin bir mücadeleye hazır olmalıdır dese de, birincisi bu açıkça barışçıl olmayan yöntemler anlamına gelmediği, ikincisi sert ve çetin mücadeleye öncelikle işçi sınıfı ve emekçilerinin politik yönlendiriciliğini üslenmek iddiasında olan güçlerin hazırlıklı olmaları gerektiği, üçüncüsü, TBKP böyle bir hazırlık içinde olmak bir yana illegalitenin bile her biçimiyle bağını kesmek eğiliminde olduğu için pek bir anlam ifade etmiyor, sadece gerektiğinde programımız barışçıl olmayan yöntemlere de açkıtır demenin bir gerekçesi olabilir. (117)

TBKP, Kürdistan sorununun çözümü için de "demokratik, adil ve barışçı çözüm yolu"nu ön plana çıkarmaktadır. Programın ilgili bölümlerinde "barışçı çözüm yolu"nun bir kaç kez vurgulanması; ulusal kurtuluşu uğruna gerektiğinde silaha sarılmanın meşruluğu BM tarafından bile kabul edilmişken, özellikle son beş yılda yaşananlar,

tüm legal mücadele biçimlerinden illegal mücadelenin tüm biçimlerine; hain ve işbirlikçilere, kimi askeri ve ekonomik hedeflere yönelik silahlı eylemlere kadar uzayan mücadelenin değişik yol ve yöntemlerinin yaratıcı kombinasyonunu, gelecekte değil, günümüzde gerçekleştirmeyi, Kürdistan marksist-leninistlerinin önüne kaçınılmaz bir görev olarak koymuşken, TBKP'nin Kürdistan için, Türkiye gibi barışçıl yöntemleri hep ön plana çıkarması, yanlış bir anlayışın ürünü olmanın yanında bazı çevrelere bir mesajı da içeriyor. TBKP Programı'nın Kürt ulusuna ilişkin yaklaşımıyla ilgili bir "eleştirel" yazıda da aynı mantık savunulmaktadır. Sözkonusu yazıda, 26 Mart yerel seçimlerinde Diyarbakır'da elde edilen başarıdan çıkan sonuçlardan birinin de, Kürt halkının ulusal-demokratik bilinçle buluşmasının yaygınlaştırılması ve geniş kitlesel tabanı örgütlü politik güce dönüştürebilmenin ancak yasal olarak olanaklı olabileceği gerçeğinin görülmesi yönünden ilgi çektiğinin belirtilmesi; Kürt halkının özgür iradesini kullanabileceği politik ortamın, şiddet yoluyla çözümün olanaklı olmadığını gören Kürt ve Türk "ulusal güçleri"nin mutabakat sağlayacakları, Kürt halkının varlığının tanınacağı, insani, ulusal ve demokratik haklarına kavuşabileceği bir çözümle sağlanabileceğinin vurgulanması; askeri darbele rin gerekçelerinden biri olan "bölücülük" gibi ideolojik silahı militaristlerin elinden almanın yolunun, Kürt halkının politik talep ve önerileriyle yasal platformda yer almasından geçtiğinin savunulması (118), yazarların Kürdistan sorununun çözümüne ilişkin nasıl tek taraflı mücadeleyi tercih ettiklerinin göstergesidir.

"Kaba şiddet" in yaşamın dışına itilebileceği koşulları, komünist partinin serbestçe kurulup özgürce çalışabileceği koşullara bağlayan TBKP'nin liderlerinden M. Karaca, ise 12 Eylül öncesi ve sonrasını hatırlatarak politik yaşamın şiddetten arındırılmasını, komünist partinin yasaklanmasının şiddeti kışkırttığını savunurken (119), hem devrimci ve gerici şiddet ayrımını yapmadan genel olarak "şiddet"ten bahsederek Lenin'in deyimiyle devrimden vazgeçen "ham kafalık" konumuna düşüyor, hem de şiddetin sınıf kaynaklarını ve sömürü düzenleriyle bağlantısını görmüyor, veya görmemezlikten geliyor. Biliniyor ki, tekelci kapitalizm yok edilmedikçe şiddetin kökleri kurutulmaz, ve komünistlik adına onlarca parti "yasallaşsa" bile iç savaş olasılığı sürekli vardır. Bu, iç savaşın mutlak çıkacağına göstergesi değil, yalnız komünist partilerin yasal çalışmasıyla şiddetin yok edilemeyeceğinin ifadesidir. Üye sayısı milyonları aşan Komünist Parti'nin varlığına rağmen,

milyonun üzerinde insanın katledilmesine, yüzbinlerin zindanlara doldurulmasına engel olunamadığı, Endonezya'da 1965-1966 yıllarında yaşananlar göstermektedir. Denilebilir ki 1989'dayız ve farklı koşullar var. Doğrudur, dünyamız bırakalım 1965'lerin, 1975'lerin bile dünyası değil ve çok şey değişmiştir. Ama şiddetin şu ve bu biçimde kullanılmasının temel nedeni olan sömürücü düzenlerin varlığı yine de şiddet ve dolayısıyla iç savaş olasılığını gündemde tutmaktadır. Barışçıl yöntemlerin "kural", iç savaş yolunun "istisnai" yol; insanlığın varlık-yokluk sorunları nedeniyle sınıf karşıtlarını da "sağduyu ve gerçeklik" temelinde uzlaşmalara razı etme, onun işçi sınıfına karşı şiddet ve teröre başvurma yönelimlerini sınırlamanın olanaklı olduğunu belirten Y. Açılım yazarlarından O. Mertol, devrimin barışçıl yolunun hayata geçebilmesi için saydığı bir çok koşulun ön koşulunun ise "ulusun ezici çoğunluğunu sosyalizmin saflarına kazanmak" (120) olduğunu vurgularken devrimden önce mümkün olmayan bir diğer sorunu da "mümkün" hale getiriyor. Halbuki Lenin'in günümüzde de geçerliliğini koruyan görüşlerinden biri, "ulusun ezici çoğunluğu"nun devrimden önce kazanılamayacağı yönündedir. Kendilerine sosyalist diyen, ama gerçekte burjuvazinin hizmetçisi olan küçük burjuva demokratlarının "önce bırakalım halkın çoğunluğu, özel mülkiyetin var olduğu bir sırada, yani sermayenin egemenliğinin ve boyunduruğunun bulunduğu sırada, proletaryanın partisinden yana olduklarını gösterebilirler, ve ancak ondan sonra parti, iktidarı ele geçirebilir ve geçirmelidir" dediklerini belirten Lenin, halkın çoğunluğunu kendi yanına kazanmak için proletaryanın, birinci olarak, burjuvaziye alaşağı etmek ve devlet iktidarını ele geçirmek; ikinci olarak, sovyet iktidarını getirmek ve eski devlet aygıtını tümüyle kırıp atmak, böylece de burjuvazinin ve küçük burjuva uzlaşmacılarının proleter olmayan emekçi sınıflar üzerindeki egemenliğini, saygınlığını ve etkisini yıkmak; üçüncü olarak, burjuvazinin ve küçük burjuva uzlaşmacılarının proleter olmayan yığınların çoğunluğu üzerindeki etkilerini, onların ekonomik gereksinmelerini sömürücüler aleyhine devrimci biryolda karşılayarak, bütünüyle yok etmek zorunda olduğunu (121) vurgularken, ulusun ezici çoğunluğunu kazanma adı altında devrimcilik yapmaya kalkışanların kendi kendilerini aldatacaklarını da dolaylı bir biçimde dile getirmiş oluyor.

Öte yandan M. Belge de son dönemlerde yayınladığı "Sosyalizm Türkiye ve Gelecek" kitabında, Türkiye'de sosyalizme geçişin hangi yollarla gerçekleşeceğine ilişkin olarak savunduğu görüşlerle, mücadele biçimleriyle ilgili

tartışmalara katıldı. Bir tür demokrasi, politik kararlara temsili parlamenterist ölçülerde de olsa halk katılımı alışkanlığı edinilmiş ülkelerde silahlı mücadelenin geçerli bir yöntem olmadığını söyleyerek "genel" bir tespitte bulunan M. Belge, Türkiye'de şiddetten uzak legal ve barışçı bir mücadelenin geçerli olduğunu savunuyor; teorik çerçeve olarak da "sivil topluluğu" koyuyor. Gramsci'nin konuya ilişkin tezlerini kendine gerekçe olarak kullanan Belge, "ikna" süreci temelinde "ideolojik hegemonya" ve "tarihi blok"u sosyalizme geçişin temel yolu olarak sunuyor. (122) En demokratik görünen devletlerin bile gerektiğinde en koyu bir şiddete yönelebildiklerinin sayısız örnekleri vardır. Gramsci'nin tezlerinin filizlendiği İtalya'da, faşizm yıllarca halka kan kusturdu ve komünistler silahlı mücadele dahil bütün mücadele biçimlerini kullanmak zorunda kaldılar. Ayrıca "ikna" sürecine dayalı ideolojik hegemonyanın bir nevi, devrimden önce halkın ezici çoğunluğunu kazanmak olduğu da açıktır. Lenin'in yukarıda aktarılan görüşleri, Belge'nin silahlı mücadelenin geçerli olmadığı ülkeler kategorisine koyduğu ülkeler için de geçerlidir. "İkna"ya dayalı bir yolla sosyalizme geçiş önlere koyanlar ve mücadelenin diğer biçimlerini yadsayanlar daha çok beklerler. Bu sosyalizme geçiş için iknanın gereksiz olduğu anlamına gelmez, ikna süreci de gereklidir, ama kendini sadece bu yolla sınırlamak en umulmadık bir dönemde yenilgi ve sonrasındaki hayal kırıklığını getirebilir. 12 Eylül darbesinden sonra Belge'nin büyük önem atfettiği "sivil kurumlar"ın nasıl işlediği görüldü. Acaba bu "sivil kurumlar" kalmadığı için mi Belge ve çevresi belli bir süre "köşe"ye çekilip göstermelik de olsa bazı kurumların oluşmasını bekledi? Açıkça söylemek gerekirse, "sivil toplum"culuğu kendilerine temel alanlar, değişen koşullara göre farklı mücadele biçimlerini uygulamayı başaramazlar, çünkü isteseler bile hazırlıklı değiller.

Türkiye'de mücadele biçimlerini barışçıl yöntemlerle sınırlama "teori"leri üretile dursun, dünya komünist hareketinin büyük bir kesimi, günümüzde de korunması gereken geleneksel marksist-leninist görüşleri savunuyor. Özünde amaçlarına kan dökülmeden varılmasını istediklerini, fakat egemen güçlerin zoru dayattıklarını, bu nedenle de amaçlarına varmak için her türlü mücadele yönetimini kullanacaklarını söyleyen komünist partilerle paralel görüşler, bölgemiz Ortadoğu'da da yankılanmaktadır. Artık silahlı mücadeleden vazgeçen vazgeçecek denilen FKÖ'nün en büyük örgütü El Fettah'ın son kongresinde, silahlı mücadele dahil değişik yöntemlere dayalı ulusal kurtuluş mücadelesinin, bağımsız bir

Filistin devleti, işgal altındaki topraklarda kurularına kadar süreceğinin belirtilmesi; Güney Kürdistan'daki cephenin tüm dezavantajlara karşın, barışçıl çözümlere kapalı olmadan, silahlı mücadeleyi sürdürmesi ve İran KDP lideri Kasımlo'nun sömürgecilerin karanlık güçlerince tuzağa düşürülerek katledilmesinden kısa bir süre önce, İran'la "barış" görüşmelerinin sürdüğü koşullarda bile, haklarına kavuşana kadar silahlı mücadeleyi devam edeceklerini söylemesi; Kuzey Kürdistan'da, silahlı mücadeleyi fetişleştirmeden, çerçevesi doğru belirlenmiş silahlı eylemlerin, yakın ve uzak stratejik hedeflere varmak için, diğer mücadele biçimleri yanında, gerektiğinin gün geçtikçe daha da açıkça görülmesi ve benzeri örnekler, bazı güçler kendi kafalarından genel olarak "şiddet" adı altında, gerekliliği tartışılmaması gereken devrimci zora dayalı mücadele yöntemlerini "silceler" bile, günümüzde devrimci zorun gerici zorun panzehiri olduğunun birer göstergesidir.

T. Tezleri ve dünya komünist hareketinin yayın organı WMR'nin Genel Kuramsal Sorunları Komisyonu tarafından Prag'da düzenlenen bir sempozyuma sunulan rapor ve bu raporlara ilişkin tartışmalarda, aralarında şanlı silahlı mücadelelerle devrimlerini gerçekleştiren Vietnam ve Küba'nın komünist parti temsilcilerinin de bulunduğu komünist parti temsilcilerinin ezici çoğunluğunun savundukları, aşağıda özetlenen görüşler, yanlışlara karşı çıkmada kendi başına yeterli olmasalar da, en azından şimdilik sağ dalganın yanlışlarını geri püskürtmede sevinc kaynağımız oluyor. Mücadele biçimlerinin koşullara bağlı olduğunu savunan KP temsilcilerinin görüşleri özetle şöyledir: Savaşım biçimleriyle ilgili marksist-leninist teorinin temelini oluşturan metodoloji bütün güncelliğini koruyor. Şimdiki durumun, belirli savaşım biçimlerini kullanmayı zorunlu kılan kuralları getirdiği şeklinde yorumlanması büyük hata olur, bu, ulusal çapta silahlı mücadeleden vazgeçmek, sadece barışçıl mücadele yöntemlerine başvurmak anlamına gelir. Devletlerarasında zor kaldırılabilir, fakat ulusal çapta zor kullanımı, ancak sınıflar arasındaki uzlaşmaz çelişkiler kalktığı zaman sona erebilir. İnsanlığın yaşamını sürdürmesi için mücadele verilirken zor kullanımını içeren devrimci eylemler tartışılmamalıdır. Zor kullanımına başvurulmayan bir dünya, insanlık için henüz hayaldir. Haklı ve haksız savaşlara ilişkin görüş halen geçerlidir. Zora başvuramama mutlaklaştırılmaz. Zoru gerici güçler dayatıyor, devrimci zor meşru bir cevaptır. Günümüzde yığınların mücadelesini, geniş ittifaklar kurulmasının önemini küçümseyen, politik ödünler vermeye yanaşmayan aşırı solcuların yaptıkları gibi, silahlı zor mutlaklaştırılmaz, ama bunun diğer yanı da sağcı oportünistlerin yaptıkları gibi, işçi sınıfının iktidarı ele almasından vazgeçmektir. Bilimsel teknolojik devrimin ödün vermeye, sınıf mücadelesini zayıflatmaya

götürdüğü görüşü doğru değil. Mücadele biçimlerini tartışırken mücadelenin kendisinden vazgeçmemek gerekir. Devrimci güçlerin ülkelerindeki mücadeleyi, bir dünya nükleer çatışmasına yol açmayacak biçimde yürütmeleri gerektiği görüşü, devrimcilerin emperyalizmin nükleer şantajına teslim olmaları ve etkinliklerini sınırlandırmalarıyla, sınıf mücadelesinin haklı gösterilemez bir daraltmasıyla sonuçlanabilir. Tekil ülkelerdeki sınıf çelişkilerini çözme yöntemlerini uluslararası ilişkilere uygulamak tehlikelidir, benzer biçimde uluslararası ilişkilerde çelişkileri barışçıl çözme araçlarını ülkesel planda uygulanabilir biricik yöntemler olarak değerlendirmek de yanlıştır. G. Afrika ırkçı rejimini, aldığı askeri yenilgiler ve Angola ve Küba'nın kararlı ortak tutumları masa başına oturmak zorunda bıraktı. (123)

"Zor" sorununu Lenin'den bir aktarmayla noktalamak istiyorum. Lenin, insanlık tarihinde, şimdiye kadar, egemen ve zalim sınıfların, egemenlik sürme, zulmetme ve milyonluk kazanç sağlama haklarından gönüllü olarak vazgeçtikleri görülmemiştir derken gerici zorun nedenini açıklamış ve "gönülsüzce vazgeçme"nin de doğrultusunu, devrimci zor gerekliliğini ortaya koymuştur. (124) Bu da onyıllardır, devrimin gündemde olduğu ülkeler için "devrim için savaşmayana komünist denmez" sözünün gerekçesi olmuştur. ●

(Gelecek sayıda "tek ülkede sosyalizm ve Stalin gerçeğine yaklaşım")

DİPNOTLAR

- 102 - T. Tezleri, Y. Açılım sayı 5, Eylül 1988, s.69
- T. Tezleri'nin bu anlayışı, T. İlerleme-Tezleri'nde "şiddetten arınmış bir dünya mücadelesi" perspektifi çerçevesinde savunulmaktadır. (Y. Açılım, sayı 4, Ağustos 1988, s.40-41)
- 103 - Lenin, Sosyalizm ve Savaş, Sol Y., Şubat 1980, s. 62
- 104 - Lenin, P. Devrim ve Dönek Kautsky, s. 23
- 105 - Lenin, age, s.84-85
- 106 - Lenin, Sosyalizm ve Savaş, s. 61, 128
- 107 - Engels, Anti-Dühring, Sol Y., Mart 1977, s. 68-271
- 108 - Engels, age, s. 300-301
- 109 - Plimack, Yeni Düşüncenin ve Dünyanın Sosyal Yenilenmesinin Perspektifleri, Y. Açılım, sayı 1, Mayıs 1988, s. 50-51
- 110 - SBKP(B) XIX. ve SBKP XX. Parti Kon. Rap. s. 156-161
- 111 - SBKP Tarihi (1883 - 1966), s. 480-481
- 112 - SBKP Tarafından Geliştirilen Devrim Teorisi, Yöntem Y., Nisan 1978, s. 195-196
- 113 R. Reissing - D. Weigert, Anti-tekelci Mücadelenin Strateji ve Taktikleri, s.167
- 114 - W. Bröner - Horst-Eckart Gross Hg., El Salvador'da Devrim, Yarın Y., Ekim 1986, s. 77; Mario Menendez Rodriguez, El Salvador Birleşik Devrimci Savaş, Haziran Y., Ekim 1988, s. 29
- 115 - W. Bröner - H. E. Gross Hg., age, s. 85-94
- 116 - Lenin, "Sol" Komünizm Bir Çocuk Hastalığı, Sol Y., Kasım 1979 s. 111
- 117 - TBKP Programı ve Barış ve Demokratik Yenilenme Programı, s. 41-52
- 118 - TBKP Programı'nda Kürt Sorunu, Y. Açılım, sayı 15, Temmuz 1989, s. 53-55
- 119 - Birlik, Yasallık, Yenilenme, Y. Açılım, Sayı 7, Kasım 1988, s. 9-11
- 120 Atom ve Uzay Çağında Sınıf Mücadelesi ve Devrim, Y. Açılım, sayı 3, Temmuz 1988, s. 36-4
- 121 - Lenin'den aktaran; Stalin, Leninizmin İlkeleri, Sol Y., Eylül 1979, s. 127-128
- 122 - M. Belge, Sosyalizm Türkiye ve Gelecek, Birlik Y., 1989 (1. Baskı) s. 37-67; ayrıca Belge'nin Gelecek'in Haziran 1989 tarihli 1. sayısında yayımlanan "Türkiye'de Marksizmin Sorunları" başlıklı makalesine bakılabilir. (s.13-14)
- 123 - T. Tezleri'nin tartışma notları, D. Bakış, sayı 3, Temmuz 1988, s. 35-36; Prag sempozyumu, D. Bakış, Sayı 12, Nisan 1989, s. 62-64
- 124 - Lenin, Düşünceler Aforizmaları, s. 38

Avrupa temsilcimiz Halim CAN'ın İsveç Kürdistan Dernekleri Federasyonu Başkanı Keya İzol'la yaptığı röportajı sunuyoruz.

KEYA İZOL:

“Bugün İsveç'te Kürtlerin yaşadığı Bütün Yerleşim Merkezlerinde Kürt Çocukları Kendi Ana Dilleriyle Eğitim Görmektedirler”

Medya Güneşi: Sayın Keya İzol, sizin de bildiğiniz gibi Kürtlerin yaşadıkları Avrupa ülkeleri içinde hemen hemen bütün Kürtleri temsil eden bir kurum İsveç'te bulunuyor, bu da iki dönemdir başkanlığını yaptığınız Kürdistan Dernekleri Federasyonu'dur. İnsanın aklına hemen şöyle bir soru geliyor. Bu kurumun oluşması İsveç'in özgül koşullarında mı, yoksa bu ülkede yaşayan Kürt mültecilerinin siyasi olarak daha aktif ve duyarlı olmasından mı kaynaklandı? Bu kurum hangi ihtiyaçtan doğdu, ne zaman ve nasıl kuruldu?

Keya İzol: İsveç Kürdistan Dernekleri Federasyonu, Kürtlerin oluşturmuş olduğu demokratik kitle örgütleri içerisinde farklı bir özelliğe sahiptir. Ona bu özelliği kazandıran da Kürdistan'ın bütün parçalarından devrimci ve yurtseverleri bünyesinde barındırması ve hemen hemen tüm siyasal görüşlerden insanları temsil ediyor olmasıdır.

Federasyonun oluşması İsveç'te bulunan siyasi örgütlerimizin öncülüğüyle gerçekleşmiştir. Ayrıca buradaki Kürt mültecilerin aktif, duyarlı olması ve İsveç'in özgül koşulları da bu olaya yardımcı olmuştur.

Kurum olarak demokratik bir yapıya sahibiz. Düzenli olarak işleyen Federasyon organlarında Kürtleri ve örgütün kendisini ilgilendiren sorunlar çok geniş biçimde ele alınıp bunlara çözüm yolları aranıyor. Çünkü Kürt gerçeği birçok yönleriyle nisbeten yeni olup hemen hemen herşeyi yeniden yaratma ve oluşturma gibi çok zor bir görevle karşı karşıya. Bu nedenden dolayı İsveç'teki Federasyon olayı bütün yapısal özellikleriyle, çalışma alanıyla yurtdışındaki Kürtler için önemli bir deneyim ve kazanım durumundadır.

Türkiye'de 1970-80 döneminde yaşanan askeri darbeler, 1975'te Irak'taki Kürt devriminin geçici yenilgisi ve İran-İrak savaşının başlaması binlerce Kürdün Avrupa'nın değişik ülkelerine göç etmelerini zorunlu kılmıştır. Bugün Avrupa'nın değişik ülkelerinde yarım milyona yakın Kürt yaşamaktadır. Yabancı bir ülkede yaşamının doğurduğu sosyal, kültürel ve ulusal alandaki sorunları çözüme ulaştırabilmek, yeni ülkeye, adapte olabilmede başgösteren problemler, ulusal dil ve kültürün korunması, ayrıca Kürdistan'daki ulusal kurtuluş mücadelesine

katkıda bulunabilmek, Kürdistan'ın dört parçasından gelen Kürtleri kapsayacak ortak bir demokratik platform ihtiyacını gündeme getirmiştir.

Özellikle Türkiye Kürdistanı'nda 1975 yılları sonrası Kürt siyasi hareketi yoğun bir siyasi yapılanma dönemi yaşadı. Bu durum olduğu gibi Avrupa'ya yansıyor buradaki Kürtleri de etkiledi. Ortak bir demokratik platform yaratma fikri gelişti ve böylece nispeten bölünmüş olan Kürt potansiyeli bir toparlanma dönemine girdi.

Bu doğrultuda çalışmalara 1979'un başlarında ortak tartışma platformlarında başlandı. Ancak, başlangıçta oluşturulacak Federasyon tamamen onu kuran örgütlerin güdümünde ve bir dengeler mekanizması üzerine kurulacaktı. Genel prensipler ve organların belirlenmesi de bu sisteme göre tespit edildi. 1979-80 dönemi böylesi sorunların tartışmasıyla geçti. Daha sonra Federasyon kuruluş kongresi bazı zorluklara karşı oluşturuldu ve çalışmalara başlandı.

Genellikle çizgi derneklerinden oluşan federasyonun yapısı, üyelerin genel eğilimi nedeniyle 1985 yılındaki kongrede değişti. Bu tarihten itibaren komünlerde (belediyelerde) örgütlenen Kürt derneklerini üye olarak kabul etmeye başladı.

Federasyon olarak bugün Kürtlerin bulunduğu bütün İsveç yerleşim merkezlerinde örgütlenmiş durumdayız.

M.G.: Federasyon, İsveç'teki Kürt topluluğunun sorunlarını çözmek için bugüne kadar ne gibi çalışmalar yaptı? Bu çalışmaların bir dökümünü yaparmısınız?

K.İ.: Federasyon, kuruluşundan bugüne kadar çoğu çalışmalarda ağırlıklı olarak İsveç'teki tüm Kürtleri demokratik alanda temsil eden, onlara sözcülük eden ve önemli bazı hakların alınması doğrultusunda yoğun çalışmalar sürdürün bir örgüt olarak varlığını korudu.

Stockholm yüksek öğretmen okulunda Kürtçe bölümünün açılması için gerekli müracaat ve çalışmalara eğildi. 5 yıldır Kürtçe eğitim yapan bu bölüm onlarca mezun verdi. Bugün İsveç'te Kürtlerin yaşadığı bütün yerleşim merkezlerinde Kürt çocukları kendi ana dilleriyle eğitim görmektedirler. Toplam 80'e yakın Kürt öğretmeni, 500'e yakın Kürt öğrenci İsveç'in verdiği bu haklardan yararlanmaktadır.

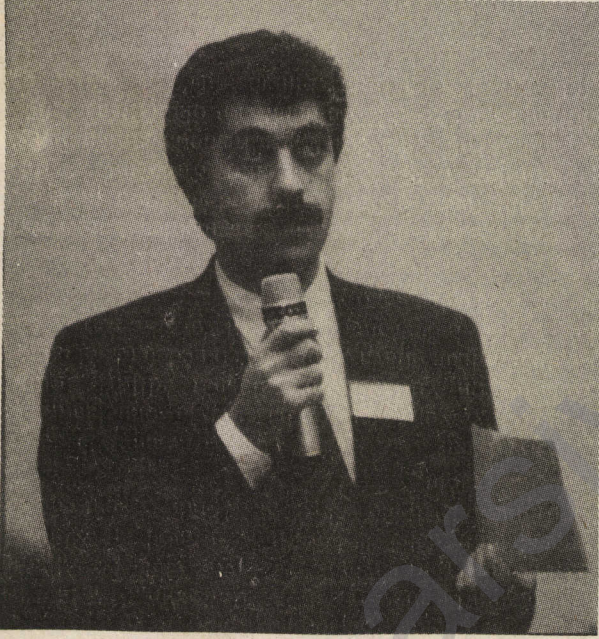
Kürt tercümanlarımız için önemli çalışmalarımız oldu.

Bugün İsveç'in her kesiminde çalışan Kürt tercümanları var.

Kürt kadınlarının demokratik alanda örgütlenmelerini sağlamak için Federasyon bünyesinde kadın seksiyonları kurduk. Geçen yıl genel olarak, ülkemizde ve İsveç'te yaşayan kadınlarımızın sorunlarını ele alan geniş bir konferans düzenledik. Ayrıca Federasyon'un bünyesindeki bütün üye derneklerde gençlik seksiyonları var. Bu seksiyonların birlikte yaptıkları bir kongreyle 1987'de Gençlik Federasyonunu kurmuş bulunuyoruz. Federasyon ve Kürdistan gençlik örgütümüz, her yıl spor, folklor, edebiyat, resim ve müzik dallarında çeşitli etkinlikler düzenliyor.

İsveç hükümeti, siyasi partiler ve diğer kurumlarla ilişkilerimizi düzenli olarak sürdürüyoruz. Sistematik bir şekilde, Kürtlerle ilgili İsveçlilere yönelik, İsveç toplu-

muyla da ilgili Kürtlere yönelik propaganda çalışmaları yürütülüyor.

Federasyonun ağırlık verdiği çalışmalarından biri de, Kürt topluluğunun sosyal yaşantılarındaki zorluklarını azaltmak ve bu tür sorunlar da onlara yardımcı olmaktır. Federasyon bünyesinde Kürt sığınmacıların sorunlarıyla ilgilenen bir bölüm vardır ve bölüm sürekli aktivite halindedir. Ayrıca Kürdistan'da gelişen olaylara bağlı olarak yardım kampanyalarını sürdürmekteyiz. Örneğin Halepçe ve siyasi tutuklularla dayanışma komitelerimiz var. Bu komiteler bütün İsveç çapında çalışmalar yürütmekte ve toplanan maddi yardımlar düzenli olarak ilgili yerlere gönderilmektedir.

Kürtçenin değişik lehçelerini kapsayan periyodik yayın çalışmaları, Federasyon'un yayın organı olan ve sekiz yıldır düzenli olarak çıkan BERBANG'ta sürdürülüyor.

1989 Ocak ayında Federasyonca gerçekleştirilen, 8 Avrupa ülkesinde 9 demokratik Kürt örgütünün katıldığı

Stockholm Konferansı yaptığımız önemli çalışmalardan biridir. Bu konferansın amacı Avrupa'daki Kürt demokratik kuruluşların yaklaşmasına yönelik idi. 3 gün süreyle devam eden bu konferansa birçok İsveçli, Kürt siyaset ve bilim adamları katıldı.

M.G.: Bugün İsveç'teki Kürt topluluğunun sorunları nelerdir? Federasyon olarak bu sorunları çözmek için ne gibi program ve projeleriniz var? Mesela, İsveç Radyosu'nda Kürtçe yayın yapma hakkının olmasına rağmen bu sorun şimdiye kadar neden çözülmüştü.

K.İ.: İsveç'teki Kürtlerin durumu çok karmaşık ve zor bir tablo arz ediyor. Değişik parçalardan gelen farklı lehçelere sahip olan Kürtlerin birbiriyle kaynaşması, ayrıca bu topluluğun bir bütün olarak, bizim topluma benzer yanları az olan İsveç toplumuyla da kaynaşması çok zor bir olay, ve bu kaynaşma esnasında kendi ulusal değer ve yargılarının muhafaza edilmesi gerekli. Bu iki yönlü ve gerçekleşmesi oldukça zor olan olaya bağlı olarak birçok problemler dizisi karşımıza çıkmaktadır. Unutmalıyım ki, Kürtlerin mültecilik durumu ve bu türde yaşamlarını yeniden düzenlenmeleri bizim için yeni bir olgu. Bu konuda deneyimsizlik yine bereberinde yeni zorlukları doğuruyor.

Federasyon çok yönlü çalışmak zorunda. Bir yandan yukarıda bahsettiğim sorunlara çözüm yolları arama durumundayken, diğer yandan İsveç ve Avrupa kamuoyuna yönelik tanıtıcı propaganda çalışmaları yapmak zorunda. Bizim resmi devlet kurumlarımız olmadıktan sonra ülkemizde olup bitenleri Avrupa'daki kamuoyuna gerçek bir şekilde anlatma görevi tamamıyla bizlere düşüyor. Ayrıca ülkemizi zorla parçalayan düşman devletler, propaganda yönünden çok güçlü bir çalışma ağı yaratmışlar. Bugün, onlarla rekabet etme gibi bir şansımız yok sayılır ancak, onların halkımıza uyguladıkları insanlık dışı baskıları dile getirmek ve bu yönde geniş bir lobi çalışması olmasa bile kamuoyu yaratmak mümkün. Bu alanda bu güne değin yapılan çalışmalar küçümsenmeyecek derecede, ancak kesinlikle yeterli değil. Yurtdışındaki Kürt örgütlerin hiç değilse bu konuda güçlerini birleştirmeleri gerekir. Bugün güçlü bir Kürt lobisinin oluşturulması inisiyatiflerin güçlülüğü ve ciddiyetine bağlı. Federasyon olarak buna yönelik çalışmalarımız var. Şu anda olumlu bir gelişme süreci izliyoruz; ancak, uzun zaman alacağı da bir gerçek.

Diğer sorunumuz olan yayın hakkına gelince, İsveç'te radio, TV, hakkını almamızın bir çok nedenleri var. Düşman güçleri böylesi bir olanağı engellemek için çok yönlü çalışma içindeler. Çoğu zaman devlet düzeyindeki ilişkilerini ve ticari anlaşmalarını baskı unsuru olarak kullanıyor. Bugüne kadarki deneyimlerimiz, eksikliklerimiz bariz bir şekilde ortaya çıkarmıştır. Kürtler çok çeşitli kanallardan bu olanakları sağlamaya çalışıyorlar. Bu da haklı olarak İsveçlileri şüpheye itiyor ve burada yaşayan Kürt grublarının dağılık olduğu kanısına

yorlar. Böylesi bir istemin tek bir ağızdan ve Kürtler için İsviçre yetkililerine iletilmesi zorunlu. Tüm bu zorlu koşullara rağmen Federasyonun bu konuda ciddi adımları olmuştur. İnaniyorumki yakın bir gelecekte bu adımları da alacağız ancak vurguladığımız gibi istemlerimiz bir ağızdan olmalı.

I.G.: Palme cinayeti İsviçre'de yaşayan Kürt topluluğu üzerinde ne gibi olumsuzluklar yarattı? Çalışmalarınızı nasıl etkiledi ve siz Federasyon olarak bu konuda neler yaptınız.
A.: Palme cinayeti İsviçre'de yaşayan yerli yabancı herkes için önemli ölçüde etkiledi. Bu cinayetin sonuçlanmaması bu etkilerin uzun dönem sürmesine neden olacaktır. Özellikle Kürt topluluğu, isteminin bu olaya karışmasından dolayı, herkesten daha fazla etkilenmiştir. Buradaki Kürtler olaydan hemen sonra başlayan ve çok yoğun olarak günümüze kadar sürdüren bir karalama kampanyası yaşadılar. Bununla birlikte olumsuz etkilerini burada birkaç satırda anlatmak güç, çünkü çok zorlu bir süreç yaşandı. Bu karalama kampanyasının oluşturulmasında öncelikle İsviçre gizli polis teşkilatı SAPO önemli bir rol oynadı. Ayrıca ülkemizi ziyaret eden devletlerin gizli teşkilatları da bu durumdan yararlanma yolunu seçerek kampanyanın sürekli canlı tutulmasını sağladılar. Sorun çok hassas olduğundan, İsviçre hükümeti bu olumsuz olaya seyirci kaldı. Ayrıca bütün insanların oluşmasında suikast öncesi Kürtler içerisinde yaşanan olayların da payı var.

Palme cinayeti sonrası bir şaşkınlık dönemine giren İsviçre'deki Kürt topluluğu çalışmalarını asgari düzeye indirmek zorunda kaldı ve büyük bir panik dönemi yaşandı. Federasyon bu olayları ve etkilerini etraflı bir biçimde değerlendirerek buna uygun bir yol izlemeye başladı. İlk

dönemler çok büyük zorluklarımız oldu. Çünkü herşey çok hızlı bir şekilde ve irademizin dışında geliyordu. Yapmamız gereken çalışmaların başında, özellikle bu durumun Kürtler üzerinde bıraktığı olumsuz etkileri azaltmak ve Kürt topluluğunun suçluluk psikolojisine girmesini önlemek geliyordu. Ve biz de bu doğrultuda adım atarak bizleri hedef alan karalama kampanyasına karşı durduk, ayrıca Federasyon olarak İsviçre hükümeti yetkilileriyle yaptığımız görüşmelerde, sürdürülen haksızlıkların ve manevi baskıların durdurulması talebini dile getirerek, İsviçre polislerinin uyguladığı provakatif, baskıcı tavrı ve hükümet çevrelerinin bu duruma lakayt kalmasını sert bir şekilde eleştirdik.

Bu dönemde yaşanan olaylar bize ve çalışmalarımıza önemli bir deneyim oldu. Kürt topluluğu yaşanan haksızlık sonucu haklı olarak daha fazla kaynaştı ve dönem dönem tek bir vücut haline geldi.

M.G.: Geçtiğimiz mart ayında "Kürtlerin İnsan Hakları İçin İsviçre Komitesi" adı altında bir Komite kuruldu. Bu Komite'yle ilişkilerinizin düzeyi nedir? Bu Komite, çalışmalarınıza ivme kazandıracak, değil mi?

K.İ.: İsviçre'de kurulan "Kürtlerin İnsan Hakları İçin İsviçre Komitesi" yukarıda belirttiğim dönem ve Halepçe katliamından sonra yaşanan olayların etkisiyle kurulmuştur. Kuruluşundan günümüze kadar sürekli ilişkiler içerisinde bulunduğumuz bu Komiteyi çok önemli bir adım olarak görüyoruz. Federasyon bu Komite'nin hazırladığı Halepçe katliamının 1. yıldönümü çalışmalarına aktif olarak katılmıştır. Böylesi bir inisiyatifin varlığı hiç kuşkusuz buradaki çalışmalarımıza ve genel olarak Kürt kurtuluş hareketine çok önemli bir katkıdır. ●

KOZLUK'TA YEREL İŞBİRLİKÇİLER DESTEĞİNDEKİ DEVLET TERÖRÜ

Ülkemiz üzerinde estirilmeğe çalışılan baskı, korku ve terör havasının bir benzeri Kozluk'ta yaşandı. Ülkemizin kurtuluşu doğrultusunda yükselen ulusal ve toplumsal muhalefeti bastırmak için faşist devlet, yerel işbirlikçilerden yararlanarak hedefine ulaşmaya çalışıyor.

Kozluk ANAP İlçe Başkanı aynı zamanda MIT ve sivil polislik görevini bir arada yürütebilen Hacı Eyfer, ilerici, yurtsever ve devrimci-demokratları şikayet ederek görevlerinden almakla kalmayıp, bindiği polis arabasıyla dolaşarak cadde ve kahvehanelerde hoşlanmadığı suçsuz insanları tutuklatabiliyor. Bununla da yetinmeyip çalışan aydın emekçi kadınlarımıza da saldırılarını yoğunlaştırıyor. Nitekim birkaç gün önce Tekel Tütün İşletmesi'nde çalışan aydın kadınlar daha ağır işlerde çalıştırılarak yıldırılmaya çalışılıyor. Dahası var; tüm bunlar yetmiyormuş gibi faşist polislerin direktifleriyle Kozluk'ta olaylar çıkartıp devrimci insanları gözaltına alarak işkenceden geçiriyor. Hacı Eyfer 22 Ağustos Salı günü, mensubu bulunduğu aşireti polis, komado ve vurucu tim desteğinde Kozluk devrimci-demokratlarına saldırdı. Olay şöyle gelişti: Devrimci-demokratların oturduğu kahvehaneler bu aşirete bağlı adamların önce taşlı sopalı daha sonra silahlı (tabanca, kalışnikof) saldırısına uğradı. Karşılık verilmesi üzerine kaçmaya çalışan bu cahş'lara olayı birlikte düzenleyen polis, komando ve vurucu timler destek olmaya başladılar. Ortalık bir anda savaş alanına döndü. Binlerce polis ve vurucu tim ilçeyi sarıp yerel işbirlikçilerle birlikte görülmemiş bir terör estirmeye başladılar. Devrimci demokratların ev ve işyerleri yağmalandı ve ilçede sokağa çıkma yasağı ilan edildikten sonra yüzlerce aydın, yurtsever ve devrimci-demokrat gözaltına alınıp çeşitli işkence tezgahlarından geçirildiler. Gözaltılar hâlâ sürüyor. Kozluk'da gerilim had safhadadır.

Olayda kullanılan ruhsatsız silahlara dokunulmamıştır. Olayı çıkaranlar cezalandırılmak şöyle dursun göz göre göre polisler tarafından korunmaktadır. İşbirlikçi Hacı Eyfer ve aşiretinin bu gücü kimden aldığı apaçık ortadadır. Faşist-provakatör polislerin her an yeni oyunlar tezgahlamaktan geri kalmayacakları kesindir. Kozluk'da yükselen Kürt ulusal ve toplumsal muhalefeti susturup gözdağı vermek için faşist devletin güttüğü politikalar er geç iflas edecektir. Kozluk yeni olaylara gebe. Burjuva basını olayı çarpıtarak ANAP-SHP kavgasıymış gibi bir hava estirmeye çalışıyor.

Tüm bu gelişmelerden devrimci-demokrat kamuoyunun duyarlı olmasını diliyoruz. ● Kozluk devrimci-demokratları adına

Bineş YILMAZ

Bu yazı İsveç'te yayınlanan "Berhem"
dergisinin 5. sayısından alınmıştır.

CELADET ALİ BEDİRİXAN'I ANARKEN

M. UZUN

Kürt yazarı ve gazetecisi Celadet Ali Bedirxan'ın ölümünden bu yana 38 yıl geçti (1). Bugün bu değerli yazarın edebi ve bilimsel çalışmalarına ilişkin dünyanın her tarafında yığınla araştırma yapılmakta, onun Kürt dili ve edebiyatını korumak ve geliştirmek için yaptığı çalışmalar incelenmektedir.

Celadet Ali Bedirxan'ın yaptığı çalışmalar - özellikle Türkiye'li ve Suriye'li Kürtler için hayati önemde. Onun çalışmaları ve olağanüstü çabaları olmasaydı, büyük olasılıkla, sözkonusu Kürtler kendi dilleriyle okuyup yazmak konusunda bugün daha fazla zorluk çekmiş olacaktı.

Celadet Ali Bedirxan'ın kardeşi Kamuran Ali Bedirxan (1895-1978)'la birlikte Kürt dili ve edebiyatını korumak ve geliştirmek konusundaki çalışmalarını şöyle belirtmek mümkün: Kürtçe'nin Arap harflerini terkederek Latin harfleriyle yazılmasını sağlamak ve buna uygun gelişkin bir alfabe düzenlemek, Kürt dilinin yazım standartlarını belirleyerek dilin yapısına uygun bir gramatik oluşturmaya çalışmak.

Başka ülkelerde akademi, enstitü ve üniversitelerin üstlendiği bu tür ağır görevlerin bir kişi ve onun yakın çevresi tarafından, olağanüstü zor koşullarda ve son derece kısıtlı olanaklarla yerine getirilmesi, kuşkusuz dikkate değer bir olay. Celadet Ali Bedirxan tüm yaşamı boyunca hiç bir çıkar gözetmeden ve sürekli yığınla pratik, düşünsel zorlukla mücadele ederek sözkonusu çalışmalarını gerçekleştirmeyi başardı. Onun geldiği aile, aldığı terbiye ve eğitim, yaşadıkları elbette bu çalışmalarda çok önemli bir rol oynamıştır.

AİLESİ

Celadet Ali Bedirxan'ın ailesi Kürdistan tarihinde öyle önemli bir rol oynamıştır ki "Bedirhan" ailesini anmadan, onların yaptıklarını görmeden Kürdistan tarihine bakmak, incelemek ya da yazmak mümkün değil. Özellikle 1840'lardan günümüze dek Kürdistan'daki tüm siyasal, sosyal ve kültürel olaylarda bu ailenin bir ya da birkaç temsilcisi önemli roller oynamıştır. Bedirhan ailesi

yüzyıllar boyu Kürdistan'ın en güçlü ve gelişmiş emirliklerden olan Cizre-Botan Emirliği'nin yöneten ailedir. Cizre-Botan Emirliği'nin son temsilcisi Bedirxan Paşa, 1840'ların başında, bağımsız bir Kürdistan savıylı Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklandı (2). Ancak, ayaklanma başarılı olamadı ve 1848'de Bedirxan Paşa kalabalık ailesiyle birlikte İstanbul'a orandan da Girit'e sürgün edildi. Bedirxan Paşa 1868'de Şam'da vefat etti. Bedirxan Paşa'nın çok geniş ve kalabalık bir ailesi vardı. Kaç çocuğunun olduğu ise tam bilinmiyor. Binbaşı Noel'e göre 90 çocuk, Diplomat Trotter'e göre 40 oğul ve 14 kız çocuğu, Elphinston'a göre 65 çocuk (3). Halil Nadir Kuluk'a göre de 34 hanımdan 99 çocuk (4).

Celadet Ali Bedirxan'ın küçük kardeşi, Bedirxan Paşa'nın torunu Kamuran Ali Bedirxan ise konuyla ilgili şunları söylüyor: "Büyük babamın 99 çocuğunun olduğu söyleniyor... Şurası kesin ki, o öldüğünde, hayatta hâlâ 21 oğul ve 21 kızı vardı... Bizzat ben, 15-16 amcave bir o kadar da halamı tanıdım" (5).

Bedirxan Paşa'nın çocuklarının büyük bir bölümü de babalarının izinden giderek, Kürt ulusal hareketinde yer aldı ve önemli görevler üstlendiler. Bunlardan Osman ve Hüseyin Paşalar 1879 Kürt başkaldırısını yönettiler. Hüseyin Bedirxan 1910'da idam edildi. Bedirxan Paşa'nın bir diğer oğul Mithat ise 1889 başkaldırısına öncülük etti ve 1898'de Mısır'da ilk Kürt gazetesi olan "Kürdistan"ı yayınlamaya başladı. Mithat Bedirxan'dan sonra kardeşi Abdurrahman gazetenin yayımını üstlendi ve uzun dönem gazeteyi Avrupa'da yayınladı. Halil Rami, Malatya valiliği yaptı ve 1923'de Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra sürgüne gönderilen 150 kişiden biri oldu. Bahri Paşa, ünlü Kürt lider Şeyh Ubeydullah ile işbirliği yaptı ve Osmanlı yönetimine karşı ayaklandı (6).

Celadet Ali Bedirxan'ın babası avukat ve adliye müfettişi Emin Ali Bey (1851-1926) ise kardeşi Mithat'la birlikte 1889'daki silahlı Kürt başkaldırısına öncülük etti. Başkaldırının sonuç vermemesi üzerine yeniden getirilip İstanbul'da gözetim altına alındı (7). Emin Ali Bedirxan İstanbul'da da çalışmalarını sürdürdü ve birçok

rt örgütü ile yayınlarının ortaya çıkmasına katkıda bulundu. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra İstanbul'da kurulan Kürdisitan Tealî Cemiyeti'nin başkan yardımcısı da yine Emin Ali Bedirxan oldu (8). Birçok dergi ve gazetede çeşitli yazılar yazdı.

Celadet Ali Bedirxan'ın büyük kardeşi avukat yazar Süreyya Bedirxan (1883-1938) da 1920 yılında Mısır'daki Kürdistan Komitesi'nin başkanlığını yaptı ve daha sonra 1927 yılında kurulan Xoybûn partisinde kardeşleri Celadet ve Müran'la birlikte çalıştı.

İşte Celadet Ali Bedirxan'ın geldiği aile böyle bir aile. Yani kendisini gelecekteki olası Kürdistan devletini yönetmeye aday gören bir aile. Bu nedenle Celadet Ali Bedirxan'ın aldığı eğitim de, tıpkı ailesinin diğer bireyleri gibi, gelecekteki bu tasarıya uygundu. Aile, İstanbul'da sürgünde yaşamaktaydı. Ancak canlı, konuşulan Kürtçe'yi unutmamak için Kürdistan'dan (aile ocağı Botan'dan) özel öğretmenler, ozanlar, öğretmenler getiriliyordu. Çocukları, değişik yabancı diller öğretiliyordu. Çocuklardan da çocuk bakıcıları ve öğretmenler öğreniyordu.

Söz konusu bu aile eğitiminin yarattığı bir çocuk olarak Celadet Ali Bedirxan'ın Arapça, Fransızca, Türkçe, Yunanca, Fransızca ve Almanca'yı bildiğini ve HAWAR'ı çıkarmaya başladığından sonra İngilizce de öğrendiğini belirtmek gerek (9).

Birçok dili bilmesi, çeşitli kültürlerle tanışması Celadet Ali Bedirxan'ın gelecekteki çalışmaları için ciddi bir temel oluşturdu. Çünkü kendisi, daha sonra Latin harfleriyle oluşturduğu alfabetini küçük bir broşür olarak yayımlandığında şunları söyleyecektir: "O zaman çocukluğu, M.U.) Arap harfleriyle yazılmayan dillerden Yunanca, biraz Fransızca ve Rus alfabetini biliyordum" (10).

Bunun yanında Batı Avrupa ülkelerine giderek, orada batı dilleri ve kültürüyle doğrudan tanışması da yine ona yardımcı oldu. Celadet Ali Bedirxan kardeşi Kamuran Ali Bedirxan'la birlikte, Eylül 1922'de Almanya'ya, Münih şehrine gitti. Orada Münih Üniversitesi'nde eğitim gördü. Almanya'da kaldığı yıllarda Alman dilini ve kültürünü yakından inceleme fırsatını buldu. Özellikle Alman yazın dilinin etkisine maruz kaldı. Ve gelip Suriye'ye vardıklarından sonra dile ilişkin çalışmalarını Almanya'daki araştırmalarının üzerine oturttu. Bununla ilgili olarak HAWAR dergisinde şunları yazdı:

"Ulusların birliği dilin birliği ile başlar. Bismarck, Alman ulusunun birliğini Alman dilinin

birliği üzerine oluşturdu.

Kürtlerin birliği de Kürt dilinin birliğiyle oluşabiliyor. Dilin birliği de harflerin birliğiyle başlıyor. Yani ortak bir dil konusunda ilk adım harflerin birliğidir" (11).

HAWAR, YAZI DİLİ VE YAZILI EDEBİYAT

Celadet Ali Bedirxan, dört devlet (Türkiye, İran, Irak ve Suriye) arasında bölünmüş Kürt ulusu için ortak bir yazı diline sahip olmanın ne kadar önemli olduğunu biliyordu. Daha İstanbul'dayken bu konuda çalışmış, Almanya'da bu çalışmalarını derinleştirmiş ve artık somut hale gelen bu çalışmalarını yayınlatabilmek, Kürt kitlelerine ulaştırabilmek için uygun bir yer, zaman ve fırsat bekliyordu. Babası ve kardeşleriyle (Süreyya, Kamuran) birlikte kendisinin de Türkiye'ye girmesi yasaklanmıştı. Bu nedenle kendisine en uygun yer olarak Suriye'yi seçti. Suriye o zaman Fransızların yönetimi altındaydı. Kürdistan'ın küçük bir parçası Suriye sınırları içinde kalıyordu. Yani belli bir Kürt kitlesi vardı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla Türkiye'yi terketmek zorunda bırakılan Kürt aydınlarının önemli bir bölümü Suriye'de yaşamaktaydı.

Celadet Ali Bedirxan 15 Mayıs 1932 yılında Şam'da Kürt basın tarihinde çok önemli bir yeri olan HAWAR'ı yayınlamaya başladı. Dergi; önceleri Arap ve Latin harfleriyle, daha sonraları da sadece Latin harfleriyle yayını sürdürdü. Derginin yayınlanması Kürtler arasında coşkuyla karşılandı. HAWAR, ilk sayısında "Amaç, Çalışma Biçimi ve HAWAR'ın Yazımı" başlıklı sunu yazısında, HAWAR'ın her şeyden önce Kürt dilinin varlığını ortaya koyacağı söylenmekte ve dilin, varolmanın ilk koşulu olduğu belirtilmektedir. Bu yazıda, derginin şu çalışmaları programlaştırdığı anlatılıyor:

- 1) Kürtçe'ye uygun bir alfabe oluşturmak ve Kürtler arasında yaygınlaşmasını sağlamak.
 - 2) Kürt lehçeleri üzerinde çalışmak, Kürt dilinin tarihsel kökenleri, gelişmesi ve diğer akraba dillerle ilişkisini araştırmak.
 - 3) Kürt sözlü edebiyatının ürünlerini toplamak ve dergide yayınlamak.
 - 4) Klasik Kürt edebiyatını tanıtmak, yeniden yayınlamak ve yeni yazar ve şairlerin ürünlerine yer vermek.
 - 5) Kürt tarihi üzerinde araştırma yapmak. (12)
- HAWAR dergisi, planladığı bu çalışmaları fazlasıyla yaptı. İlk sayısı 1932'de yayınlanan derginin son sayısı da 15 Ağustos 1934'de yayınlandı. Bu süre içinde toplam 57 sayı çıktı. Elbette binbir güçle ve çeşitli defalar

aksayarak, engellenerek. HAWAR'ın tüm sayıları baştan sona ilk sayısında sözkonusu edilen çalışmalarla dolu ; yığınla eski destan, masal, türkü, klasik Kürt edebiyatından çeşitli örnekler ve bu konuda çeşitli yazılar, çeşitli edebi türlerden (genre) örnekler ve Kürt dili üzerine bitmez tükenmez araştırmalar, çalışmalar (13).

Dergideki Kürt dili üzerindeki araştırmaların büyük bir bölümü bizzat Celadet Ali Bedirxan tarafından yapıldı. Kürtler yüzyıllar boyu bir devlete sahip olmadıklarından ve genellikle göçebe olarak yaşadıklarından güçlü, gelişmiş bir yazı dili ve yazılı edebiyat yaratmadılar. I. Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda Osmanlıların tarih sahnesinden çekilmesi ve yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin ortaya çıkmasıyla Kürtlerin durumu daha da zorlaştı. Ülke dört parçaya bölündü ve Türkiye'de (Kürdistan'ın en büyük parçası buradadır) Kürt dili yasaklandı. Kürtler çok yoğun bir baskı ve asimilasyon altına alındı. Celadet Ali Bedirxan, kardeşi Kamuran Ali Bedirxan ve arkadaşları eğer ciddi, kalıcı ve etkin bir çalışma yapılmazsa Kürt dilinin bu koşullarda yokolma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu gördüler. Ve hemen çalışmaya başladılar.

Çalışmaların ilk adımı Kürt diline uygun Latin harflerinden oluşmuş bir alfabenin hazırlanması oldu. İslam dininin Kürdistan'da yayılmasından sonra Kürtler de Kuran'ın yazıldığı harfleri, Arap harflerini kullanmaya başladılar (14). Ancak Kürtçe bir Hint-Avrupa dili olduğu için Arap harfleriyle Kürtçe 'nin

yazımı oldukça güçlü (15). Özellikle 1900'lerin başından itibaren Kürtlerin Arap harflerini bırakıp Latin harflerine geçmesi için çalışmalar yaptılar. Ancak Latin harflerinden oluşmuş bir Kürt alfabesi ilk kez Celadet Ali Bedirxan tarafından yapıldı. (16). HAWAR'ın ilk sayısında Latin harfleriyle yazılmış yazıların yanında, yeni alfabeyle ilgili de geniş açıklamalar var. Yeni alfabe daha sonra bir kitapçık olarak aynı yıl, 1932'de yayınlandı. Bu kitapçığın "Önsöz"ünde Celadet Ali Bedirxan, Latin harfleriyle yeni bir alfabenin gerekçelerini de açıklıyor:

"1919 yılında Malatya dağlarına gitmiştik. Reşwan aşiretinin bölgesine varmıştık. İngiliz yüzbaşı Noel de bizimle birlikteydi. Yüzbaşı, Güney Kürtçesi'ni biliyordu, Kuzey lehçesini de öğrenmeye çalışıyordu ve kimi şeyler yazıyordu. Ben de kimi destan, masal ve hikayeler topluyordum.

Bazen birlikte yazılmış şeylere bakıyorduk, birbirimize okuyor ve tartışıyorduk. Yüzbaşının yabancı bir aksanla ama rahatlıkla yazdıklarını okuduğunu gözlemliyordum. Fakat ben "û"yu "o"dan ve "î"yi "ê"den ayırana kadar bin güçlük çekiyordum. Niye?.. Çünkü Yüzbaşı, Latin harfleriyle fakat ben Arap harfleriyle yazıyordum. Bunun üzerine hemen karar verdim ve kendime Latin harflerinden bir alfabe yaptım" (17).

O gündem bu yana Türkiye'li ve Suriye'li Kürtler bu alfabeyle kullanmakta ve bu alfabe ile yığınla kitap, dergi, gazete yayınlanmaktadır (18). Bu yeni alfabenin oluşturulması, özellikle Kürdistan'ın Türkiye parçası için çok önemliydi. Çünkü Türkiye Kürt dilini yasaklamanın ötesinde, yeni milliyetçi bir tarih, dil ve kültür yorumuna varabilmek için 1928'de Arap harflerini terkederek Latin harflerine geçti. Kürt ve Türk alfabeleri arasında önemli farklar olmasına rağmen ikisinin de Latin harfleriyle olması, Türkiye'li Kürtler için önemli bir kazanım oldu.

Yeni alfabenin düzenlenmesinden sonra yazı dili olarak Kürtçe gelişti. HAWAR'ın birinci yayın yıldönümündeki sayıda, "Heyîneke Yeksalî" başlıklı yazı bilinçli bir yayın politikalarının izlendiğini ortaya koyuyor. Yazıda şöyle söyleniyor:

"Evet, HAWAR bu bir yaşındaki çocuk, ulusumuzun yaşamında öyle bir varlıktır ki o dilimizin temellerini oluşturmuştur. Artık dilimiz sadece bir konuşma dili değil, bir yazı dilidir de. Diğeryandan bu çocuk bize bu harfleri getirmiş ve böylelikle dilimiz daha rahat yazılır hale gelmiştir. Dilimizin her sesi, tek tek ve

dukları gibi kağıda dökülmüştür... Yazıdili edidimiz zaman, dilimizin diğer diller gibi güçlü olduğu ve dilimizle artık her şeyin yazıldığını düşünmek yanlıştır" (19).

Celadet Ali Bedirxan'ın, alfabesinin yanında, Kürt diline en önemli hizmetlerinden biri de Kürtçe gramatiğin, temellerini ve bellibaşlı özelliklerini yerliyerine oturtmasıdır. Alfabe çalışmalarına paralel olarak Kürtçe dil kuralları üzerinde de çalıştı. Kürt lehçelerini birbirleriyle karşılaştırdı ve Kürmanci lehçesi için bugün de temel alınan mükemmel bir gramatik oluşturdu (20). HAWAR'ın her sayısında bu gramatik çalışmalarına özel sayfalar ayırdı.

HAWAR, RONAHI ve diğer yerlerdeki çalışmalarında Celadet Ali Bedirxan'ın tüm Kürdistan'ı dolaştığı, tüm lehçe ve yerel ağızları çok iyi incelediği, klasik edebiyatı ve o dili çok iyi bildiği anlaşılıyor. 1933'de Türkiye Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'e gönderdiği geniş metin, onun engin bilgisini kanıtıyor. Bu geniş metinde başka konuların yanında, ırkçı Türk dilbilimcilerinin Kürt diline ilişkin savları tek tek alınıp bilimsel olarak çürütülürken Kürtçe'nin dil yapısı, gelişmesi, diğer dillerle bağları geniş örneklerle anlatılıyor (21).

Celadet Ali Bedirxan bu çalışmalarını sürdürürken, sürekli Avrupa'lı ve Rus Kürdolog, orientalist ve dilbilimcileriyle ilişki kurdu, onlarla yazıştı ve zaman zaman onlarla birlikte çalıştı. Ortaya koyduğu alfabe ve gramatiğin bu sırada mükemmel olmasını sağlayan etkenlerden biri de bu. Nitekim oluşturduğu alfabe ve gramatik daha sonra 1970 yılında Fransa'da, Fransızca izahlı olarak Fransız diplomat ve Kürdolog Roger Lescot tarafından yayınlandı.

SONUÇ

Yokedilmek tehdidiyle karşı karşıya olan Kürt dili, kültürü ve edebiyatı için Celadet Ali Bedirxan'ın yaptığı bu çalışmalar paha biçilmez bir değer taşıyor. Ancak onun diğer özelliklerini de unutmamak gerek. O, mükemmel bir dilbilimci, çok iyi bir gazeteci olduğu kadar usta bir yazar, şair ve çevirmeni de. Kendi adı ve çeşitli müstear imzalarla yazdığı şiirler sürekli Kürt dergi ve gazetelerinde yayınlanıp yeni kuşaklara ulaştırılıyor. HAWAR ve RONAHI'nin sayfalarını süsleyen hikayeleri de zevkle okunmaktadır.

Şiir ve hikayelerindeki dil oldukça zengin, rahat ve anlam yüklü. Kuşkusuz, Celadet Ali Bedirxan Kürtçe'yi bu denli ustaca kullanan yazarların en başında geliyor. ●

DİPNOTLAR:

1. CeladetAli Bedirxan bir kaza sonucu 15 Temmuz 1951'de Şam'da öldü. Kesin ölüm tarihi bu. Yalnız doğum tarihi konusunda böylesi bir kesinlik sözkonusu değil. Bugüne dek Celadet Ali Bedirxan'la ilgili tüm yazı ve araştırmalarda doğum tarihi olarak 1897 gösterilmekte. Ancak anladığım kadariyle bu tarih yanlış. Çünkü kendisi RONAHI dergisinde (sayı 25, 1944) 1917 yılında Osmanlı ordusunda subay olduğunu yazar. 20 yaşındaki bir gencin, o dönemin en güçlü ordularından birinde subay olarak görev yapması oldukça güç. En azından birkaç yıl daha büyük olması gerekiyor.
2. Daha sonraları Celadet Ali Bedirxan'ın eşi Rewşen Bedirxan'la yaptığım görüşmelerde, şimdiye kadar bilinen, yazılan doğum tarihinin Celadet Ali Bedirxan'ın Suriye'deki kimlik kartının üzerinde yazılı olduğunu öğrendim. Göçmenliğin getirdiği kimi zorlukları aşmak için o tarih yazılmış.... Bir ara (Mart 1986) Celadet Ali Bedirxan'ın geride bıraktığı çok az sayıdaki notlarını gözden geçirirken şöyle bir nota rastladım: "Bugün üniversiteden aldığım bir yazıda gerekli ücreti ödemediğim için tart edildiğim bana bildiriliyor. Bu da 31 yaşında okuldan kovulduğumun resmidir." Bu satırların yazıldığı tarih 10 Mart 1924, Münih. Buna göre Celadet Ali Bedirxan'ın doğum tarih 1893 olmalı.
2. Sasonî, Garo - Kürt Ulusal Hareketleri..., Stockholm 1986, Orfeus Yayınevi.
3. Kutschera, Chris - Le Mouvement National Kurde, Paris 1979, Flammarion.
4. Kutluk, Halil Nadir-Orman ve Av dergisi, sayı 2, Ankara 1963.
5. Kutschera, Chris-Adı geçen eser.
6. Kutschera, Chris-Adı geçen eser.
7. Dünya gazetesi, İstanbul, 5 Haziran 1977.
8. Silopi, Zinar-Doza Kürdistan, s. 52-54, Beyrut 1969, Stewr Matbaası.
9. Reşo, Hemreş, Mir Celadet Bedirxan û Jînenîgariya Wî bi Kurîf, HAWAR, Berlin 1976.
10. Bedirxan, CeladetAli-Rûpelinên Elfabê, Şam 1932, Çapxana Tereqî.
11. Bedirxan, Celadet Ali - HAWAR sayı 3, Şam 1932.
12. HAWAR, sayı 1, Şam 1932.
13. Celadet Ali Bedirxan, İkinci Dünya Savaşı döneminde HAWAR'ın yanında yeni bir dergi daha yayınlamaya başladı. RONAHI adlı bu dergi de tıpkı HAWAR gibi şam'da yayınlandı. Ve genellikle HAWAR'ın yayın politikasını izledi. Yalnız RONAHI'de çeşitli dillerden yapılmış çevirilere de yer verildi. Bu çevirilerin Kürt dilinin gelişmesine yardımcı olduğunu da belirtmek gerekli. RONAHI 1 Nisan 1942- Mart 1945 yılları arasında 28 sayı yayınlandı.
14. Rêzan, Dr. Rehber -Celadet Bedirxan, Roja Nû dergisi, sayı 11, Stockholm 1986.
15. Khorshid, Fuad Hama - Kurdisk Language and Geographical Distribution its Dialects, Bahdad 1983.
16. Celadet Ali Bedirxan'ın gözden geçirdiğim notlarından anladığım kadariyle O, HAWAR'ın yayınlanmasından çok önceleri kendisine göre Latin harfleriyle bir alfabe yapmıştı ve notlarını Latin harfleriyle tutuyordu.
17. Bedirxan, Celadet Ali-Rûpelinên Elfabê, Şam, 1932.
18. Kürdistan'ın İran velrak parçalarında ise hâlâ Arap alfabesi kullanılıyor.
19. HAWAR, sayı 20, Şam 1933.
20. Kürtçe dil olarak belli başlı dört lehçeden oluşmaktadır: Kurmancî, Soranî, Lorî, Dimilî. Bunlardan Kurmancî, Türkiye'li, Suriye'li ve Sovyet kürtleri; Soranî ise İran ve Irak Kürtleri tarafından yazı dili olarak kullanılıyor (Khorshid Fuadr Hama, adı geçen eser).
21. Bedirxan, Celadet Ali - Mektup 1933, ilk baskı Halep 1973, ikinci baskı Ankara 1978, Komal Yayınları.

DİLİMİZ KÜRTÇE

Kürtçe, bugün Türkiye, İran, Irak, Suriye, Sovyetler Birliği, Lübnan gibi değişik devletlerin sınırları içinde yaşamakta olan Kürtlerce konuşulur. Avrupa ve Amerika'da bulunan Kürt işçileri ve politik mültecilerinin miktarı da yüzbinlerle ifade edilmektedir ki bunlar da anadillerini konuşmaktadırlar. Toplam Kürt nüfusunun ne kadar olduğu, Kürtlerin büyük bir bölümünün yaşadığı Türkiye gibi devletlerin gerçekleri gizleme gayretleri yüzünden ne yazık ki kesin rakamlarla tesbit edilebilmiş değildir. Ancak birçok kurumun ve bilim adamının belirttiğine göre yeryüzünde yaşayan Kürtlerin miktarı 20 milyondan az değildir.

Elbette Kürtçenin asıl konuşulduğu yer Kürtlerin kendi ülkesidir. Bu ülke de bugün Türkiye'de ağza alınması yasak olan Kürdistan'dır. Değişik tarihlerde Kürtlerin yaşadığı bu ülke başka adlarla da anlandırılmıştır. Örneğin ünlü Türk yazarı Kaşgarlı Mahmut'un 1074'te yaptığı haritada Kürtlerin ülkesi Arapça olarak "Erdu'l-Ekrad" diye kaydedilmiştir ki bu "Kürtlerin Memleketi" anlamına gelir. Fakat en azından Selçuklular ve Osmanlılar döneminde Kürtlerin ülkesi için Kürdistan adının kullanıldığını biliyoruz.

Kürtçe, Kürdistan'ın dışında da özellikle yukarıda adı geçen devlet sınırları içindeki değişik bölgelerde konuşulmaktadır. Örneğin İran'da Horasan ve Tahran'da; Sovyetler Birliği'nde, Ermenistan, Kırgızistan, Kazakistan ve

Türkmenistan'da; Türkiye'de Ankara, Konya, İstanbul, Adana ve İzmir'de; Irak'ta Bağdat'ta; Suriye'de Şam'da azımsanamayacak miktarda Kürtçe konuşan nüfus vardır.

Bugün bu kadar geniş bir alanda konuşulan ve Hint-Avrupa dilleri ailesinin İran-Aryen dalının kuzeybatı grubuna mensup olan Kürtçenin kökeni, bazı araştırmacılara göre Zerdüş'tun kutsal kitabı olan Avesta'da kullanılan dile ve Medce'ye kadar uzanır.

Bugünkü Kürtçenin kendi içinde değişik lehçeleri vardır.

LEHÇELERİMİZ

Kürtçenin başlıca lehçeleri şunlardır:

1) Kuzey Kürtçesi veya Kurmanci Lehçesi: Türkiye sınırları içindeki Kürtlerin büyük bir bölümü ile Suriye, Lübnan ve Sovyetler Birliği'ndeki Kürtlerin tümü, Irak ve İran Kürtlerinin ise bir bölümü tarafından bu lehçe konuşulur. Kurmanci lehçesi yeryüzündeki Kürtlerin çoğunluğunca konuşulan bir lehçedir.

2) Merkezi Kürdistan'da konuşulan Kırmanci Lehçesi: Bu lehçeye zaman zaman Güney Kürtçesi (Kırmanci Xwarû) veya yanlış olarak "Sorani" de denir (biz bu yazımızda ifade kolaylığı açısından bu lehçeye Güney Kürtçesi diyeceğiz).

Bu lehçe Irak ve İran'daki Kürtlerin çoğunluğunca konuşulur.

3) Kırdki, Zazaki veya Dımılı (Dımilki) adlarıyla bilinen lehçe: Bu lehçe Türkiye

Malmîsanij

sınırları içinde kalan Kürtlerin bir bölümünce konuşulur. En çok konuşulduğu yer, Dersim, Çewlig, Xarpêt, Diyarbakır, Ezırğan illeri ile Sêwreg, Gumgum (Kela), Motki gibi ilçelerdir. Bu lehçenin en çok konuşulan iki şivesi, Dersim şivesi ile bizim Çewlîg-Diyarbakır-Sêwreg şivesi diye adlandırdığımız şivedir.

4) Gorani lehçesi: Hewrami lehçesi olarak da adlandırılan bu lehçe Kırdki (Zazaki, Dımilki) lehçesine yakın bir lehçe olup Irak ve İran Kürdistanı'nda az sayıda Kürt tarafından konuşulur.

5) Güney Kürdistan'da konuşulan diğer Kürt lehçeleri grubu: Bu grubun Kermansahi, Lekki, Lürri, Sencabi, Kêlhuri gibi değişik adlarla anılan kolları vardır ki bunlar İran ve Irak sınırları içinde bulunan Kürtlerin bir bölümünce konuşulur (1)

ALFABE

Tarih boyunca Kürtçe değişik alfabelerle yazılmıştır. Örneğin Yezidilerin Kutsal kitaplarından Kitêbê Cılwe'nin Arap alfabesi gibi sağdan sola yazılan farklı ve özgün bir alfabeyle yazılmış bir nüshası 1911'de Viyana'da yayınlanmıştır. Yine bazı komşu halkların, örneğin Süryani (Asuri) ve Ermenilerin de geçmişte kendi alfabeleriyle yani Ermeni ve Süryani alfabeleriyle yazdıkları Kürtçe birçok kitap mevcuttur. İslamiyetin Kürtlere zorla benimsetilmesinden sonra ise diğer birçok Müslüman topluluk

bi Kürtler de Arap alfabesini kullanmaya başladılar.

Bu durum yaklaşık olarak 1930'lara dek devam etti.

Sovyetler Birliği sınırları içindeki Kürtler, önce bir dönem Latin harflerini temel alan bir alfabe, daha sonra ise bugün Sovyetler Birliği'nde kullanılan Kiril harflerini temel alan bir alfabe kullanmaya başladılar. Sovyetler Birliği'ndeki Kürtler bugün de Kiril harflerine dayanan bu alfabeyle kullanılmaktadırlar.

Irak ve İran Kürtleri ise günümüzde Arap harflerini temel alan ve Kürtçeye uyarlanmış olan bir alfabe kullanılmaktadırlar.

T.C. DÖNEMİNDE KÜRTLERİN ÜMMİLEŞTİRİLMESİ VE ALFABE SORUNU

Osmanlılar döneminde Türkler gibi Kürtler de Arap alfabesini kullanıyorlardı. Fakat T.C.'nin kuruluşundan birkaç yıl sonra resmi olarak Latin harfleri benimsenince, zaten az olan okuma yazma oranı bir anda sıfıra düştü. Devletin uyguladığı eğitim politikasıyla zamanla Türkiye genelinde Türkçe okuma yazma oranı arttıysa da Latin harflerinin benimsenmesiyle Türkiye'de Kürtler ve dilleri yasaklanan azınlıklar açısından çok ilginç bir durum ortaya çıktı.

Kürtçe'nin okunup yazılması despotça bir tutumla ve gayri insani yasalarla yasaklandığı için yukarıda belirttiğimiz gibi bir anda sıfıra düşen Kürtçe okuma yazma oranında daha sonraki yıllarda da değişme olmadı. Bunun tek istisnası Kürdistan'daki medreselerde Kürt diliyle geleneksel dinsel eğitim gören "feqi" ve "melle"ler idi. Bunlar, Arap alfabesini bildikleri için bu alfabeyle

yazılmış olan eski Kürtçe kitapları okuma olanağını korudular. Bunların dışında T.C. döneminin Kürt kuşakları yüzlerce yıllık bir birikimin ifadesi olan yazılı Kürt ürünlerini okuma olanaklarını yitirdiler. Geçmiş kuşaklarla yeni kuşaklar arasındaki kültürel köprüler bu anlamda yıkıldı. Çünkü artık Kürtçe okumak ve yazmak yasaktı. Yasakları göze alsalar bile yeni kuşaklar Arap alfabesini bilmedikleri için eskiden yazılmış olan bir Mem û Zîn'i, Melayê Cizîri'yi, bir Hezanlı Ehmedê Xasî'yi artık okuyamıyorlardı. Hatta Kürtçe konuşmak bile bir ara yasaklanarak konuşanlar para cezası vermeye mecbur edildi. İşte devlet o günden bugüne Türkiye'deki Kürtleri ümmi bir durumda tutmaya çalışıyor, bunun için ne gerekiyorsa yapıyor. Osmanlı sultanlarının bile düşünmediği bu barbarca uygulama sayesinde genel olarak Türkiye'de Kürtler bugün ümmidir. Kürt kökenli aydınlar, yazarlar, profesörler bile artık bugün anadillerinde bir mektup yazamayacak durumdadırlar. Verin ellerine Kürtçe bir kitap, okuyamayacaklardır. Kürt olan bir Yaşar Kemal, bir Ahmet Arif, bir Selahattin Hilav bile muhtemelen böyledir bugün. Yani Türkiye'deki Kürt kökenli aydınlar, anne ve babalarının dili olan Kürtçeyle yazılmış bir hikaye kitabını bile okuyamayacak, anadillerinde bir mektup bile yazamayacak kadar nevi şahsına münhasır aydınlardır. T.C. yöneticileri bu çağıdışı ve iğrenç zorbalığa karşı çıkan insanlarımızı hapslere tıkip işkenceden geçirerek bu politikalarını bugüne dek sürdürdüler. Bir alfabe yazdı diye insanlar hapslere tıkıldı, Kürtçe bir mektup yazdı diye öğrenciler okullardan atıldı, Kürtçe bir dergi ya da gazete

çıkarmak istediği için aydınları onlarca yıllık hapis cezaları reva görüldü. Ama bütün bunlara rağmen direnen ve bir çaba içinde olan insanlarımızın sonu gelmedi.

T.C. kurulduğu yıllarda yurt dışına çıkmak zorunda bırakılan bazı Kürt aydınları Suriye ve Lübnan'a gitmiş, orada özellikle Kürt dili ve kültürü üzerine yoğun çalışmalara başlamışlardı. Aralarında Celadet ve Kamuran Bedirhan kardeşlerin de bulunduğu bu aydınlar, Latin harflerini temel alan Kürt alfabesiyle 1932'de Şam'da Hawar dergisini çıkarmaya başladılar. Bunu 1942'de çıkan Ronahi (Aydınlık) dergisi ile 1943'te çıkan Roja Nû (Yeni Gün) gazetesi, onun eki biçiminde çıkan Ster (Yıldız) gazetesi ve birçok Kürtçe kitabın yayınlanması izledi. Hawar dergisinin Latin harflerini temel alan bir alfabeyle çıkışı, özellikle Kurmanci lehçesi açısından bir dönüm noktası sayılır. Çünkü Hawar'ın çıkışından itibaren Suriye Kürtleri de bu alfabeyle kullanmaya başladılar. Nihayet aynı alfabe geç de olsa Kuzey Kürdistan'da da tanınıp benimsenmeye başladı. Suriye ve Kuzey Kürdistan'da yaşayan Kürtler bugün Hawar'da kullanıldığını belirttiğimiz Latin harflerini temel alan alfabeyle kullanılmaktadırlar.

Osmanlıların son döneminde örneğin 1908'den 1920'ye kadarki 12 yıllık süre içinde sadece İstanbul'da on kadar Kürtçe dergi ve gazete ile bir o kadar da kitap yayımlandığı halde yukarıda sözünü ettiğimiz baskı politikası nedeniyle Cumhuriyet döneminin ilk kırk yılı boyunca yani 1960'a dek bir iki kıpırdanma sayılmazsa denilebilir ki Kürtçe yayın yapılamaz oldu. Fakat yukarıda da değindiğimiz gibi özellikle 1960'tan sonra bazı insanlarımız

bu barbarlığa karşı herşeyi göze alarak Kürtçe bazı dergi, gazet ve kitaplar yayınlamak suretiyle bu sessizliği bozdular. Dicle-Fırat gazetesi (1962), Deng (Ses) Dergisi (1963), Roja Newe (Yeni Gün) gazetesi (1963) ve Yeni Akış dergisi (1966) ile Kemal Badıllı'nın Kürtçe Grameri (1965), Musa Anter'in Kürtçe-Türkçe Sözlük'ü (1967) ve M. Emin Bozarlan'ın Kürtçe Alfabe'si (1968) gibi kitaplar bu dönemde çıkan yayınlara örnek verilebilir. 1975-1980 döneminde ise hem Kürtçe dergi ve gazetelerde hem de Kürtçe kitapların yayınlanmasında gözle görülür bir artış oldu. Bu gelişme, 1980 askeri darbesiyle yeniden bir durgunluk dönemine girdi. Bugün ise bu durgunluğun aşılması doğrultusunda sevindirici ve ümit verici bir çaba sarfedildiği görülmektedir.

Türkiye'de Latin harflerinin kabulünün ardından Kürtler ve özellikle Müslüman azınlıkların anadillerinde ümmileştirilmeleri politikası ve devlet zoruna dayanan bu politikanın yaptığı tahribatlar, kültür tarihi açısından uzun uzadıya araştırılıp teşhir edilmelidir. Bu konuda ne yazık ki bugüne dek ciddi bir çalışma yapılmamıştır. böylesi çalışmalar, Kürt olsun Türk olsun demokrat ve ilerici aydınların önünde duran görevler arasındadır.

YAZILI KÜRTÇE

Dil konusundaki çalışmalarıyla tanınan ünlü yazar Şemsettin Sami'nin (1850-1904) Kamusü'l A'lam'da — bugünün Türkçesiyle aktardığımız— şu cümleleri yazalı neredeyse yüz yıl oluyor:

"Her ne kadar Kürt alimleri ötedenberi Arapça ve Farsça ile meşgul olup kendi dillerine önem vermediklerinden Kürtçenin edebiyatının bulunduğu iddia olunamazsa da, eskidenberi bu dilde de birçok şiir söylenmiştir

ve bu dilin de Farsça gibi Arap harfleri ile yazılması kolay olduğundan bazı divanlar ile başka edebi kitapları vardır. Avrupalılar Kürtçenin dilbilgisini bile olanaklar ölçüsünde kaydetmiş ve kendi dillerinde dilbilgisi ve sözlükler yayınlamışlarsa da bizim İslam dillerinde henüz bu dilin dilbilgisi ve edebiyatına ait hiçbir şey yazılmamıştır."

"Kürtler genellikle cesur, cengaver ve becerikli adamlar oldukları gibi ilim ve terbiye konusunda da yeteneklidirler."

Şemsettin Sami'nin o zaman işaret ettiği iki nokta bugün de aktüalitesini yitirmiş değildir. Bunlardan birincisi Kürt aydınlarının büyük bir bölümünün kendi anadillerine karşı takındıkları umursamaz tutum, ikincisi de söz söyleme yetkisini ellerinde taşıyanların Kürtçe konusundaki aymazlıklarıdır. Ama Şemsettin Sami de "Kürtçenin edebiyatının bulunduğu iddia olunamaz" derken yanlışmış çünkü tüm olumsuzluklara rağmen Kürtçe'de küçümsenemeyecek bir edebiyat vardı. Aşağıda Kürtçenin değişik lehçelerinde yayınlanan edebi ürünlerden sadece birkaçını hatırlatmakla yetineceğiz.

Çeşitli kaynaklar yukarıda sözünü ettiğimiz lehçelerden sonuncu grubun yazılı edebiyatının bulunmadığını belirtirler. Buna karşılık 11. yüzyılda yaşayan ve bazı tarihi kaynaklara göre Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey ile görüşürken ona "Ey Türk..." diye hitabeden Baba Tahirê Uryan'ın şiirlerinin. Lürri Kürtçesiyle yazıldığını belirten kaynaklar da vardır. Örneğin Dr. Zebihullah Safa'nın İran Edebiyatı Tarihinde, Baba Tahir'in Lürce bir beytinin İstanbul kütüphanelerinden birinde bulunduğu belirtilir. Sedîq Sefizade Borekayî'nin 1982'de Tahran'da yayınlanan

Bozorganê Yersan adlı kitabında ise Baba Tahir'in Gorani lehçesiyle yazılmış şiirlerinden örnekler yer alır.

Gorani Lehçesi

Baba Tahir'i saymazsak bile yazılı Kürt edebiyatının tarihi hayli eskilere uzanır. Kürtçenin bilinen en eski edebi ürünleri Gorani lehçesiyle olup kimi kaynaklara göre bu lehçede dokuzuncu yüzyıldan itibaren yazılan ürünler mevcuttur (2). Gerçekten de bu lehçeye yazılmış zengin edebi mirasa sahibiz. Ehl-i Hak mezhebinin dinsel metinlerinin dili de Gorani lehçesi olduğundan bu lehçeye yazılmış olan dinsel birçok yazılı ürün de vardır. Son yıllarda bu lehçenin birçok değerli ürünü yayınlanmış bulunuyor. Bir fikir vermek için bunlardan birkaç tanesini hatırlatmakla yetineceğiz.

1700-1759 yılları arasında yaşamış olan şair Xanay Qûbadî'nin Şirin û Xusrew (Şirin ve Hüsrev)i 1975'te 874 sayfalık dev bir eser biçiminde Bağdat'ta basıldı.

19. yüzyıl şairlerinden Feqe Qadirî Hemewend'in 789 sayfalık divanı 1980'de yine Bağdat'ta yayınlandı.

Haci Nuri Eli İlahi adıyla da bilinen Nuri Eli Şah (doğum tarihi: 1895), Kur'an'ı mesnevi tarzında Gorani lehçesine çevirdi (3).

Osmanlı Padişah'ı Abdülmecit'in iradesiyle Kürtçe, Arapça ve Farsça şiirlerini içeren bir divanı 1844'te İstanbul'da basılan Nakşibendi tarikatının Halidi kolunun kurucusu Mewlana Xalid (1777-1826)'ın Gorani lehçesiyle yazılmış şiirleri bulunduğu gibi, Selçuklu sultanı II. Kılıçarslan'ın oğullarına ders de veren, işrakiye ekolünün temsilcisi ünlü filozof Şehabeddini Suhreverdi (1155-1191)'nin bu lehçeye yazılmış

şairlerinin bulunduğunu belirten kaynaklar da vardır (4).

Kurmanci Lehçesi

Kürtçe'nin eski ve güçlü edebi ürünlere sahip diğer bir lehçesi de Kurmanci lehçesidir. Kurmanci lehçesinin 15. yüzyıldan itibaren yazılmış olan güçlü bazı edebi eserleri bize kadar ulaşmıştır. bu lehçeyle yazan usta Kürt şairleri arasında ilk akla gelenler Eliyê Herîrî (1425-1495), Feqiyê Teyran (1590-1660), Melayê Cizîrî (1570-1640) ve Ehmedê Xanî (1650-1707)'dir. Bunların kimi eserleri bugüne dek defalarca basılmıştır. Örneğin Melayê Cizîrî'nin şiir divanı 1904'te Berlin'de, 1958-1959'da Qamışlı'da, 1964'de Hewlêr (Erbîl)'de, 1977'de Bağdat'ta, 1982'de Tahran'da, 1987'de Stokholm'de basıldı. Ehmedê Xanî'nin Mem û Zîn adlı ünlü eseri ve çevirileri ise 1947'de Halep'te, 1935'te Süleymaniye'de, 1954'te ve 1968'de Hewlêr (Erbîl)'de 1960'ta Bağdat'ta, 1962'de Moskova'da, 1969'da Münih'te, 1957 ve 1977'de Şam'da, 1968, 1969 ve 1975'te İstanbul'da, 1977'te, Bakû'da yayımlandı. Türkçeye ilk kez 1730'da çevrilen Mem û Zîn, daha sonra M. Emin Bozarslan tarafından yeniden çevrildi.

Günümüze kadar ulaşan yüzlerce Kürtçe kitabın yanısıra, bazı kaynakların sözünü ettikleri kimi Kürtçe eserler ise ne yazık ki günümüze ulaşamamış veyahut henüz günyüzüne çıkmamıştır. Bunlara bazı kaynaklarda Kürtçe şiir yazdığı belirtilen Abdussamed Babek (Ölüm tarihi:1019 veya 1020) ile Diyarbakirli bayan şair Sırrı Hanım (1814-1877) örnek verilebilir (5). Kimi yazarlar Osmanlı Edebiyatının ünlü isimlerinden Nefî (1572-1655) ve Nabi (1642 - 1712)'nin de

Kürtçe şiirlerinin bulunduğunu belirtirler (6). Son yıllarda Irak, İran, Sovyetler Birliği ve bazı Avrupa ülkelerindeki kütüphanelerde yapılan araştırmalar sayesinde buralarda yüzlerce elyazması Kürtçe kitap bulunmuştur. Bu güne dek Türkiye'deki kütüphanelerde bulunabilecek Kürtçe elyazmalarını tesbit edici çalışmalar yapılmadığını da bu vesileyle hatırlatalım. Böylesi araştırmaların henüz günyüzüne çıkmamış bazı Kürtçe eserleri ortaya çıkarma olasılığı vardır. Bizce bu olasılık gözönüne alınarak bu tür araştırmalar mutlaka yapılmalıdır.

Güney Kürtçesi

Prof. Qenatê Kurdo'nun belirttiğine göre 1911'de Viyana'da yayınlanan Yezidilerin kutsal kitabı Kitêbê Cilwe, Kürtçenin Güney Lehçesiyledir. Ona göre bu kitap 11-12. yüzyıllarda, O.L.Vilçevski'ye göre ise 17. yüzyılda yazılmıştır.

Fakat bu lehçedeki ilk önemli edebi ürünler 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren verilmeye başlandı. Bir bölümü zaman zaman İstanbul'da da yaşayan ve Kürtçe'nin yanısıra Arapça, Farsça ve Türkçe gibi değişik dillerde de şiirleri bulunan bu dönemin Güney Kürdistanlı şairleri arasında Nalî (1797-1856) ve Hacı Qadîrî Koyî (1816-1894) ile Lügat-ı Naci gibi Türkçe sözlüklerde Türkçe beyitlerine rastlanan ve Namık Kemal'le hicviyyeli atışmalarıyla da tanınan ünlü şair Şêx Rizay Talebanî (1837-1910) anılabilir (Herekol Azîzan, bunlardan Nalî'nin mezarının İstanbul'daki Eyüp/Eba Eyyubi Ensari mezarlığında, Hacı Qadîrî Koyî'nin mezarının ise İstanbul'daki Karacaahmet mezarlığında bulunduğunu yazar). Elaeddîn Seccadî'nin yazdığına göre, adı geçen

şairlerden Hacı Qadîrî Koyî'nin Kürtçe şiir divanının elyazma bir nüshası Muhammed (Mehmet) Mihri Hilav'ın yanında kalmıştır. Bilindiği gibi kendisi de bir Kürt yazarı olan Muhammed Mihri, 1919'da İstanbul'da çıkan Kürdistan dergisinin sorumlusuydu (Muhammed Mihri ünlü yazar ve çevirmen Selahattin Hilav'ın babasıdır).

Yirminci yüzyılın başlarında bir süre İstanbul'da yaşayan Güney Kürdistanlı şair ve yazarlardan bazılarının daha sonra Kürt edebiyatının ünlü adları arasında yer aldığını görüyoruz. Örneğin İstanbul'da hukuk öğrenimini yapan ve 1909'da Çolemerg kaymakamı, 1918'de Amasya sancağının mutasarrıfı (7) olan ünlü Kürt şair ve yazarı Pîremêrd (Hecî Tewfiq), 1925'te Nejad ve Vedat adındaki iki oğlunu temelli Türkiye'de bırakıp Güney Kürdistan'a döndükten sonra Süleymaniye'de önce Jiyan daha sonra da Jîn gazetesini çıkarmaya başladı (bu Kürtçe gazetelerden Jiyan 553 sayı, Jîn ise 1700 küsur sayı çıktı).

Bir dönem İstanbul'da, Divan-ı Harp başkanlığı yapan ve Türk kaynaklarında Nemrut Mustafa diye geçen Tuğgeneral Mustafa Paşay Yamulki (1865-1936), memleketi olan Güney Kürdistan'a döndükten sonra Şêx Mehmûdê Berzencî döneminde orada eğitim işleri sorumluluğunu üstlendi. 1922-1926'da çıkan Bangî Kürdistan gazetesinin sorumlu müdürlüğünü yaptı. Mustafa Paşay Yamulki'nin Kürtçe şiirleri de 1956'da Bağdat'ta yayımlandı.

Elbette burada sözünü ettiklerimiz, Güney Kürtçesiyle yazan çok sayıdaki şair, yazar ve gazetecilerin sadece bir kağıdır.

Bu lehçede kısa süre içinde çok sayıda edebi ürün verilmiştir.

Kırdki (Zaza, Dımılı) Lehçesi

Kürtçe'nin Kırdki, Zazaki veya Dımılı denilen lehçesinde eskiden yazılmış ürünler pek azdır. Bildiğimiz kadarıyla bu lehçeden günümüze ulaşan en eski edebi eser, Lice'nin Hezan bucağından Ehmedê Xasi (D. Tarihi 1863) tarafından 1898'de yazılan Mewlîd'dir. Bu kitap 1899'da Arap alfabesiyle Diyarbekir'de, 1984'te de Latin harflerini temel alan Kürt alfabesiyle Paris'te (Hêvî dergisinin dördüncü sayısında) yayınlandı. Aynı lehçeyle yazılan bir diğer eser de Siverek'in eski müftülerinden Usman Efendiyo Babîj (ölüm tarihi: 1932) tarafından 1903'te yazılan Biyîşê Pêxemberî Mewlûda Nebî) adındaki kitaptır. 1908 PÖtürge kaymakamı Faîz Begê Bedîrxanî tarafından yayınlanmak üzere İstanbul'a götürülen bu kitap o tarihte yayınlanamadıysa da 1933'te Şam'da Arap alfabesiyle yayınlandı. Aynı kitap Latin harfli Kürt alfabesiyle yukarıda adı geçen Hêvî dergisinde yeniden yayınlandı.

Bu lehçeyle son yıllarda özellikle Avrupa'da eskiye oranla giderek daha çok yazılmaktadır.

GÜNÜMÜZDE YAZILI

KÜRTÇENİN DURUMU

Özellikle Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmasından sonra Irak'ta okullarda da Kürtçenin okunabilmesi ve bu durumun ağır aksak da olsa günümüze dek sürmesi nedeniyle bugün Irak'ta Güney Kürtçesiyle değişik konularda yazılmış olan pek çok kitap, dergi ve gazete mevcuttur.

Kürtlerin yaşadığı devletlerden Sovyetler Birliği'nde de aynı şekilde ders kitapları dahil hayli Kürtçe kitap yayınlanmıştır.

Iran'da da devletin resmi ideolojisine ters düşmemesi

koşuluyla Kürtçe kitap, gazete veya dergi yayınlanabilmektedir. Urmiye'de Sirwe adında aylık bir kültür ve edebiyat dergisi çıkmaktadır. Yine Urmiye'de kurulan Selahaddini Eyyubi Yayın Merkezi tarafından Kürt dili, tarihi, edebiyatı ve dinsel konular ile ilgili kitaplar yayınlanmaktadır. Selahaddini Eyyubi Yayın Merkezi tarafından Kürtçe okuma yazmayı öğretmekte kullanılan alfabe niteliğindeki birkaç kitap da yayınlanmıştır. Bunların dışında tümüyle İran İslam Cumhuriyeti'nin resmi ideolojisinin propagandasını yapan Amanc adında Kürtçe bir dergi ile sadece dinsel içerikli Kürtçe kitap yayınlayan kurumlardan söz edebilir.

Suriye'de Kürtçe resmi olarak yasaktır, dolayısıyla Kürtçe eğitim olanağı yoktur. Kürdistan'ın bu parçasında illegal çalışmak zorunda kalan Kürt örgüt ve gruplarınca çıkarılan politik içerikli birkaç derginin yanısıra sadece dil ve edebiyet konularına ayrılmış birkaç dergi de çıkmaktadır. Suriye yönetimi, Suriye sınırları içinde bulunan Kürtlere en ufak insani hakları, örneğin Kürtçe yayın yapma hakkını bile çok görmektedir.

AVRUPA'DA KÜRTÇE

Avrupa'da İsveç gibi Kürt çocuklarının okullarda anadillerinde eğitim hakkını kullanabildikleri yerlerde, giderek okuma ve ders kitapları da dahil birçok Kürtçe kitap yayınlanmaktadır.

Bütün Avrupa ülkelerinde Kürtçe eğitim için böylesi hak ve olanaklar bulunmazsa da bugün değişik Avrupa ülkelerinde bulunan Kürtler birçok kitap ve periyodik yayın çıkarmakta, bazı yerel radyo istasyonları aracılığıyla Kürtçe yayın

yapmaktadırlar. Amerika ve Avustralya'da bulunan Kürtler için de aynı şeyler söylenebilir.

Bu yazımızda Avrupa'da yayınlanan Kürtçe yayınlar üzerinde uzun uzadıya durmayacağız. Şu kadarını belirtelim ki özellikle Türkiye'deki malum yasaklamalar nedeniyle Kürtçe okuma yazma olanağı bulamayan Kürtler, bugün bu konudaki susamışlıklarını gidermek için yurtdışında var güçleriyle çalışmaktadırlar. Özellikle Kürt aydınlarının bu konudaki çabaları artık meyvelerini vermektedir, giderek daha çok verecektir.

Bugün Avrupa'da politik örgütlerin yanısıra onlarca dernekte örgütlenen Kürt işçi ve politik göçmenlerinin kurduğu onlarca yayınevi mevcuttur. Bu örgütlerin çıkardığı Kürtçe gazete ve dergiler ile bu yayınevlerinin yayınladığı Kürtçe kitapların sayısı hergün artıyor. Yani Türkiye'deki Kürtçe okuyup yazma yaşağından haberdar olan bazı Avrupalı araştırmacıların "Kürtçe bugün Avrupa'da rönesansını yaşıyor" demeleri boşuna değildir.

DİPNOTLAR

- 1) Joyce Blau, "Kürtçe Dilbilim ve Sözlük Çalışmaları", Studia Kurdica, Paris, no: 1-3 (Nisan 1985)
- 2) Bak. Hêvî (kovara çandîya giştî), Paris, no: 4 (İlon 1985), s: 65
- 3) Dr. Marif Xeznedar, Le Babet Mêjûy Edebî Kurdiyewe, Bağdat, 1974, s: 174
- 4) Muhammed Salih İbrahîmî Muhammedî (Şepûl), Jînawerî Zanayanî Kurd le Çîhanî İslametî ya Gencîney Ferheng'û Zanist, Tahran, 1364 hş./1984, s: 128
- 5) Prof. Qenatê Kurdo, Tarîxa Edebiyata Kurdi-1, Weşanên Roja Nû, Stockholm, 1983, s: 28
- Baba Merdûxê Rûhanî (Şîva), Tarîxê Meşahirê Kord, cilt: 1, Tahran, 1364 hş./1985, s: 178, 216
- 6) Baba Merdûxê Rûhanî, age, s: 427
- 7) Mutasarraf: Sancağın en büyük idare amiri.

KÜRT ALFABESİ *

Kürt alfabesi otuz bir harften oluşmaktadır.

a b c ç d e ê f g h i j k l m n o p q r s ş t û u v w x y z

Bu harflerin sekizli sesli, yirmi üçü ise sessizdir.

Sesli harflerin beşi uzun, üçü ise kısa telaffuz edilir.

Uzun sesliler şunlardır : a ê i o û

Kısa sesliler şunlardır : e i u

Alıştırma:

- a Av (su), nav (isim), dar (ağaç), kar (iş), nan (ekmek), ba (rüzgar), bar (yük)
baran (yağmur)
- e Nêr (erkek), mêr (erkek, insan için), şêr (aslan), dêr (manastır), zêr (altın).
- i İn (cuma günü), dîn (deli), zîn (eyer), şîn (mavi)
- o Ol (mezhep), dor (etraf), jor (yukarı), şor (tuzlu).
- û Kûr (derin), bûn (olmak), hebûn (malik olmak)
- e Ez (ben), erê (evet), germ (sıcak), ker (eşek)
- u Kur (oğul), gur (kurt), ulaq (yaşlı at), gund (köy)
- i Min (benim), dîn (başka), jîn (kadın), rind (iyi).

Sesstz harflerin okunuşu, q, w, x harfleri hariç, Türkçe alfabede olduğu gibidir.

Esasen q, w, x, harfleri Türkçe alfabede yoktur.

Bu üç harfin okunuşunu gösteren örnekler:

- q qab (aşık), qad (meydan), qada şer (harp meydanı),
qenc (iyi) qefandîn (muhafaza etmek).
- w ew (o), welat (vatan), were (gel) westa (yorgun).
- x Xanî (ev), xort (genç), xurt (kuvvetli), xwarin (yemek), vexwarin (içmek),
xwîn (kan), xebat (iş)

Kürtçede iki harften müteşekkil, fakat bir tek ses veren bir(diphtongue) mevcuttur: xw.
Mîsal : xwîn (kan), xwvarin (yemek), xwendin (okumak), vexwendin (davet etmek),
xweh (kız kardeş), xwişk (kız kardeş), xwê (tuz).

Harflerin okunuşu için alıştırma:

Ev av sar e. Mala me gelek bilind e. Navê xweha wi Zin e. Dengê wi xweş e. Bavê te li
mal e? No, ew ne li mal e. (1) No, bavê min ne li mal e. Min du hesp hene. Du hespen min
hene. Mehîna te pir e. Ew xort e. Tu çawan î? Spas, ez rahat im, tu çawan î? Spas ez baş im,
tu çawan î? Navê welatê me Kurdistan e. Hevalê me poloniye. Ev bajar gelek mezin e.
Navê te çiye? Tu î Tacin? No, ez ne Tacin im, ez Ferxo me Tu çi dixwî. Ez nan û goşt
dixwim İro hewa gelek germ e. Zaro hero diçin xwendegahê. Xwişka min İro hinik
nexweş e. Dê û bavê min çûn Diyarbekrê. Çiyayên Dersimê gelek sipehî ne. Ew kî ye? Ew
dozmama min e. Ew keça apê min e. Ew pismamê te ye? Roja te xweş. Evara te xweş. Şeva
te xweş. Dilê tirsok singa gewr na bine. Xebat şêr e, dest avêt ê dibe rovi. Dinya gulek e,
bihn bike û bide hevalê xwe. Şêr şêr e, çî jin e, çî mêr e. Zencirbendbûn jî şêr re ne tu ar e.
Tiştê ko dest dîke dê û bav na ke. Bi xweziya dest na gihe baqa keziya. An mêrê baş be, an
bivir û das be, an bimir jî xwe xelas be. Hesp dibeze, siwar pesnê xwe dide. Nanê mêran li
ser mêran deyn e.

(1) No olumsuzu. Kürtçe'de genellikle **na** olarak kullanılır (Y.N.)

* Bu alfabe, Dr. Kamuran Ali Bedirxan'ın "Türkçe İzahlı KÜRTÇE GRAMER" adlı broşüründen alınmıştır.

jîbo bîranîna cegerxwîn

GULFİROŞ

Ez jî xew rabûm, gulfiroşek dî
Pir gelek Şa bûm, gul bi dil didî

Gul bi dil didî

Hebû me yek dil, tev jan û kul bû
Ne bûme bawer, gul bi dil bidî.

Gul bi dil bidî

Bazar me kir go, "ser bi ser nadim.
E gulperest bî, can û dil didî.

Can û dil didî."

Min go. kî didî, can û dil bi gul?

Go ev bazar e, dil bi kul didî

Dil bi kul didî

Min can û dil dan, dil kirye qêrîn

Go ho Cegerxwîn, dil bi gul didî

Dil bi gul didî

DÎREVÎM

Hevalê hêja megrî çiya cihe şera ne
Dîwarên rûmetê ji serê xurte mêra ne
Bilindî ava bûye bi xurtî, kotek, zor
Berjêr meçe, bindestî ye, fermû, em herin jor
Eywana serbestî, gelek bilind û gelek bala ye
Cihê serê min û te tenê tede niha vala ye
Xencera min zingar girtîye li qerêja bindestî
Ne bi xwînê bî kesek carek naghê serbestî
Li newalên di kûr razî xewnên xerab dibênî
Cilika gidîya bidî serê xwe, xemnak dimênî
Zîhar, nebî ji doza xwe ve bî ta her û her saxî
Ma ne şerme, em sax û gernas, û dijimin
bixwîn vî baxî?

—"Kîme EZ?" 1973—

PIRA TORE

Hilkişî me çûme jorê her du rex min bend û rez,

Min dî pîrek tê ji Tore di ber de tê bi lez.

Hate nêzik rojbixêrek da û wek min dil bi xem.

Pîrebî bû por-sipî bu., taqi-reş bû rû gewez.

Min ji pîrê xweş dipirsî ey metê tu ji kû ve tê;

Go ji Sertê diçme Bêrtê, xûniya romê me ez.

Xan û eywan kirne wêran mêr û jin ser jê kirin.

Min go pîre qey tu Kurd î? Çûye tilyên xwe bi gez.

— Belkî benda rez bi guh bit dengê xwe pir hilmeke.

Pir ditirsim ez ji derbê singûyê roma teres.

— Min digot, axa û beg; wê go kurê min guh meda.

Em şivan in sermiyan in dane gur wan col û pez.

Min kurek تنها heye ew şandî bajêr nedresê.

Wî du sê pirs bo me gotin pê he andin cerg û bez.

Gotî dayê em dixwînin wek Cegerxwîn gotiye;

Zu bixwînin hev bibînin biçne Kurdistan bi lez.

—"Dîwan", 1945—

*Bu yazı İsveç'te yayınlanan
'Berbang' dergisinden alınmıştır*

Kurdên Sovyetistanê Doza Mafên Xwe Dikin

Bavê Nazê - Moskova

Nivê dawî ji meha gulanê, bi sedan kurdên sowyetî ji hemû komarên ku lê dijîn, Yekîtiya Sovyet, Moskova, dakû daxwajên berê xwe dan paytextê dijîn, xwe pêşkêşî berpirsiyarên dewletê bikin.

Kurdên Sovyetê, 20'ê gulanê, roja şemiyê ji Meydana Pûşkîn dest bi meşa xwe kirin. Ji vir berê xwe dan Meydana Sor û qevdên gula danîn ser gora Leşkerê Nenas û gora Lenîn. Di 21'ê gulanê de kurdan ji Parka İzmaîl dest bi meşa xwe kirin. Li cihê meşê Telewizyona Sovyetê hevpeyvîn bi nûnerên kurdan re çêkir û wê êvarê di qenalê "Moskow, êvara te xweş be" de pêşkêşî temaşevanan kir.

Gelo çima piştî ewqas salên bêdengiyê, kurdên me ji nişkê ve dest birin xwe û qala zordestiya li ser xwe kirin? Helbet çî şik tê de nîne ku rewşa nuh ya demokrasiya li Sovyetê rola yekemîn dilîze. Lê rewşa kurdan ya demokrasiya li Sovyetê rola yekemîn dilîze. Lê rewşa kurdan

ya xirab ne kêmî vî tiştî dihîle ku ew xwe bixurcilînin û doza mafên xwe bikin. Û cara pêşîji ji bo gihiştina armança xwe, Kurdên sowyetî rêxistinek bi navê "Yekbûn" damezirandin.

Roja em pê dizanin ku kurdan di salên 20'î de herêma xwe ya otonomiyê hebûn. Û em pê dizanin ku piştî demekê ev maf ji wan hat stendin û di salên 1937 û 1944'an de kurd bi darê zorê ji cihên xwe hatin rakirin û li komarên Asya Navîn hatin belavkirin. Îro desthilatên van komaran ji kurdan dixwazin ku ew ji welatên wan bar bikin. Û mixabin li cîna qewirandina kurdan dest pê kirîyî. Jiber van sedeman nûnerên Kurdan ji hukûmeta Sowyetê xwestin ku:

- 1 - Parastina jiyana kurdan,
- 2 - Bicihkirina Kurdan li herêma wan ya ku sala 1923'an hatibû avakirin, an jî komkirina wan li cihê wêk navçaya Kirasnedarê.

Ev her du daxwaz jî ser zimanê

nûnerê kurdan, Eqîdê Milîsya Wekil hatin gotin. Bi bawerîya wî, bi riya komkirina kurdan li cihêkî dê gelek problem bêne çareserkin.

Di civîn û meşa kurdên Sovyetê de gelek Kurdên sowyetî yên bi navûdeng peyivîn ku akademîk N. Nadirov, helbestvan Eliyê Ebdulrehman, Tosinê Reşîd hin ji wan bûn. Bi navê Kurdên welêt Dr. Nasihe Xefûr peyivî. Li jêr gotina nûnera jinên kurd Gurçeka Mihemed:

"Gelî hevalên hêja.

Ez ji Qirgîziyayê hatime. Cihê ku ez lê dijîm, nêzî 10 hezar kurd hene û jîwan 6000 jin in. Wan jî min xwestin ku ez ji we re li serjiyana wan a sext û dijwar bipeyivim.

Bixwe hûn pê dizanin ku em bi fermana Stalîn, di salên 1937 û 1944'an de ji warên xwe hatin rakirin û li komarên Asya Navîn û il Kazaxistanê hatin belavkirin. Hingê, li cihên nuh,

Tevî ku 'Adilê Cemîl birîndar bû, lê her li ser ya xwe ma û hukûmeta azerbêcanî ji neçarî sala 1980'î ji biryara xwe vegerîya û 'Adilê Cemîl ji kesên pêşî bû ku li ber xana netewa wî "kurd" hate nivîsandin.

Dibe ji ber vê yekê heqê wî hebû ku di gotina xwe de bibêje:

"Em kurdên Azerbêcanê nemirine. Me nedixwest em dest ji navê we berdin, lê bi zorê, bêyî ku em bixwazin, navê netewa me "azerbêcanî" datanîn."

Bir rastî jî kurdên Azerbêcanê nemirine. Di hejmartina 1988'an de li gundên kurdan - ku hejmara wan ser 20 hezeran e - bi hev re gotin: "Em kurd in." Navên wan gundan jî ev in: Kemallê, Çiraqlê, Lenînekan, Katoz, Şeylanê, Axtolok, Mînkân, Zêrtê û hwd.

'Adilê Cemîl bi qewîtîya diya xwe gotina xwe bi dawî anî:

"Kurê min here Moskov. Heger rast demokrasî heye, dê otonomîya mebidin me. Ger nedin me'na xwe perestroyka nîne û wî nema bawerî bi Lenîn û Gorbaçov bê." (2)

Bir rastî jî wekû dibêjin: "kêr gihaye hestî" û ji ber birîna wan, nema debara kurdên Sowyetê tê. Lê tevî weha jî hê vîya wan a ji bo pêşerojê ronî, nemirîye.

(1) Di dema Stalîn de kesê dihat girtin yan nefikirin, navê "dijminê gel" lê dibû.

(2) Diya 'Adilê Cemîl sala 1920'an dema ku kurd xwedî otonomî bûn, bi zimanê kurdî xwendîye. ●

di malên xwe de em di bin û em hatin Mosko da ku em dengê

Kurdên Sovyetê îro doza mafên xwe dikin: Gelo peresroyka wê kengî

kontrola desthilata cî de diman. Xelkê rastîya qewirandina me nedizanî û ji ber vê yekê jî wan bi çavên dijminan li me dinêrin. Di nêrîna wan em "dijminên gel" mebin. (1) Ev muhura ji heya niha jî me neçûye.

Di vir de pirsek tê kirin; di rewşek weha de keça kurd dikaribû bixwenda? Heger wê nikaribû bixwenda wê çilo bikaribîya beşdarî xebata siyasî bibe? Bi windakirina mafên siyasî, me mafên însanî yên herî biçûk jî winda kir. Jinên cihanê hemû jî zarokên xwe re çîrok û destana li ser qehremanên milletê xwe dixwînin an dibêjin. Wan bi giyanî wan xwedî dikin. Lê qehremanên me bûne yên xelkê û em ji vê şahîyî jî bêpar mane. Lê belê ne tenê qehremanên me ji me stendin, her weha kultura me jî birine. Di rewşek wilo de xwedîkirina zarokan diware. Em nikarin bi giyanê hezkirina gel û welatê xwe zarokên xwe perwerde bikin. Lewra jî em li ber xwe dikevin û em şerm dikin ku em "kurd" jî diya xwe bûne. Bi bawerîya me li cihanê kes wek jina kurd bê maf nîne.

Me zarokên xwe li malê hiştin

xwe bigihînin we. Em hatin û hêvîya me ev e ku moskoyî dê bi êşa dilî me bihesin. Mane em jî wek hemû kesan mirov in û xwedî heysiyet in. Roja îro, li gel van qiriktaliyan, rewşa me li cihên ku em lê dijîn ne xweş dibe û xeter tê ser jîyana me. Em ji pêşeroja zarokên xwe pir ditirsîn. Destê me li ser dilê me ye, ji ber ku ew dikarin bibin qurbanên hin kesên ekstrîmîst. Em li malên xwe cî ji xwe re nabînin, çinku roj nîne ku ji me re nebêjin; "Vegerin welatê xwe". Em jî berê xwe didin we û weke ku em bersiva wan didin, ji we re jî dibêjin: Ma emê bi kû de herin?

Axaftina duyem ya kurdekî Azerbêcanê ye. Bixwe kurdên ji Azerbêcanê bi dirêjahî li ser dîroka "otonomîya xwe" peyivîn. Lê' Adilê Cemîl (ji bajarê Laçîn) bi piranî li ser jîyana xwe peyivî. Jîyana wî jî weke jîyana hemû kurdan perçek ji jîyana gelê wî bû.

Sala 1979'an gava di nifûsê de li ber navê 'Adilê Cemîl "azerbêcanî" tê nivîsîn, ew qebûl nake. Li gel 200 mirovan berê xwe didin Bakû û doz dikin ku navê netewa kurd li wan bêt kirin.

ÜLKEMİZDE SENDİKA SEÇİMLERİ VE SONUÇLARI ÜZERİNE

1989 yılı işçi sınıfının aktivitesinin geçen yıllara oranla arttığı bir yıl oldu. 12 Eylül faşizminin işçi ve emekçi sınıflar üzerinde yoğunlaştırdığı ekonomik, demokratik ve siyasal baskı her ne kadar işçi sınıfı saflarını daraltmışsa da, onun devrimci eylem anlayışından pek bir şey götürmemiştir.

Son bir yıldır Türkiye'de ve Kürdistan'da işçiler, emekçiler, gençlik ve öğrenci gençlik eylem alanlarını genişletmişlerdir. 1 Mayıs İşçi Bayramı iktidarın boş tehditlerine ve uzlaşmacı sarı sendikaların politik menavralarına rağmen kitlesel bir biçimde kulandı. Yıllardır ücretleri dondurulmuş işçiler ekonomik sefaletin eşğine gelmiş bulunuyordu. Fakat iktidarın ve 12 Eylül anlayışının bir sonucu olan bu baskıyı kırmak için işçiler Türkiye ve Kürdistan'da sokaklara döküldüler. Sokaklara dökülmenin başlıca nedeni, ekonomik problemin yakıcı bir hal almış olmasıydı. Ancak bu sokaklara dökülüşün biçim ve şeklini devrimcileştirmek için devrimci güçler fazla bir şey yapmadılar. İşçilerin hareketi doğallıkla, burjuvazinin istediği sınırlarda kaldı ve siyasal bir boyut kazanmadan çözüldü.

Bütün bu gelişmeleri izleyen bir başka sorun ise Sendika seçimlerinin yapıyor olmasıydı. Bu yıl olan seçimlerde devrimci demokratik bir yönetimin başa gelmesi artık dayatıcı bir sorun olmuştu. Nitkim, ülkede bu doğrultuda bütün Sendikalarda kararlı, sürekli ve militanca bir çalışma sergilendi. Ülkemiz işçi sınıfının örgütlülüğü ve mücadeleye olan duyarlılığı bir kez daha gösterdi ki, işçilere yön verildiği takdirde, bunun pratik sonuçları büyük olmaktadır. Ülkemiz işçi sınıfı çok yönlü baskılarla karşı karşıyadır. Ulusal, toplumsal, politik ve ekonomik baskılar işçi sınıfımızı daha duyarlı bir hale sokmuştur. Bu nedenle işçiler sendikalardan gerici yönetimleri alaşağı etmek için devrimci demokratik bir muhalefet örgütleyerek çalışmalarını yükselttiler. Diyarbakır ve bu bölgeyi içine alan daha birçok alanda gece gündüz demeden çalışıldı.

İşçiler biraraya getirilerek geniş toplanılarda gerici ve uzlaşmacı sendika yönetimleri teşhir edilerek en geri unsurların bile desteği kazanılabildi. Devrimci demokrat işçilerin önderlik ettikleri bu çalışmalar Diyarbakır ve Kürdistan'ın bir çok bölgesinde bir dalgalanma yarattı diyebiliriz. Onyılın korku ve sınığ psikozu bir yere kadar

kırıldı. Mücadelenin her koşulda ortaya konulabilceği gerçeği bir kez daha ortaya çıktı.

Devrimci hareketin prestijini korumak ve onun işçi sınıfı arasındaki etkinliğini artırmak için devrimciler gecesi ve gündüzünü bir ederek sonuna değin çalışmanın başında oldular ve kontrolünü ellerinde tutmayı başardılar. Bütün bu çalışmalar çeşitli sendikalarda oldu. Doğaldır ki bu çalışmalar olduğunda karşı taraflar boş durmazlardı. Onlar da kendilerince bazı manevralar ve taktik oyunlar oynamaktan geri kalmıyorlardı. TEK GIDA İş'te Devrimci Demokrat muhalefet yeniden çalışmaya başlayarak örgütlenildi. Bu korkuyu heran yaşayan İbrahim SANCAK sonuçta birçok işçiyi polise ihbar etti, bazılarını tehdit etti, işverenle bir olup önder işçilerin pozisyonlarını değiştirdi. Herşeye rağmen devrimci demokrat muhalefetin moral gücü bozulmadı. TEK GIDA İş'te seçim ve örgütlenme çalışmaları daha kararlı ve ateşli bir biçimde sürdürüldü. Ancak, tüm engellemelere rağmen sendika yönetimi iki oyla kaybedildi. Onların devrimci direniş ve inançları ise daha da güçlendi.

HARB İş Diyarbakır Şubesinde gerici ve devrimci demokratlar bir hesaplaşmaya girdiler. Sonuçta, yıllardır hep gerici unsurların bir odağı haline gelmiş olan HARB İş Diyarbakır şubesi bu yıl önemli bir mevzisini devrimci demokratlara bırakmak zorunda kaldı. Bu yıl içinde yapılan çalışmanın bu mevziyi ele geçirmiş olmasını bile başlı başına bir başarı saymak gerekiyor. Gelecek yıllarda da mücadelenin daha da kararlı ve bilinçli bir şekilde işçi sınıfının önderliğine yakışacak şekilde devam edeceğine inancımız vardır.

Diyarbakır TEZ İş'in seçimleri tamamıyla devrimci demokrat ve yurtseverlerin başarısıyla sonuçlandı. Gerici yönetim on yıldan sonra alaşağı edildi. Bütün bu saydıklarımızın ortaya çıkmasına etki eden temel faktör hiç kuşku yok ki, devrimci demokratların sıkı, seri ve kararlı bir biçimde çalışmalarını yükseltmeleridir.

Diyarbakır YOL-İŞ'te aynı dönemlerde seçimler yapıldı. 12 Eylül faşist askeri darbesinden sonra başa geçen yönetimler YOL-İŞ Diyarbakır Şubesini istedikleri biçimde kendi çıkarları doğrultusunda kullanmışlardır. Görünürlerde kendilerini demokrat olarak lanse etmeleri YOL-İŞ ve Karayolları bünyesinde çok sayıda işçiyi

etkilemiştir. Onların bu ikiyüzlülüğü her alanda teşhir edilmezse hiç kuşkusuz onlardaki bu demokrat maskesini silip atma olanaksız olur. Nitekim YOL-İŞ'te seçimlerin yaklaşmasıyla harekete geçen devrimci demokrat güçler ve yurtsever güçler öncelikle sendika yönetimine karşı muhalefeti yükselteceklerini açıklamışlardı. Şunu açık bir biçimde belirtmek isteriz ki sendika yönetiminin tümü bir batağın içindeydi, vurguncuydu, talancıydı, işbirlikçiydi, sendika patronlarıydı... Onlar onyıllarca işçiye sınıf bilinci götürmemişlerdir, işçiler eğitilmemişlerdir. Sendika bünyesinde güncel ve uzun

vadeli hedefi göstermemişlerdir. Elllerinden geldiği kadar işçileri lümpenleştirmeye çalışmışlardır. Bu amaçla yönetimin tümünü karşılarına alan devrimci-demokrat işçiler, yoğun bir çaba içine girdiler. Bu ara sendika başkanı Musa ÇELİK'de eskiden hatalı davrandığını kabul ederek özeleştiri veriyor ve yurtseverlerle birlikte hareket edeceğini söylüyordu. Seçime iki gün kala Musa ÇELİK'in alçakça tutum değiştirmesiyle devrimci ve yurtseverler ondan desteğini çektiler ve genel kurulda onun kaypak ve döneke kişiliğini deşifre ederek gözler önüne serdiler. ●

Devrimci-demokrat işçilerin 27.7.1989'da yapılan YOL-İŞ Sendikası Genel Kurulunda işçi temsilcileri ve konuklara hitaben yaptıkları açıklama;

Dünya işçilerin güçlü kollarıyla dönüyor. Uygarlığımızın bütün maddi imkan ve araçları tüm dünya işçilerinin ortak emeklerinin ürünüdür. İşçiler toplumsal bir sınıf olarak geleceğin güzel dünyasını kurmak için biraz daha bilinçlenerek siyasal etkisini artırmakta ve sömürü çevrelerini tedirgin etmektedirler. Sermaye güçleri ve onların uzantıları özellikle işçilerin hergün giderek daha da artan etkisini kırmak ve onların mücadele alanlarını daraltmak için her yola başvuruyorlar.

Çeşitli oyun ve entrikalarla işçi sınıfını zayıflatmak ve işçi tabanında yoz bir örgütlenme biçimi geliştirmek için işçiler arasına ajanlarını ve çok ucuz satın aldıkları bir kısım uşaklarını sokarak işçilerin sağlam temellere dayalı birliğini bozarlar. İşçiler arasında güvensizlik ve yılgınlık yaratarak, onları sermayeye karşı teslimiyetçi bir tavıra getirmek istiyorlar. Kuşkusuz sermaye güçleri bu işleri yaparken de en çok yararlandıkları kişiler genellikle işçiler arasında sivrilmiş demagoglar oluyor. Bu demagoglar işçilerin genel çıkarlarından çok sermayenin çıkarlarına hizmet etmektedirler. Ancak kendilerine birkaç kırıntı koparabiliyor. Böyle olduğu için bu tür demagog ve dalkavuklar hiçbir zaman işçilerin ve emekçilerin gerçek dostları ve yandaşları olamazlar.. Bunlar işçileri ve işçi davasını sermayeye peşkeş çeken hainlerdir. Bunların yaptığı uşaklık ve dalkavukluk tarihte görüldüğü gibi işçi sınıfına ihanet etmekten başka bir anlam taşımıyor.

İşte biz duyarlı işçilerin görevi başta bu hainleri teşhir etmek olmalıdır. Yıllardır işçileri aldatan akla hayale gelmeyecek kişisel çıkarlar sağlayan kişiler var. Bu dalkavuklar ancak seçimden seçime işçilere uğrayarak senaryolarını hazırlarlar. Çünkü kendileri artık işçi olmaktan çıkmışlardır. Birer bürokrat olmuşlardır. Biz bu bürokratları yıllardır işçilerin saf

duygularını okşayıp onların oyları ve desteğiyle sendika yönetimine gelmeyi başaran bu iki yüzlü insanları artık hayatın her alanında teşhir edeceğiz ve onların gerçek kimliklerini açığa çıkarıp onlarla kıyasıya mücadele edeceğiz. YOL-İŞ teşkilatında böyleleri hep başrol oynadıkları için bunlara karşı mücadelemiz bugünden sonra da sürdürülecektir. Çirkin yüzlerini gizleyen sahte maskelerini er geç düşüreceğiz. Nitekim bu sahte maskeleriyle bugüne kadar gerçek yüzünü gizlemeyi başarmış olan birinin maskesi düşmüştür. Bu kişi hepinizin tahmin ettiği gibi Musa ÇELİK'tir. Bu kaypak davranışlarıyla ilerici, yurtsever ve devrimci-demokrat çevrelere kendi tecritini sağladı. Son olarak şunu da söylemekte yarar vardır: Başta bu zihniyet ve bu zihniyetin elebaşısı Musa ÇELİK'in daha önce kendisiyle beraber olan dürüst demokrat arkadaşlarımızın delege seçilmemeleri için çok adice manevralar ve kasıtlı davranışlar ortaya koyduğunu da biliyoruz. O işçi sınıfının mücadelesine inanmadığından dolayı, işçi sınıfı önderlerinin de seçilmemesi için gereken her türlü alçakça engellemelere baş vurmuştur.

Biz devrimci-demokrat işçiler olarak burada bütün işçi temsilcileri önünde bu andan itibaren muhalefet olduğumuzu ilan ediyoruz. Gelecek seçimler için ve bu bürokratları işçilerin başından defetmek için tüm gücümüzle çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Şiarımız işçilerin güncel ve uzun vadede sınıf çıkarlarını savunmaktır...

**YAŞASIN İŞÇİ SINIFININ BİRLİĞİ
KAHROLSUN KAYPAK VE DÖNEKLER
YAŞASIN İŞÇİ SINIFININ DEVRİMCİ
ÖNDERLİĞİ**

TARTIŞMA

TARİHSEL OLAYLARI KOŞULLARI İÇİNDE DEĞERLENDİRMEK

F. BARAN

Tarihsel olayları koşulları içinde değerlendirmek Marksist tarih anlayışının vazgeçilmez koşullarından biridir. Bu yaklaşımdan kalkarak olgu ve olaylara eğilinmedikçe birçok şeyin gölgede kalacağı, gözden kaçacağı ya da subjektif niyete göre çarpıtılacağı açıktır. Geleceği doğru yönde inşa etmenin geçmişi doğru şekilde kavramaktan geçtiğini bilen marksistler yalnızca insanlık tarihi konusunda değil, onun bir parçasını oluşturan kendi tarihleri konusunda da hassastırlar ve genel için geçerli olan anlayıştan kendilerini muaf tutmazlar. Toplumsal gelişmenin belli bir uğrağında ortaya çıkan marksizm kendi tarihini oluşturduğu andan itibaren kendini nesnellikten soyutlayamaz; ve ayakları yere basar basmaz da kendisini kuşatan koşullar gözönüne alınmadan doğru bir tarzda değerlendirilemez. Geline aşamada belli yerlerde somutlaşan marksizm, artık, teorinin griliği içinde değil, yaşamın yeşilliği içinde değerlendirilmek durumundadır. Marksizmi ve onun gerçekleşmiş olan sosyalist toplumları teorinin griliğiyle sigaya çekenler gördükleri uyumsuzluk karşısında pekala yaşama küsebilirler. Onlar için esas sorun dünyanın gerçekliği üzerinde kapitalizmle didişerek zafere ulaşmaya çalışın ve bundan ötürü de kendisinden birşeyler yitiren sosyalizmi zirveye çıkarmak değil, teo-ride güzel olan sosyalizmi asla yeryüzüne indirmemek ve, deyim uygunsu, bu ulu düşünceyi dünyanın pislikleriyle kirlenmemektir! Sosyalizmin tarihine yaklaşırken Batı'nın ağır bombardımanı altında pusulasını şaşırın bu kesimin bazı hatalar karşısında "bizim istediğimiz sosyalizmde bunlar olmaz" diyerek gerçeklerden kaçması ve giderek sosyalizmi ütopyaya dönüştürmesi burdan kaynaklamkatadır. Bu yaklaşımın sosyalizme hayrı olmadığı gibi kendisine de yoktur. Çünkü sosyalizmin tarihi konusunda bilimsel yaklaşımdan yoksundur. Bilimsel yaklaşımdan yoksun, tarihe bakışını duygusallığın emrine veren bir anlayışın geleceği doğru yönde kurması ütopyadır. Geleceği, ancak geçmişin yükünü omuzlayarak gelenler doğru bir şekilde kurabilirler.

Perestrojka ve Glasnost'la birlikte sosyalizm yeniden tartışılmaya başlandı. Sisteme ilişkin tartışmaların kalkış noktası ise Stalin dönemidir. Niyetler farklı olsa da, Batı ile Doğu bu noktada birleşmektedir. Gerek sosyalizmle gerekse leninizmlle sorunu olanlar Stalin

J. V. STALİN

döneminden hareket etmeyi amaçlarına varmak açısından elverişli bir nokta olarak görmektedirler. Günümüze kadar ülkemizde bu koroya katılanlar olmakla birlikte, seslerinin gür çıktığını söyleyemeyiz. Fakat, bu kesim, SBKP'nin döneme ilişkin eleştirel yaklaşımından feyz alarak giderek sesini yükseltiyor. Kimileri SBKP'yi bile sollamış durumda. SBKP dışından bazı unsurların söylediklerinin Sovyet basınında yer alması baz alınarak, ne kadar asılsız olursa olsun rahatlıkla Stalin dönemine karşı malzeme olarak kullanılabilir. Dönemin ürünü olan kimi olgular ana yönelimin önüne çıkarılmakta ve kocaman bir toplumsal dönüşüm inkar

edilmektedir. Bu dönemin tarihsel anlamı neydi? nasıl gerçekleşti? ve sonuçları nelerdir? sorularının karşılığı bulunmadan Stalin dönemi eleştirilemez. Yapılan eleştiriler de gerçekçi olmaz, karalamanın sınırlarını aşamaz. Hele hele bu dönemi sosyalizmin tarihinden çıkarıp atmamak onu yok saymak hiçbir marksist-leninistin işi olamaz. Dünya görüşümüz gereği hatalarımızı karşısında acımasız olduğumuz doğrudur ama, geçmişimiz konusunda inkarcı olmamız gerektiğini hiç kimse söyleyemez.

Rıza Polat, Medya Güneşi'nin 7. sayısında "Tartışma" bandı altında yer alan "BİLİMSEL SOSYALİZM RÖNESANS ÇAĞINI YAŞIYOR" adlı makalesinde Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeler üzerinde duruyor. Değindiği konular üzerinde durmak gerekiyor. Zaten bu konular üzerinde duruluyor ve dünya komünist ve devrimci-demokrat hareketi uzun zamandır bu konuları tartışıyor. Ülkemiz solunun da bu konulara eğilmesi, olan biten hakkında şu veya bu şekilde fikir beyan etmesi son derece yararlıdır. Ancak, sözkonusu makalede ele alınan öyle bir konu var ki, üzerinden atlanarak diğerlerine geçilemez. R. Polat Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeleri tartışıyor görünmekle birlikte, Stalin dönemi makalesinin ana temasını oluşturuyor. O'na göre bugünkü sosyalizm rönesans çağını yaşıyor ve bu, sosyalizmin başarısıdır. Ama bu başarılı sosyalizmin Stalin döneminden fıskırdığını hiç görmüyor. Rahatlıkla kaldırıp bir kenara atabiliyor bu dönemi. Sonra, bugünkü sosyalizme baktığında gördüğü olumsuzlukların esas kaynağı olarak, az önce kaldırıp bir kenara attığı Stalin dönemini gösteriyor. "Stalin dönemi bir yerde Lenin'in düşüncelerinden tamamen bir ayrımadır ve sovyet toplumunun yaşamında oluşan tarihin ikiye bölünmesidir." Bir başka yerde olan biten "Stalin'in kişisel diktatörlüğüdür." O dönemde parti içinde meydana gelen çatışmaların nedeni de, sosyalizmin pratik inşasından kaynaklanan sorunlar değil, "Marksizm-leninizmi dogmatik tarzda yorumlayan Stalin ile marksizm-leninizmi yaratıcı kılarak onu asmak isteyenler arasındaki tartışmalardır." Yani az ilerde "leninizmden sapma olan Stalin" dogmatik, "Lenini aşmak isteyen"(Troçki, Buharin vb.)leri ise marksist-leninist oluyor. Bir başka yerde ise "leninist olan Troçki," birden bire Lenin'le görüş ayrılığına düşüyor ve "Leninizmden sapma olan Stalin" ise leninist kesilerek Troçki ile Lenin arasındaki görüş ayrılığını istismar ederek kendi felsefesini Sovyet toplumuna olduğu gibi, dünya komünist hareketine de egemen kılıyor. Omuzları üzerinde başı olmayan dünya komünist hareketi ise Sovyetler Birliği'ndeki olumsuzlukların en büyük sorumlusu oluveriyor. Bir başka yerde, zaten Lenin'in genel sekreter olmasını istemediği Stalin bütün suçlardan arınıyor, SBKP sorumlu olarak görülüyor. Sonra Stalin yeniden öne çıkarılıyor. Partinin büyük çoğunluğu ise O'na destek olanın gafletine düşüyor. Bu da soruna açıklık getiremiyor. Çünkü Çarlık Rusya'sının ordusu ve polisi karşısında boyun eğmeyen militanların Stalin'e boyun eğmeleri

anlaşılır ve kabuledilir birşey olarak görülüyor. Nihayet çare bulunuyor: Üzerinde durulması gereken ve Stalin dönemi değerlendirilirken içinde bulunulan tarihsel evrenin her yönüyle ele alınması değil de, Stalin'e güç veren toplumsal psikolojinin araştırılmasıdır.

Stalin dönemine böyle yaklaşamaz. Psikolojik gerçeklerle bu dönem psikologlara havale edilemez. Stalin dönemi bir devrim dönemidir. Devrim dönemlerini doğru bir şekilde anlayabilmek için marksist yöntemle sarılmak gerekir. Yoksa, Stalin dönemi karşısında kendi konumuzla Batı'nın konumunu birbirinden ayıramayız. Nedir Batı'nın konumu, önce buna bakmak gerekiyor.

Batı'nın Gözünde Stalin

Ekim Devrimi'yle birlikte Batı dünyasının sindiremediği ve her fırsatta yeryüzünden silip atmak, dünya proletaryasının kafasından kazıyıp çıkararak "bir varmış, bir yokmuş"a çevirmek istediği iki şey vardır. Birincisi, bir gün kendilerini de bu güzelim dünyadan söküüp tarihin çöplüğüne atacak olan sosyalizm; ikincisi ise, sosyalizmi kuvveden fiile indiren Stalin olgusudur. Onlar, tam 70 küsur yıldır bir sabah kalktuklarında sosyalizm ve Stalin olgusunun kötü bir rüya olduğunu görmek istiyorlar. Fakat gerçeklik başka yönde geliştirdi/gelişiyor. Marx, o parlak zekasıyla işçi sınıfının bilimini oluşturduktan bu yana "ayak takımı" "adam" oldu ve dünyanın hatırı sayılır bir kesimini emperyalistlerin elinden çekip aldı. Ekim Devrimi işçi sınıfının ilk başarısı oldu. Batı'nın ilk kabusu. Bunun yalnızca bir kabus olmadığını, aynı zamanda ayaklarını yere basan sosyalizm olduğunu onlara gösteren ise Stalin oldu. Bunun için Ekim Devrimi ve Stalin onlar için birbirinden ayrılmaz bir bütündür. Birinin ortadan kaldırılması diğerinin de sonunu hazırlayacaktır.

Emperyalistler sosyalizmi ortadan kaldırmak için her şeyi yaptılar. Bolşeviklerin iktidar olmasıyla birlikte kafa kafaya verip Çarlığı yeniden diriltmek için ülke içindeki karşı-devrimcilere her türlü yardımda bulundular. Zaman zaman kendileri de kuşatmaya katılıp, genç işçi devletini nefessiz bırakarak boğmak istediler. Karşı-devrimci hareketin başarıya ulaşamayacağını anladıklarında uzun vadeli ambargo ve diplomatik tecrit siyasetiyle ondan kurtulmaya çalıştılar. Bolşeviklerin, bu politikanın etkisiyle dize gelip, sosyalizmi inşa etmekte vazgeçeceklerini bekliyorlardı. Kutsadıkları kapitalist düzenden başka yeni bir düzenin kurulabileceğini, Bolşevik denilen "aşağı tabaka"nın bu işi kurtarabileceğini sanmıyorlardı. Nasıl olurdu da, Tanrı'nın insanoğluna en güzel armağanı olan kapitalist düzen Tanrı'ya başkaldıran insanoğlu tarafından değiştirilebilirdi? Değiştirildi işte! Tarihsel gelişme bütün beklenti ve sanıları boşa çıkardı. Bolşevikler, Tanrının insanoğluna verdiği en güzel armağanın aslında kapitalizmin var olmasından kaynaklandığını bilen ve insanoğluna daha iyisini armağan eden o gerçek kahramanlar, iktidarı aldıkları gibi, sosyalizmi de kurdular. Ve ka-

patalist okyanus içinde mahsur kalmış insanlığı kurtuluşa götüren deniz feneri oldular.

Emperyalistler ikinci çılgınlığa kalkışmaya karar verdiklerinde sosyalizm artık bir ülkü değildi. Sıradan insanın kavramakta zorluk çektiği teori olmaktan çıkmış, yaşamın kendisi haline gelmişti. Kapitalist lisanla konuşan Rusya insanı sosyalist dili öğrenmeye başlayan sovyet toplumunun bir neferydi artık. Felsefeyle gerçeklik diyalektik tarzda birleşiyor, SSCB toprağında yeni bir birey, yeni bir toplum ve yeni bir dünyanın tohumları filizleniyordu. Sovyet ülkesinde yaşamın her alanında gerçek insanca düzen olan sosyalizm temelleri atılırken Batı'da, emek sütunları üzerinde yükselen sermaye kuruluşlarında faşizm illeti mayanlanıyordu. Viyana'dan başlayarak New York'da patlayan ve kapitalist dünyayı sarsan büyük bunalımın ardından birçok ülkede faşist diktatörlükler kuruldu ve onların en barbarı Alman faşizminin başçekiciliği altında sosyalizme karşı yeni bir Haçlı Seferi başlatıldı.

Dünyanın önemli bir parçasının kapitalist pazarın dışına çıkarılması kanamaları düzensiz hale getiriyor ve sosyalizm "virüs"ü neredeyse gerçekte modern kölecilik olan "Hür Dünya"nın işini bitiriyordu. Hitler'in "Hür Dünya" destekli vahşeti ve umutsuz çılgınlığı "Barborassa" operasyonu sosyalizm "virüs"ünden kurtulmayı amaçlıyordu. Ancak, amaç hasıl olmadı. Öfkeyle kalkıp zararlı oturan Hitler'in hevesi kursağında kaldı. Mussolini'nin akıbetini paylaşacağından emin olan Hitler, "Kartal Yuvası"nda akreple aynı sonu paylaşmayı yeğledi. Ahtapot gibi dörtbir yana saldırdığı kolları Kızıl Ordu ve Halk Cephelelerinin nefeleri tarafından birer birer koparıldıkça da, Doğu Avrupa ve Balkan ülkeleri özgürlüğe kavuştu. Daha da önemlisi bu ülkeler kapitalizmi değil, sosyalizmi seçtiler. Böylece sosyalizm yerel bir görüngü olmaktan çıkıp sistem haline geldi. Kapitalist dünya ise, birakalım sosyalizmi yok etmeyi, onu yok etmeyi amaçlayan her eyleminin sonucunda kendinden bir şeyler yitireceğini kesin olarak anladı. Bu inançlardır ki, tükürdüğünü yalayıp, daha dün küçümsediği Stalin'le oturup dünyanın geleceğini konuşmak zorunda kaldı.

Ama O'nu -Stalin'i- asla hazmedemediler. Emperyalist çevreler özellikle ölümünden sonra O'nu amansız bir karalama kampanyasına tabi tuttular. Emperyalistler için, sol içinde yeterince düşmanı olan Stalin'i savunulmaz hale getirerek sosyalizmi yıkmak, doğrudan bir saldırıyla sosyalizmi tasfiye etmekten daha kolaydır. Mimarı gözden düşmüş bir yapının tasfiyesi, doğaldır ki, daha kolay olacaktır. Adı sosyalizmle bütünleşmiş Stalin'in karalanması ve lanetlenip giderek Hitler'den daha kötü gösterilmesinin altında yatan tek gerçek: kapitalizmi oldukça zor durumda bırakan sosyalizm olgusunun ortadan kaldırılması arzusudur. Fakat emperyalistler, bu arzularını açıkça dile getirmektense, Stalin'e yönelik saldırılarını insan haklarının ihlali paravanıyla gerçeklelendirdiler. Onlar için Rus halkının başına çöreklenmiş ve Tanrı tarafından sonsuza kadar Çar ilan

edilmiş birinin tahttan indirilmesi, işlediği suçlardan ötürü yargılanması insan haklarının ihlalidir. (Çarlığın yıkılmasına o kadar üzülüşler ki, hala Sovyet hükümetlerinden O'nun kendilerine olan borçlarını ödemelerini istiyorlar.) Onlara göre, devrimden sonra Çarlığın geri getiricileri olarak görülen ve yoksul Rus köylüsünün kanını emerek palazlanan, kendi bencil çıkarları dışında insanca hiçbir değer tanımayan Kulakların tasfiyesi insan haklarının ihlalidir. Günde bir tas lahana çorbasına talim eden yoksul köylünün durumu ise gayet insanidir. Çıkarlarından vaz geçmediği gibi, sovyet iktidarını yıkmak amacıyla sabotaj eylemlerine girişen kulakların her türlü vahşeti ve talanı masumca bir eylem, Stalin adına yüklenerek lanetlenen yoksul köylünün zoralmı ise caniliktir. Çünkü, kapitalist zihniyete göre kutsal olan insanın insanca yaşamı değil, mülkiyet hakkıdır. Bir kulak özel mülkiyetten aldığı güçle köylüyü sömürebilir ama, bu, köylünün ayaklanarak kulağı mülkünden etmesini haklı çıkarmaz. Çünkü özel mülkiyet kutsaldır ve ona yönelen eylem insan haklarının ihlalidir. Onlara göre Troçki'nin Sovyet ülkesi dışına çıkarılması insan haklarının ihlali ve Stalin diktatörlüğünün gerçek yüzüdür. Çünkü Troçki, Sosyalizmi inşa etmenin anlamsız ve zaten mümkün olmayacağını söylüyordu. Onlara göre Buharin'in sonu hiç de insanca değildi. Çünkü Buharin, köylüye "zenginleşin" diyerek insan haklarını savunuyordu.

Sonuç olarak emperyalistler, SSCB'nde eskiyi bırakmak istemeyenleri, yeniye kurmaya engel olanları ve sosyalizme değil de kapitalizme yönelmek isteyenleri insanlık cephesinde, bunlara karşı olanları da "Gayri insani" cephede görüyorlar(dı). "Gayri İnsani" cephenin önderi Stalin'di. Bundan ötürü lanetlenmeyi hak etmişti. Çünkü Stalin, sosyalizme yönelişin önderi ve mimarıydı. Kendi deyişle devrim düşmanlarına karşı acımasız ve kabaydı. Sovyet ülkesinde sosyalizm karşıtı unsurlara karşı giriştiği her eylem emperyalistlerin Aşil topuğuna saplanan bir hançerdi. Tasfiye edilen her Kulak emperyalistlerin SSCB'ndeki kollarından birinin kesilmesi ve beklenen kapitalizm umutlarının kırılması anlamına geliyordu. Onların Stalin'e karşı duyduğu kin ve nefret burdan ileri geliyordu. Ve başlatılan karalama kampanyası Stalin'in şahsında sosyalizmi tasfiyeyi amaçlıyordu.

Emperyalistler için Stalin'in görünümü anlattığımız gibidir. Onlar bu yargılarında oldukça haklıdırlar. Stalin, onlar için tam da değerlendirdikleri gibidir. Yani onlara karşı diktatör, hakları karşısında saygısız, başkaldırıları karşısında acımasız ve kabadır. Bizler, Stalin adına bundan ancak onur duyabiliriz. Hiçbir komünist burjuvaziden övgü beklemez. Arkasından "iyi adamdı" denmesini istemez. Stalin de bunu ne bekliyor ne de istiyordu. O, tarihsel koşulların kendisine yüklediği sorumluluk gereği burjuvazinin amansız düşmanı olması gerektiğinin bilincindeydi. Burjuvazi tarafından hep bu sıfatla anılacağına da...

Komünistlerin Gözüyle Stalin

Peki komünistler açısından Stalin'in konumu nedir?

Bu soru çoktan soruldu ve kimi komünistler (!) tarafından da yanıtlandı. Ne yazık ki, bu soruyu olumsuz tarzda yanıtlayanlar O'na en yakın olanlardır. "Yapılan yanlışlıklardan en az Stalin kadar ben ve giderek bütün parti de sorumludur. Çünkü politbüro üyesi olarak kararların altında imzam vardır" deme cesaretini gösteremeyen Kruşçev 'in ilk işi Stalin'i yermek ve neredeyse devrim düşmanı ilan etmek oldu. Bu yaklaşım tarzı sürdü; günümüze kadar geldi ve Perestrojka ile birlikte yeniden alevlendi. Stalin'i "red" düzeyinde eleştirmemiş kimi unsurlar da bu yaklaşımdan cesaret alarak, tarihsel bilinç ve sorumluluk anlayışı dışında kendilerini "anti-Stalinist" propagandanın yayıcısı ilan ettiler.

Batılı devletler, sosyalist ülkelerdeki değişikliklerin kendilerine olan yakınlık veya uzaklığını Stalin'e yönelik eleştirilerle ölçüyorlar. Stalin'e yönelik saldırılar ne kadar sert, sosyalizmin temeli olan kolektif kurum ve kuruluşlara yönelik tasfiyeler ne kadar yaygınsa reformcular, Batı'dan bir o kadar hoşgörü ve sempati alıyorlar. Onlara göre "Stalinist"ler muhafazakardır; muhafazakarlar ise sosyalizmden ödün vermeyen diktatörlerdir. Anti-Stalinistler ise bu kavramların karşısında yer alan kişilerdir. Çünkü Stalin'le başlayan saldırılar O'nun kişiliğiyle sınırlı kalmıyor. Ardından O'nun döneminde oluşturulmuş kurum ve kuruluşlara sıra geliyor. Kruşçev Stalin'le başladı. Sonra Sovyet tarımında sosyalizmin temel direği olan kolektifleri tasfiyeye koyuldu. O dönemde Sovyet ekonomisinde sorunların olduğu açıktı. Bizzat Stalin bu sorunlara işaret ediyor, artık eskisi gibi işlerin yürütülemeyeceğini vurgulayarak herkesi göreve çağırıyordu. Fakat Kruşçev, Stalin dönemini yok sayma eğiliminde olduğundan yeniden NEP'le işe başlamak istiyordu. Özcesi, Stalin'le başlayan eleştiri O'nu sağ bir çizgiye götürmüştü.

Batılı devletlerin Stalin'in şahsında sosyalizme yönelik saldırıları öyle bir boyutta etki yaratmış bulunuyor ki, kimi sosyalist ülkelerde yönetime seçilen yeni unsurlar Batı'nın nezdinde rüştünü ispatlamak için icraatlarının ilk perdesini Stalin'e saldırıyla açıyorlar. Tito'yla başlayan Yugoslavya deneyi ortadadır. Diğer sosyalist ülkelerde birden fazla siyasal partinin olmayışını demokrasi (!)nin yokluğu olarak kendi kamuoyuna lanse eden Batı, Yugoslavya için bunu bir eksiklik olarak görmüyor. Çünkü ülkedeki kapitalist gelişme resmi politikanın doğrudan sonucudur ve uluslararası finans kuruluşlarının kanatları altında özgürce gelişme garantisine sahiptir. Macarlar Stalin'den başladılar işe, sonra marksizm-leninizmi tartışır oldular. Marksizm yaftasıyla ortaya çıkıp teori üretenler birden bire marksist düşünce olmadan da kalkınmanın ve refahın sağlanabileceğine delalet ettiler. Sanki marksizm yalnızca ekonomik gelişmeyi sağlayan bir reçeteymiş gibi... Stalin'le başlayan operasyon marksist düşüncenin rafa kaldırılması

veya salt ekonomik gelişmeye hizmet ettiği kadarıyla kullanılmasına vardırıldıktan sonra sıra, sistemin sorgulanmasına geldi. Bunu sağlamanın yöntemi de sosyalizme karşı duran güçlerin haklı çıkarılması şeklinde belirlendi. Böylece, Batı'nın, itibarları iade edilsin diye kutsadığı Nagy'ler ululandı. Stalin'i karalamanın mantıksal sonucudur bu. Şimdi de komünist parti başkanlığına sosyal-demokrat biri getiriliyor ve devlet başkanı kalkıp rahatlıkla "Doğu Avrupa'dan komünizmin adı sökülüp atılmalıdır" dediğinde, çok doğal bir laf ediyormuş gibi algılanıyor. Bu gibi insanlar bırakalım marksizmi, kendi halkının şanlı mücadelesi karşısında bile en ufak bir sorumluluk taşımıyorlar. Kabe olarak gördükleri Batı'nın herhangi bir başkentine adım atar atmaz, kimin adına orada bulduklarını unutarak, Batı'nın sıradan bir bireyi haline geliveriyorlar. Batı'nın sık sık tekrarlayıp durduğu "1917'den sonra Rusya'dan tarih yanlış yaşandı" zırvasını benimseyen kimi Sovyet ekonomist, aydın vb.lerinin yanısıra, Halk Meclisinin havasını boğucu bulan Sakharov Batı'nın bataklık başkentlerine iner inmez sanki Sovyet halkının oylarıyla seçilmiş biri değil de Londra borsasının Sovyet Halk Meclisi'ndeki simsarımış gibi "aman ha" diyor emperyalistlere, "sakın Gorbaçov'a güvenmeyin, söylediği her şey aldatmacadır."

Kuşkusuz ki, bunları yadırgamıyoruz. Dün ortalıkta "insan haklarının savucusunu" olarak fink atan bir Sakharov'un bugün, aslında "insan hakları"ndan kapitalizme dönüşü anlayan ve savunan bir gerici olduğunun anlaşılması sevindiricidir. Dün, Sakharov vb.leri sadece Stalin'den muzdarip görüyorlardı. Bugün öyle olmadığı anlaşılmıştır. Böyle insanların derdi davası Stalin değil, sosyalizmdir. Stalin, tıpkı Batılılar için olduğu gibi onlar için de sosyalizmin yer yüzünden sökülüp atılması amacıyla aşılması gereken ilk barikattır. Bu barikat aşıldıktan sonra kamp kurulacak ilk vadi kapitalizmdir.

Sosyalist dünyanın kendi sorunlarıyla uğraştığı bu süreçte ortada bir keşmekeşliğin olduğu "kurt sisli havayı sever" misali, bu keşmekeşlikten yararlanarak Stalin'in işini bitirmek isteyenlerin olduğu bir gerçektir. İddialara yanıt verenlerin azalması hata yokolması düşündürücüdür. Stalin dönemine ilişkin bazı konularda objektif davranmakla birlikte Gorbaçov'un kalkıp Stalin döneminde yapılanların anısına Moskova'da bir anıt dikileceğine dair söz vermesi ve bunun karşısında yeterli bir duyarlılığın gösterilmemesi ibret vericidir. Bütün olanlar karşısında komünist hareketin sessiz kalması ya da pes perdeden ses çıkarması, bugünün sorunlarından bile Stalin'in sorumlu tutulması, yaşanan dönemin iyi yanlarına kendi eserleriymiş gibi sahip çıkılırken, yanlışlıklarından öcü görmüş gibi kaçınması ise, tarihsel bilinçten yoksunluğun ürünüdür.

Aslında söylenmesi gereken çok açıktır. Biz, bir bütün olarak Stalin dönemine ilişkin 'bu tarih bizimidir' diyebilme cesaretini gösterebiliyor muyuz, yoksa bundan kaçınıyor muyuz? Komintern gereği durum fiilen böyle olmakla birlikte yine de bu soruyu sorup bilincimizi ve

cesaretimizi yoklamalıyız. Doğrulara gür sesle 'bizimdir' derken yanlışlara da 'bizimdir' diyebiliyor muyuz? Bizce, Stalin dönemi olumlu ve olumsuzluklarıyla sosyalizm tarihinin bir dilimidir ve bu dönemin sorumluluğu yüklenilmeden komünist olunacağı inancında değiliz. Bugünden dönüp geriye baktığımızda hatalı olarak gördüğümüz şeylere 'bizimdir' diyemiyorsak, geleceğe ilişkin olumlu dersler çıkarabileceğimiz çok kuşkuludur.

Troçkist hareketi bir yana bırakıyoruz. Stalin'in ezeli düşmanı olduğu gibi Lenin'le de görülecek hesabı var, - Stalin'i yadsımakla işe başlayıp nereye varıldığının anlaşılması için Komintern içinden çıkıp gelmiş birkaç KP'nin akibetine işaret etmek istiyoruz. Şimdi Avro-Komünist olarak adlandırılan KP'ler, Kruşçev'in ifşaatlarından sonra Stalin'i yadsımakla kalmadılar- ki, komentern düzeyinde işlenen hataların doğrudan ortağıydılar- Pişmanlık getirip sosyalist ideolojiye elveda dediler. Pişmanlık derecesini göstermek için de ne işe hizmet edeceği açık olan "Tarihsel Blok" çağrısında bulundular. Bir yanda Avrupalı olmanın büyüklük kompleksi, diğer yanda bu büyüklüğe yakışmayan basiretsizliklerini örtbast etmek için Lenin'i Rusya topraklarına hapssettiler ve Rus-komünizmi, Avro-komünizm diye birşeyler icat ettiler. Marks'ı ise, ihtilalci özünü boşaltarak sırf Avrupalılık hayrına adı anılacak bir değere indirdiler. --Güncel bir örnek vermek istiyoruz. Fransa'da yapılan son ulusal seçimlerde komünistler, Paris Komünü'nden çok burjuva devrimini sahiplenmeye çalıştılar. Komünistlerle sosyalistler arasındaki çatışma gelip, hangi tarafın burjuva devriminin takipçisi olduğunda düğümlendi. Kendi tarihini sahiplenmekten korkan bir partiden daha yüksek sorumluluk gerektiren Stalin dönemini sahiplenmesi beklenebilir mi? - Kruşçev'e ateş püskürüp Mao'nun saflarında yer alan Bettelheim gibi teorisyenler ise şimdi, Ekim Sosyalist Devrimi'ni sorguluyorlar. Onlar için artık Stalin'in herhangi bir önemi yoktur. Çünkü Ekim Devrimi Sosyalist bir devrim değil, burjuva bir devrimdir. Burjuva bir devrimin ürünü olan Stalin'den sosyalizmi inşa etmesi beklenilir mi?

Burada önemle altını çizmeden geçemeyeceğimiz bir nokta var. Bu örnekleri vererek "sakın Stalin'i eleştirmeyin, O'nu eleştirenlerin sonu ortadadır" diye bir korku yaratmak niyetinde değiliz. Bunlar, tarihe sorumsuzca yaklaşmanın örnekleridir. Bu sorumsuz ve inkarcı çizginin karşısında sorumlu yaklaşım çizgidir anımsatmak istediğimiz. Bu kısa nottan sonra tekrar konumuza dönebiliriz.

Tekil düzeyde olmakla birlikte ülkemiz solunda da yukardaki sonuca varabilecek bir eğilim var. R. Polat'ın makalesi Stalin'i reddetmenin ötesinde bir anlam taşıyor. SBKP'ye tabi olmayı politikalarında esas alan kesimlerdeki bu eğilimin dozu; Stalin'den hareketle marksist ideolojiyi de tartışılır kılma veya oraya vardırıma yine SBKP'nin tutumuyla yakından ilişkilidir. Bunun açık kanıtı ise, dün olduğu gibi bugün de SBKP'nin argümanlarına bağlı politaka üretmeleridir. Y. Küçük'ün

yerinde yakıştırmayla TÖBEKP'nin komünistlerin kapitalist ülkelerde başarısız olmalarının nedenini kapitalist çerçeve içinde demokratik bir program oluşturamamalarında araması, bu eğilimin kesin sonucudur. Enternasyonalizm gereği bunu yaptıklarına inanıyorlar. SBKP'nin bugünkü politikasının değişmesi durumunda bile bu kesimin değişeceğine inandığımız gibi bunu Enternasyonalizm olarak da görmüyoruz. Enternasyonalizm, konjonktürel nedenlerden ve özgül sorunlardan ötürü teoriyi revize edenlerle birebir uyum sağlamak değildir; tam tersine, teorinin dünya ölçekli aydınlığı altında dünya devrim hedefini gözardı etmeden her bir tarafın kendi ülkesinin gerçekliğini genel amaç doğrultusunda değiştirme mücadeleleri arasındaki karşılıklı ilişkidir. Bu karşılıklı ilişki iki taraflı bir sorumluluk gerektirir. Biz, nasıl ki sosyalist dünyanın sorunlarının çözümünden kendimizi muaf tutmuyor ve ileri sürülen çareleri heyecan duyarak tartışıyorsak, sosyalist ülkelerde bizim sorunlarımızın çözüm biçimleri üzerinde heyecan duyarak durabilmelidirler. Uzun zamandır sosyalist dünya -bazı istisnalar dışında- bu tip sorunlardan kendisin muaf tutuyor. Kapitalist sistem dışında olmayı yeterli buluyor. Gündeme gelen sorunların çözümünde ise kendinden hareket ediyor. Bu durum karşısında misillemede bulunup "sizin sorunlarınızdan bize ne" diyemeyiz. Onlar bizim sorunlarımızı görmezlikten gelseler bile biz, sosyalizmin sorunları karşısında duyarsız kalamayız. Fakat bu, böyledir diye kendi sorunlarımızın üzerinden atlamayı kim önerebilir bize? Bunun gerekli olduğuna kim inandırabilir bizi? Devrimciliğimizin mihenk taşı ülkemiz koşullarını değiştirip dönüştürme azim ve çabamız ise, bunun gereklerini yerine getirmeden nasıl devrimci olabiliriz? Bize devrimciliği yasaklayan bir enternasyonalizm, enternasyonalizm olmaktan çıkmış demektir.

R.Polat'ın Stalin'e yönelik suçlamaları SBKP'nin tutumundan kaynaklanıyor. SBKP kadar soruna vakıf olmadığımızdan ve ileri sürülen iddiaları doğru saymasından kaynaklanan perspektif eksikliğinden ötürü bazen komik duruma düşüyor. Kapitalist gelişmeyi hızlandırdığı artık pek tartışılmayan NEP sürecini "bilinmez" ve "anlaşılmaz"a indiriyor. Devrimden hemen sonra tarım sorununda atılmış adımlar ise, devrimin tabiatına aykırı buluyor. O'na göre NEP, Lenin tarafından görülen bu aykırılığın giderilmesinden başka bir şey değildir. Stalin, Lenin'in ölümünden sonra Troçki'nin sol reçetelerini benimseyerek NEP'e son vermekle yeniden aykırılığa düşmüştür. "Halkın tavuğunu bile" zorla kamulaştırmıştır. Üstelik de sosyalizm anlayışı adına. Bu tavır, "vur" sözcüğünün "öldür" şeklinde algılanması gibidir. SBKP'nin Stalin dönemine ilişkin eleştirileri vardır, burası doğru ama, olan biten de SBKP içindeki veya dışındaki kimi unsurlarca dile getirildiği gibi değildir. Meselenin bir tavuğun kamulaştırılması olmadığı ve kolektifleştirmenin böyle tartışılmayacağı açıktır. SBKP'nin en yetkili kişisi Gorbaçov, o dönemde Stalin,

Buharin ve Troçki arasındaki görüş ayrılıklarında, eleştirmekle birlikte Stalin'in haklı olduğunu söylüyor. Kollektifleştirme hareketinin yanlış olduğunu ise hiç söylemedi. Hatta bunun zorunlu ve gerekliliğini her fırsatta vurguluyor. Kaldı ki, SBKP Stalin'i reddetse bile bu, aynı tutumu alacağımız anlamına gelmez. Çünkü, konunun "zır cahili" değiliz. Argümanlar yıllardır tartışılıyor. Bu tartışmalar sonucunda ortaya çıkmış bazı sonuçlar da var. Bu sonuçları şöyle özetlemek mümkün: Stalin döneminde bazı yanlışlar yapılmıştır. Fakat, Stalin dönemini her yönüyle tarihten silmek isteyenler, Perestrojka ile birlikte yeniden başlayan tartışmalar sürecinde sonucu kendi amaçları doğrultusunda kullanmaya çalışıyorlar. Onlar için bu dönem tüm sonuçlarıyla Sovyet tarihinden çıkarılıp atılmalı ve hiç yaşanmamış gibi yeniden NEP'e dönülmelidir. Bu istek, ömrünün sonuna gelmiş birinin yeniden dünyaya gelmesi durumunda yaşamak istediği hayat tarzını dile getirmesi gibidir. Hayatından memnun olmayan bir insanın nasıl ki, yeniden dünyaya gelme şansı yoksa, bu isteğin gerçekleşmesinin de şansı yoktur. Bu, irademiz dışında gerçekleşen olayların var olduğu sözünün gereğidir. Stalin dönemi yanlışlarıyla ama, ana yönelim olarak kesin logrularıyla yaşanmış bir devrim dönemidir; şimdi, insanlığın yazı defteri olan tarih gerçeğiyle karşı karşıyayız ve değerlendirmek durumunda olduğumuz bu gerçektir. Tarihsel gerçeğe yaklaşım da kendi koşulları içinde olur. Koşulların üstüne çıkıp ahkam kesilmekle tarih değerlendirilemez. Şimdi düze çıkmış bir sosyalizmdir. Dünyada yalnız değil artık. Fakat o dönemde bunun tersi geçerliydi. Sovyetler yalnız ve kuşatma altındaydı. Emperyalizm gemen güçlerin direnci kırılmıştı ama, uluslararası emperyalizmden aldıkları güçle hala korkular kesimlerdi. Stalin dönemi emperyalist kuşatma ve toplumun her kesimine- Bolşevikler dahil- sinmiş ve korku atmosferi içinde değerlendirilmek durumundadır. O dönemin heyecan ve korkusunu duyumsamadan pek sağlıklı sonuçlar karamayız.

Gerçekte Ne Yaptı Stalin

Önce bunu anlamak gerekiyor. O'nun hakkında arguya varılmadan yaptığının ne olduğu belirlenmelidir. Anılacak tavrı bundan sonra anlaşılır hale gelir. Bunun yanında öncesine de bakmak gerekiyor. Rusya gerçeği soruldu, nasıl oldu? Hangi yöntemlerle- ki, en çok tartışılan konu budur- sorusu ise, daha sonra tartışılmalıdır.

"Stalin dönemi" diye adlandırılan dönem 1924'te başlar. 1924'e kadar Lenin'in hayatta olduğu ve belirlenen politikanın siyasal sorumluluğunu taşıdığı dönemdir. Bu döneme ilişkin genel ve özet olarak şunları söyleyebiliriz. Sovyetler iktidarı aldıktan sonra karşılarında savaştan çıkmış harabe bir ülke gördüler. Barış ve iş bütün emperyalistlerin arzusuydu. Bolşevikleri iktidara taşımada bu emperyalistlerin devindirici gücü inkar edilemez. Devrimin

ayakta kalması, her şeyden önce, ülkenin genel görünümünün değiştirilmesine bağlıydı. Üstelik iç savaş koşullarında bunun yapılması gerekiyordu. Ülkenin koşulları düşmana karşı acımasız olmayı ama aynı zamanda ekonomik hayatı düze çıkarmayı emrediyordu. Siyasal alanda olduğu gibi ekonomik alanda da zor esastı. İktidarın alınmasından 1921 yılına kadarki döneme damgasını vuran iç savaş koşullarında diktatörlüğün ekonomik hayattaki somutlanması "Savaş Komünizmi" şeklindeydi. Dönem boyunca politikanın kurbanlarının başında köylülü geliyordu. Sanayisi geri olan bir ülkede tarıma yüklenileceği açıktır. Bu nedenle, Savaş Komünizmi boyunca esas yük köylü kitlesinin omuzlarına bindi.

1921 yılında iç savaşın son bulmasıyla birlikte Savaş Komünizmi dönemi de kapanıyordu. Açılan yeni döneme damgasını vuran NEP'di. NEP, her şeyden önce toplumun nefes alması anlamına geliyordu. 8 yıldır süren savaşın açtığı yaraları sarmak, ekonomiyi canlandırmak ve yaşam standartlarını yükseltmek Sovyet iktidarının çözmesi gereken acil sorunlardı. Bunun yanında NEP'in siyasal hedefleri de vardı. Amaç sosyalizmin alt yapısını oluşturmaktı. Bunun için NEP (politikası) ülke çapında bir pazarın oluşturulmasını; köylünün yeniden devrime kazanılması için bazı ayrıcalıkların tanınmasını- daha az vergi, vb. -ve kendine yeterli bir endüstrileşmeyi içeriyordu. Lenin öldüğünde yürürlükte olan politika buydu.

Lenin öldüğünde Sovyetler Birliğinde sosyalist ekonominin inşa edildiğini kimse söyleyemez. Bu, yalnızca NEP sürecinde kırsal alanda kapitalizm gelişmesinden değil, büyük fabrikalara dönüşen küçük işletmelerin sanayi içindeki payından ötürü de böyleydi. Lenin, sovyet iktidarının Sovyetler Birliği'nde sosyalist ekonominin inşa edildiği anlamına gelmediğini, tersine, geçiş sürecine tekabül eden ve sosyalist ekonomiyi inşa etmeyi amaçlayan bir iktidar olduğunu söylemekle, o dönemdeki durumu ve yapılaması gerekeni çok açık bir şekilde izah ediyordu. R. Polat'ın söylediği gibi her şey güllük gülistanlık değildi.

Lenin öldüğünde durum böyleydi. 1929'a kadar devam eden ekonomik gerçeklik de böyleydi. Bu tarihe kadar sovyet ekonomisinde meydana gelen değişiklikler nitel değil, niceldi. Bu anlamda Stalin döneminin esas olarak bu tarihten sonra başladığını söylemek yanlıcı olmaz. 1924 -29 arası daha çok parti içi sorunların çözümünü kapsar. İlerde bu döneme değineceğiz. Şimdilik şu kadarını söylemekle yetinelim. 1924-29 arası, 1929'dan sonra uygulanan politikanın tartışılması, teorik düzeyde netleştirilmesi ve partiden bir kesimin (Troçki ve taraftarları) tasfiyesi dönemdir.

Lenin'den sonra NEP'in devam ettirilip ettirilme-yeceğinin tartışılması durup dururken gündeme gelmedi. Sorun NEP'in doğrudan sonucuydu. Çünkü, ölü bir ekonominin canlanmasında önemli rol oynamış olan NEP, giderek tehlikeli bir hal alıyordu. Bu politikanın kimi

olumsuz sonuçları -kulakların güçlenmesi ve bürokratism- Lenin tarafından da müşahade edilmişti. Ancak, tüm sonuçlarıyla ortaya çıktığını söylemek zor. Açık olan şeydu: NEP altında gelişip güçlenen ve tehlikeli boyutlara varacak olan kapitalizmdi. R. Polat küçük çaplı üretimden sözederken, onun sürüyor olmasını adeta olumluyor. Fakat, Lenin'in, küçük üretimden sözederken, hergün, kendiliğinden kapitalizmi doğurduğu tespitini ve uyarısını unutuyor.

Süreç içinde bu politikanın olumsuz sonuçları hem ekonomide hem de politikada kendini gösterdi. 1927'deki 15. Parti Kongresi'nde ekonomik alanda tam bir gerileme olduğu saptandı. Tarımsal ve sanayi üretimi savaş öncesinden de düşük düzeylerde seyrediyordu. Kulalar ürünün büyük bir kesimini devlete verme yerine stoklamayı yeğliyorlardı. Bu durum ülke çapında kıtlığa yol açıyordu. Ekonomik olarak durum böyleyken politik olarak bir karşı-devrim eğilimi giderek güçleniyordu. Palazlanan kulaklar ekonomik sabotajlarla yetinmiyor. Sovyet iktidarını devirmeyi amaçlıyorlardı. Böyle bir ortamda NEP'nin sürdürülmesi açıkça karşı-devrimin güç kazanması anlamına geliyordu. Sorun yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda politik çözümler de bekliyordu. Üstelik NEP, ilelebet uygulanacak bir politika da değildi. Yukarıda değindiğimiz gibi, sosyalist ekonominin inşa edilmesi için alt yapı oluşturuluyordu. Esas sorun, bu politikaya nerede ve nasıl son verileceğiydi. 15. Parti Kongresindeki tespitler ışığında düşünüldüğünde, bu politikanın artık sürdürülemeyeceği rahatlıkla söylenebilir. 1929'daki kolektivizasyon bu düşüncenin ürünüdür.

NEP'i daha uzun süre devam ettirmediği için Stalin'i eleştirenlerin bu somut durumun ışığında düşünceleri gerekiyor. Biraz daha sürdürülseydi ya da kaldırılmasaydı demek yetmiyor. Bu politikayı sürdürmenin olanakları var mıydı? Sorusuna açıklık getirmek gerekiyor. Öyle bir durumda, emperyalist kuşatma altındaki SSCB, ülke içinde giderek güçlenen burjuvazi karşısında ayakta kalabiliyor muydu? Kuşkusuz ki, bu soruya verilecek yanıt tıpkı, NEP biraz daha uzatılmasaydı iyi olurdu diyenlerin yanıtı kadar spekülatif olacaktır. Ama şu kadar rahatlıkla söylenebilir: 15. Parti Kongresi'nde müşahade edilen olgulara rağmen NEP sürdürülseydi, Sovyet iktidarı eskisi gibi ülkeyi rahat yönetemezdi. Yönetim boşluğunun olduğu bir yerde karşı-devrimin rahat rahat yerinde oturabileceğini hiç kimse iddia edemez. Böyle bir durum olmadıği halde kulaklar sabotaj eylemlerinde bulunabiliyorlarsa olduğu yerde daha rahat davranabilecekleri açıktır.

NEP zorunluluktan kaynaklandı. Rusya'da kapitalizmin gelişmesi daha ileri düzeylerde olsaydı NEP'e gerek olmayabilirdi. 1929 yılında başlatılan kolektivizasyon da zorunluluktan. Sosyalizmi tek ülkede inşa etmeyi önüne görev olarak koymuş olanların başka seçeneği olmazdı. NEP'in sonuçları iki yol gösteriyordu: Ya kapitalizme geçiş izni verilecek ya da dur denilecekti. NEP belli bir doyuma ulaşmış ve ülkenin ihtiyaçları değişmişti. Bir zamanlar kırıcı canlandıran kulaklar şimdi gelişmenin

önünde engel haline gelmişlerdi. Hafif sanayiye paralel olarak ağır sanayinin inşası hem duyulan makina ihtiyacının hem de sosyalist ekonominin inşasının olmazsa olmazıydı. Kullanılabilen pazar mekanizması ise köy-kent üretim-tüketim arasındaki diyalektik bütünlüğü sağlama özelliğinden yoksundu. 1929'da uygulamaya konulan plan bu sorunların çözümünü ve sosyalist inşayı derinleştirmeyi amaçlıyordu. Plan, kulakların tasfiye edilerek kolektivizasyonun sağlanmasını, ağır sanayinin kurulmasını ve bütün üretim sürecini belirleyip yönlendirecek merkezi planlamanın kurumsallaştırılmasını hedefliyordu.

1930'larda yapılanlar sıradan bir kolektivizasyon değildi. R. Polat'ın deyişiyle, sosyalizm adına halkın tavuğunun bile kamulaştırılması hiç değildi. Açıkça anlaşıldığı gibi, bir devrimdir bu. Siyasal iktidarı almada Ekim Sosyalist Devrimi ne ise, sosyalist ekonominin inşasında 1930'lu yıllar da odur. Ağır sanayinin inşası ve kulakların tasfiyesi açık bir alan üzerinde cereyan etmedi. Sovyet iktidarına karşı ayaklanan karşı-devrimci bir güç ve onun gerisindeki emperyalistlerle dışarıya bir mücadele sonucunda gerçekleştirildi. Bu, sadece eski düzenin kalıntılarının temizlenmesi değildi, bununla birlikte, NEP'in doğurduğu bir takım yeni olguların da temizlenmesiydi. Bunun yukarıda gelen bir direktifle emir-komuta zinciri içinde yapıldığını söylemek durumu açıklamaz. İnsiyatifin partide olduğu ve partinin harekete öncülük ettiği açıktır. Kendisini işçi sınıfının öncüsü olarak gören leninist bir partiye yaraşan da budur. Kır emekçileri partinin insiyatifıyla bu eyleme doğrudan katıldılar. Partinin iradesi aşağıdan destek ve harekete katılım bulmasaydı kocaman Rus kır kulaklardan nasıl temizlenebilirdi? Kır emekçileri yaklaşık on yıllık bir süre içinde kulakları yeterince tanımışlardı. Kırsal alanda kulak demek sömürü ve açlık demekti. Bundan ötürü partinin şiarı bu kesimin arzularına hitap ediyordu. Emekçilerin harekete geçerek kulakları tasfiye etmesi ve kolektiflere katılması zor olmadı. Tereddütte olan orta köylülüktü. Bu kesim, kulak örneğine bakarak bir gün zengin olacağı umudunu hala taşıyordu. Diğer yandan devlete de ihtiyacı vardı. Çünkü kulaklığa giden yol, modern tarım araç-gerecine sahip olmaktan geçiyordu. Kolektiflere modern tarım araç-gerecinin verilmesi ortaköylülüğü kararsızlıktan kurtardı. Orta-köylülük büyük kitleler halinde kolektiflere katıldı. Kuşkusuz katılmayanlar da vardı. Bunların acı çektiği açıktır. Mal canın yongasıdır sözü boşuna söylenmiş değildir. Fakat, orta köylülüğün bir kesimi fırtınadan payını aldı diye, eski toplumun temellerini yıkan ve kırda yeni bir düzen kuran kolektivizasyonun önemini yadsıyamayız. Burda gözönüne alınması gereken yönelimin kendisidir, yoksa tali yönler değil.

Kolektivizasyon hareketinin doğruluğu ve sosyalist inşaya yararlılığı kısa bir süre sonra ortaya çıkan sonuçlardan da açıkça anlaşılacak durumdur. Yalnızca ekonomik alanda değil, sosyal, siyasal ve kültürel yaşamda da olan biten bir devrimdir. Birileri bunu

göremiyor ve bugünkü varoluşlarına o döneme borçlu olduklarını anlayamıyor ya da anlamak istemiyorlarsa yalnızca nankör ve inkarcı olmalarındandır. Sosyalizmi katletmeyi amaçlamış emperyalistler bile bu dönemin devasa sıçrayışını inkar edemiyorlar. Geri bir ülkede bu muazzam yükselişin olabileceği kimsenin aklına gelmiyordu. 15. Parti Kongresi'nde çöküşün eşiğinde olan Sovyetler Birliği çok kısa bir süre içinde dünyanın ikinci gücü haline geldi. Kırsal sanayileştiği, müziğin proletarleştiği bir dönemdir bu. Sovyetler Birliği kolektivizasyonun ardından modern bir toplum haline geldi. Ekonomik kalkınma hızı açısından ise, modern toplumların tanık olduğu en yüksek düzeyi tutturdu. Yaşama standartlarındaki durum tam bir patlamaydı. Çalışma hakkı garanti altına alındı. Sosyal hizmetler bütün kesimlere ayrıcalıksız ve karşılıksız götürüldü. Sanatsal etkinlikler kırsal alandaki kolektif üretimin ayrılmaz bir parçası haline geldi. Bunlara koşut olarak, bütün toplumu coşku ve sosyalizmi inşada kendine güven duygusu kuşattı- Bu güvenlidir ki, Hitler faşizmi inine kadar kovandı- Kendiliğinden gelişen ve toplumsal coşku ve azmin sembolü olan Stakhanovist hareket ve subbotnikler bu dönemin çiçekleridir.

Bunların önemini anlamak için şu soruyu sormak gerekiyor: Bunca yıllık tarihine karşın kapitalist dünya, Stalin'in on yılda yaptığını yapabildi mi?

Alternatif Politikalar: Troçki ve Buharin

Stalin'in, Lenin ile Troçki arasındaki görüş ayrılığını istismar ettiği söyleniyor. Soruna böyle yaklaşıldığında parti içi mücadelede yenik düşen Troçki'nin "mağduriyet"i önem kazanıyor ve muhalefette olmanın haklılığıyla ödüllendiriliyor. İktidar olmanın sıcak gömleği Stalin'e, muhalefette olmanın rahat gömleği ise Troçki'ye giydiriliyor. Gerçeklik karşısındaki korkusunu ve inançsızlığını serüvenci tezlerle gizlemeye çalışan, gözüne bürünmüş iktidar hırsıyla açıkça partinin karşısında yer alan ve bunu gizleme gereğini bile duymayan Troçki, neredeyse, masum biri olarak gösteriliyor.

Stalin ile Troçki arasındaki soruna, 1900'lerden beri süregelen ideolojik ayrılığın somutlaşan sonuçları olarak bakmak gerekiyor. Troçki, muhalefette olmanın haklılığıyla değil, ideolojik çizgisinin yanlışlığıyla iktidar mücadelesinde yenik düşmüş biri olarak değerlendirilmelidir.

Lenin ile Troçki arasındaki görüş ayrılığı sıradan bir görüş ayrılığı değildi. Oldukça derindi. Bu derin görüş ayrılığının gelip bir yerlerde somutlaşması ise "istismar" sözcüğüyle açıklanamaz. Lenin'in ölümünden sonra Parti neden birbirine girdi sorusuna yalnızca Stalin'den yanıt vermesi beklenemez. Bu sorunun muhatabı daha çok Troçki'dir. Çünkü o, müzmin muhalefet olma özelliğini hiçbir zaman bir kenara bırakmamıştır. Kendi kişiliğini ideallerin üzerinde tutmuştur. Bir yanda kolektif hareket,

diğer yanda Troçki kişiliği olagelmıştır. Koşulları anlayamamak veya onlardan kaçmak, yalnızca kişilik olarak değil, ideolojik olarak da Troçki'nin sonunu hazırlamıştır. Troçkizmin devrim yapmayacağı leninist çizgiyle kanıtlandı. Yaşanan süreç de bu sonucu doğruladı ve pekiştirdi. Sosyalizmi inşa edemeyeceğini ise Stalin kanıtladı.

Troçki, yalnızca Stalin'i hedef seçmekle kalmadı; Lenin için de tutumu aynıdır. RSDİP'nin ilk kongrelerindeki tartışmalarda O'nun için Lenin, Robespierre'in kötü bir kopyası ve tipik bir küçük-burjuvadır. Parti içindeki tartışmalarda Lenin'i hep bu konuma oturtmuştur. Lenin'in karşısında olmayı varlığının nedeni olarak telakki etmiştir. RSDİP tarihinde kritik dönemlerden biri olan tasfiyecilik yıllarında bu konumunu terk etmemiştir. "Borba" grubunun lideri olarak tasfiyecilerden çok Lenin'e saldırmıştır. Sadece örgütsel konularda değil, devrim ve sosyalizm anlayışında da farklı konumdur. Katıksız bir proleter devrim düşleyen Troçki, işçi-köylü ittifakıyla sosyalizmin kurulabileceğini tasavvur edemiyordu. Ekim Devrimi arifesinde şahsına münhasır görüşlerini kısa bir süre bırakmışsa da, Brest-Litovks barış görüşmeleri dahil, partiden atılınca kadar yeniden farklı olma konumuna dönmüştür. Devrim öncesinde Lenin'le arasındaki devrime ilişkin görüş ayrılığı devrimden sonra sosyalizmin inşasına ilişkin görüş ayrılığı şeklinde somutlaşmıştır. İktidarın örgütlenmesi ve kullanılması konusunda Lenin'le olan polemikleri O'nu tanımamız için yeterlidir. Troçki'nin sol reçetelerinin Stalin tarafından benimsendiği düşüncesi yanlıştır. Çünkü, Troçki, kendi reçetelerine sonuna kadar bağlı kalacak kadar kararlı değildi. O'ndaki bu ideolojik tutarsızlığın şimdiki Troçkistler tarafından bile eleştirildiğini R. Polat'ın bilmesi gerekirdi. 1924'e kadar Stalin'le ciddi bir çatışması görülmediyse bu, esas hedef olarak Lenin'i seçmesinden ileri geliyordu. Sonraki süreçte Stalin'i hedef seçmişse bu da Stalin'in Parti Sekreterliğine seçilmiş olmasından ileri geliyordu. Troçki'nin özsiyasal geçmişine bakıldığında, kendisi dışında parti sekreterliğine kim gelirse gelsindi, O'nun gazabından kurtulamayacağını söylemek abartma olmaz.

Stalin ile Troçki arasındaki görüş ayrılığının açık çatışma boyutlarına varması Lenin'in ölümünden sonra başlar. İlk çatışma parti sekreterliğinin seçimiyle ortaya çıktı. Parti, Bolşeviklere karşı olan birini değil, Bolşevikleşmenin simgesi olduğu gibi, Lenin'in vasiyetinde altını çizmiş olduğu sıfatları da kabul eden Stalin'i seçti. İlgisi olmakla birlikte, Troçki'nin partiden ihracını doğuracak çatışma bu değildi. Stalin ile Troçki arasındaki çatışma, sosyalizmin inşasına ilişkin görüş ayrılığından kaynaklanıyordu. Teorik düzeydeki formülasyonu tek ülkede sosyalizmin inşa edilip edilemeyeceğiydi. Yalnız, bu tartışma, devrim öncesindeki gibi cereyan etmiyordu. Komünistlerin iktidarda bulunduğu ve sosyalizm yolunda başarılı adımların atıldığı bir ülke somutluğu üzerinde yükseliyordu. Bunun için, teorik tartışmanın sonucu teoride kalamayacak, sosyalizme ;önelmiş bir ülkenin kade-

rini doğrudan belirleyecekti.

Şimdiden dönülüp geriye bakıldığında ve Troçki ile Stalin arasındaki görüş ayrılığı ele alındığında esas olarak üzerinde durulması gereken konu budur.

Stalin, iktidarın fethedilmesi gibi sosyalizmin de inşa edilebileceğini ve inşa edilmesi gerektiğini, aksi takdirde iktidarda kalınmayacağını söylüyordu. Sosyalizmin zaferi ile kesin zaferi arasına ayırım çizgisi çekiyor, ikisinin birbirine karıştırılmaması gerektiğini önemle belirtiyordu. Tek ülkede sosyalizm tezi kendisine ait olmakla birlikte Lenin'in bazı makalelerini ve genel olarak devrim anlayışını örnek gösteriyordu. Lenin 1916'dan sonra bu konuya değinmiş, devrimin, büyük bir olaslıkla en ileri ülkelerde değil de, emperyalizmin zayıf halkaları olan daha geri ülkelerde başarıya ulaşacağını söylemişti. Rusya bu öngörüyü doğruladı. Kapitalizmin toptan çöküşü nasıl ki, dengesiz gelişme yasası gereği yerini zayıf halkaların koparılmasına bırakmışsa, sosyalizmin toptan zaferi de yerini, koparılan halkalarda zafer kazanmaya bırakmıştı.

Stalin'in tezini bazı somut gelişmeler de destekliyordu. Beklenen dünya devrimi bir türlü gerçekleşmiyordu. Tersine, dünya devrimi dalgasında bir düşme eğilimi gözleniyordu. Kızıl Ordu'nun Polonya'daki yenilgisi teori ile gerçeklik arasındaki ilk çatışmaydı ve komünistlere unutulmaz dersler vermişti. En büyük umutların bağlandığı Alman Devrimi çok ağır yenilgi almıştı. Macaristan ve Bulgaristan'daki hükümetlerin yıkılması bunun çabasıydı. İtalya'da faşistlerin iktidar olması ise karşı devrimci dalganın атаğa kalktığını gösteriyordu. Bütün bunlar, koparılan halkanın elde tutulması ve dünya devrimi için sağlam bir üs haline getirilmesi düşüncesini haklı çıkarıyordu.

Troçki'nin tezi, Rus devrimi ve dünya koşullarına karşın bunun tam tersiydi. O, Rusya gerçeğinde sosyalizmin inşa edilebileceğine inanmadığı gibi mümkün de görmüyordu. Daha çok Avrupa devrimine, umut bağlamıştı. O'na göre Sovyet Devrimi'nin garantisi, devrimin, uluslararası çapta yayılması, üretici güçlerin en gelişkin olduğu Avrupa'ya taşınmasıydı. O'nun, Rusya gerçeğinde sosyalizmin inşa edilmeyeceği inancı, Lenin tarafından formüle edilmiş ve Stalin tarafından da savunulan işçi-köylü ittifakına güvenilmezliğinden kaynaklanıyordu. Ancak proletaryanın kendisi sosyalizmi kurabilirdi, öyleyse devrim, proletaryanın yoğun olduğu Avrupa'ya taşınmalıydı.

Bugün Stalin ile Troçki arasındaki görüş ayrılığı değerlendirildiğinde artık, yalnızca tezlerden hareket edilemez. Bir de yaşanan pratik süreç vardır. Bu süreçte bakıldığında tek ülkede sosyalizm tezinin defalarca doğrulandığı açıktır. Mevcut sosyalizmin kimi sorunlarla yüz yüze olması bu gerçeğe gölge düşürmez. Bugün garip olan tek ülkede sosyalizmin olabileceği değil, olmayacağı anlayışıdır.

Troçki'nin tezi pratik olarak çürütülmüştür. Avrupa

devrimine bağlanan umutlar gerçekleşmemiş, devrime en yakın olan Almanya'da faşizm iktidar olmuştur. Hiçbir zaman güvenmediği Rus köylüsü ise, Rusya kırından kulakları temizlemiş ve sosyalizmin temellerini sağlamlaştırmıştır.

Troçki'nin partiden atılmasına gelince. R. Polat bunu, parti içi demokrasinin ortadan kaldırılmasına bağlıyor. Leninist parti anlayışının rafa kaldırıldığını, partiyi ele geçiren Stalin'in tam bir diktatörlük kurduğunu iddia ediyor.

Birkaç noktaya işaret etmek istiyoruz.

Birincisi, 1930'a kadar Stalin'in diktatörlüğünden söz edilemez. Üstelik, Stalin, her şeyi gayet demokratik bir şekilde ele almıştır. R. Polat'ın işletilmediğinden yakındığı Parti içi demokrasi sonuna kadar işletilmiştir. Kendi ihracı hariç, alınan bütün kararlarda-olumlu veya olumsuz- Troçki'nin de payı vardır. Troçki'nin yine demokratik bir tarzda- partiden atılması, Stalin'in konumunu güçlendirmiştir ama, O'nun Partiye tam anlamıyla egemen olduğu anlamına gelmez. Stalin'in temizlik hareketine girişmesi -esas olarak- Kirov'un- Troçki'nin 'biz öldürmedik ama öldürülmesi iyi oldu, çünkü Stalinist diktatörlüğün köşe taşlarından biriydi! dediği Kirov- öldürülmesine tekabül eder. Troçki'den sonra parti içinde etkin olan Zinoviye, Buharin vb. leri vardı.

İkincisi, Troçki'nin Partiden atılması leninist parti anlayışıyla çelişmez. Stalin'in kötülenmesini haklı zemine oturtmak için neredeyse aziz haline getirilen Lenin döneminde birçok kere tasfiyelere gidilmiştir. Leninist Parti en sıkı demokratik-merkezîyetçilik ilkesine göre çalışır. Alınan kararlara kesin uymayı gerektirir. Kararlara uymayanlara gösterilecek tek yol partinin dışına çıkmaktır. Leninist partide fraksiyonlara yer yoktur. Parti politikasını rahatsız edici bulanlar fraksiyon oluşturabilir, kararlara uymayabilir ve hatta partiye karşı politika yapabilirler ama, partinin dışına çıkarak, onların tutum almada özgürlüğü varsa, Partinin de onları kendi dışına bırakma özgürlüğü vardır.

Üçüncüsü, ve önemlisi; Troçki, Parti Kongresinde alınan kararlara uymamış ve parti Stalin çizgisini onayladığı halde o, kendi çizgisinden vazgeçmemiştir. Partiden atılması bu pratik tavrın ürünüdür. Troçki'nin belli bir süre parti aleyhinde faaliyette bulunmadığı, hatta fraksiyon oluşturma önerilerini geri çevirdiği biliniyor. Ama partinin Stalin'in çizgisini onaylamasıyla birlikte bu tutumunu terketmiştir. O'nun için sorun, Stalin çizgisini benimseyerek dünya devrim hedefinden vazgeçen partiyi iktidardan alacağı etmekti Emperyalist kuşatma altındaki bir ülkede Parti birliğinin sağlanması ve alınan kararlara uyulması, aksi tavrın düşmanların işine yarayacağı görüşü karşısında Troçki, Almanya'nın Fransa'ya saldırısı sırasında hükümete karşı başkaldıran Clemenseau'yu örnek veriyor ve bundan esinlenerek partiye karşı almış olduğu açıktutumunu meşrulaştırmaya çalışıyordu. Clemenseau'nun tavrı nasıl Fransa'ya ihanet değildiye, benim

tavrım da Rusya'ya ihanet değildir diyordu. Yani, gözünün iktidarda olduğunu gizlemiyordu. Böyle bir muhalefet karşısında partiden elini kolunu bağlaması istenemez herhalde. Sovyet iktidarı karşısında tavrını açıkça ilan etmiş biri karşısında parti, elbette ki, özgürlüğünü kullanacaktır.

Sonuç olarak; Stalin ile Troçki arasındaki görüş ayrılığı açıkça iktidar mücadelesine dönüşmüştü. Yenilen taraf Troçki oldu. Bunu getirip "istismar" a indirgemek yanıltıcıdır.

Buharin'in alternatif politikasına gelince. Karalamacıların gözdesi Buharin, ne yazık ki, NEP'i değiştirmeye pek gönüllü değildi. Kollektivizasyona alternatif politikaya sahipti ama, bu politika özünde yeni şeyler içermiyordu. Emperyalist kuşatmayı ve ülke içindeki kapitalizmin gelişmesini önemseyen Buharin'in sosyalizmi kurma anlayışı, ağır sanayiye gerek duymaksızın, mevcut teknik düzeyin üzerinde kendilğinden ve tedrici bir gelişmeye dayanıyordu. Pratik politikası ise, mevcut durumu güçlendirmenin yanında, kapitalizmi restore etmeye hizmet ediyordu. Niyeti daha başka olabilir. Belki de, R. Polat'ın işaret ettiği toplumsal acıların yaşanmadan sosyalizmin kuşulmasını istiyordu. Ama, unutulmamalıdır ki, böyle dönemlerde pratik politika büyük bir önem kazanır. Köylülere "zenginleşin" komutu veren Buharin, bu talimata uygun bir ortam yaratmak istiyordu. Sanayi hamlesi yerine O, hafif sanayii yeterli buluyordu. Esas olan tüketim mallarının arttırımıydı. Ama tüketim mallarını emebilecek bir alım gücü olmadan, bol malın üretilmesi neye yarardı sorusu yanıt bulmadan ortada duruyordu. Merkezi planlamanın yerine pazarın (sadece) sınırlamasını öneriyordu. Sanayii tarımın hizmetine vermeyi amaçladığından, tüketim mallarının emilmesi için köylü kitlesinin alım gücünün arttırılmasını- ürünün köylüden daha pahalıya alınması anlamına gelir, bu da yalnızca kulakların işine yarar öneriyordu. Oysa sorun bununla çözülmüyordu. Kulaklar için zaten bir tüketim sorunu yoktu. Onlar bundan da öte stoklamada bulunuyorlardı. Diğer köylü kitlesinin alım gücünün atırılması ise, kırın egemeni durumunda bulunan kulak mülkiyetinin ortadan kaldırılmasını koşullandırıyor. Buharin'in önerileri alternatifti ama, bu alternatif sosyalizme değil, kapitalizme hizmet ediyordu. Bizce, Buharin'in alternatiflerinin sosyalizmi kurmanın bir başka yolu olup olmadığının anlaşılması için sorun, NEP'in sonuçları gözden kaçırılmaksızın şu şekilde konmalıdır: Kollektivizasyon mu, yeni kulaklar mı? Üretime yönelik sanayi mi, tüketime yönelik sanayi mi? Merkezi planlama mı, pazar mekanizması mı?

1930'lu yıllar değerlendirilirken ve yargıya varılırken bu soruların üstünden atlanamaz. Süreci değerlendirirken esas yakalanması gereken halkayı değil de, teori ile pratik arasındaki mesafeden doğan bazı yanlışları veri olarak süreç hakkındaki yargıda bulunmak yanlışlıkları beraberinde getirecektir. Üstelik, safların netleştiği, sadece planda öngörülemeyen şeyler değil, pratiğin doğurduğu yeni

olguların cereyan ettiği böylesine bir dönemde herşeyin mükemmel olmasını beklemek idealizmdir. Stalin'i reddedenlerin çoğunluğu idealize edilmiş sosyalizm anlayışından kalkarak "böyle şeyler olmaz" deyip tavır alıyordular. Onlara göre her şey sancısız gelişmeli, kırılıp dökülme olmadan sosyalizm inşa edilmeliydi. Kapitalizmin rahiminden çıkan yeni toplumun kanlı hali onların ideallerine ters düşüyor. Sosyalizmin temiz, güzel giysilerle giydirilmiş nur topu gibi bir çocuk olmasını istiyorlar. Ne yazık ki, böyle olmuyor. Sosyalizm yedi aylık çocuğa benzer. Doğumu gibi yaşaması da zordur. Kanlarından temizlenmesi zaman alır. Daha çok sonradan gelen kuşakların görevidir onu kanlarından temizlemek.

Bizce, Lenin'i yaratıcı tarzda aşmak isteyen birileri varsa, bu Stalin ile yoldaşlarıydılar. Troçki ile Buharin vb.leri asla. Onlar Lenin'i anlayamadıkları gibi Stalin'i de anlayamadılar. Lenin'i anlayan ve sosyalizmi kurmaya sonsuz bir inançla bağlanan Stalin'di. Bütün yaşamı sosyalizme ve marksizm-leninizme bağlılığının kanıtı olan bir Stalin ancak sosyalizmi kurabilirdi. Bu inanç ve azim ne Troçki'de ne de Buharin'de vardı. Ondaki bu inanç diğerlerine karşı bir güvensizlik doğurmuştur ve bundan ötürü de birçok yanlış yapmıştır. Ama, bütün bunlar O'nun yarattığı büyük eseri görmezlikten gelmemizi haklı çıkaramaz.

Sonuç Yerine: Nasıl Yaklaşılmalı

Bolşevikler iktidara yürürlerken örnek alacakları bazı devrim deneyleri vardı. Kocaman bir teorik miras ve bu mirasın alt düzeyde gerçekleşmiş biçimlerinden olan Paris Komünü, 1905 Rus Devrimi vb. sınıf mücadeleleri pratikleri en azından onlara bir yön çiziyordu. İktidara hangi yoldan yürüyeceklerini biliyorlardı. Bu olanak iktidar oluncaya kadar vardı. İktidar olduktan sonra örnek alabilecekleri herhangi bir deney yoktu. Bunun içindir ki Lenin, yolumuzu pratik çizecektir diyordu. "Başkaları bizim deneylerimiz üzerinde yükselecektir" diyerek, devrimin henüz garantiye alınmadığının işaretini veriyordu. Bu düşüncenin peşin sonucu şuydu: Sosyalizm birçok hata yapacak; deyim ugunsunsa, kafasını gözünü yara yara ilerleyecekti. Yöntem deneme-yanılma olunca, hatalardan kaçınmanın olanağı yoktur.

Örneğin, önceleri pek sözü edilmeyen kooperatiflerin pratik yararı görülünce Lenin, rahatlıkla 'sosyalizm hakkındaki düşüncelerimiz değişmiştir' diyebilirdi. İktidar erkinin kullanılmasında da böyledir. Stalin'i iktidarı sovyetlerden almakla suçlayanlar, ilk adımın Lenin tarafından atıldığı unutuyorlar. İşçi sınıfının ekonomik eğilimini pratik süreç içinde gören Lenin, daha uzun bir zaman Partinin erki doğrudan elinde tutması ve sınıf karşısında bile özerk konumda olması gerektiğini vurguluyordu.

Demek oluyor ki, gerçekliğin teoriye göre değiştirilmesi, gerçeklikten hareketle teorisinin oluşturulmasındaki gibi kolay, sancısız ve pürüzsüz ol-

muyor. Sosyalizmin genel hatlarıyla oluşturulmuş proje- si, Rusya gerçeklerine ayaklarını basar basmaz, baş etme- si gereken toplumsal yapı soyut düzlemde belirtilmiş ka- pitalist toplum değil, karmaşık ve çelişik toplumsal yapıyla Rusya gerçeğiydi. Lenin "her ülke sosyalizme kendinden bir şeyler katarak geçecektir" dediğinde, genel soyutlamada yeri olmayan ve -iktidara ilkin nerede geli- neceği bilinmediğinden- nasıl olacağı belli de olmayan ulusal özelliklerden söz ediyordu.

Öyleyse, bütün bunların ışığı altında yaklaşmalıyız soruna. Stalin'in Lenin'in düşüncelerini yaşatmadığını - ki biz aynı kanıda değiliz- söylemek yetmiyor; Lenin'in sonraki sürece ilişkin düşüncelerin de ortaya koymak gerekiyor. Marx ve Engels'ten sosyalizmi tam anlamıyla formüle etmedikleri için yakınanlara "onlar geleceğin kar- maşık süreçlerinin kesin bir şekilde belirlenemeyeceğini bilecek kadar akıllıydılar" yanıtını veren Lenin gelecek üzerine ipotek konulmayacağını biliyordu. Rus Devrimi süreci bunun kanıtlarıyla doluydu. Ancak, tıpkı Marx ve Engels gibi ana yönelimi belirleyebilirdi. Bunu da yapmıştır. Lenin'i rafa kaldırdığı iddia edilen Stalin ise, bu ana yönelimden ayrılmamış, sosyalizme olan sonsuz inancıyla onu gerçekleştirmeye çalışmıştır.

Stalin, kendi felsefesini dünya komünist hareketine egemen kılmak, muhalefete karşı sert davranmak ve faşizmle anlaşma yapmakla suçlanıyor. Dünya devrimine ihanet ettiği de bunun cabası. Hitler'in Moskova önlerine kadar sorulması ve 20 milyon insanın katledilmesinin tek sorumlusu da Stalin'dir.

İnsanlar geçmişi çabuk unutar. Bunun için de tarihin tekrerrür ettiğini sanırlar. Komünistler, tarih bilinci deni- len şeyi bildiklerinden sıradan insandan ayrılırlar. Fakat komünistler de insandır ve bazen geçmişte neler olduğunu unuturlar. Komünistler için istisna olması gereken bu durum, Stalin ve sosyalizmin bombardımana tutulduğu şu sıralarda genellik kazanmış bulunuyor. Biraz daha geri- lere giderek birkaç not düşmek istiyoruz. Bir zamanlar Le- nin'in afazoz edilmek istendiğini hep birlikte göreceğiz.

Kominterne giren partileri bağlayan koşulların olduğunu herkes biliyor. Bunların Lenin tarafından savu- nulduğunu da. Ve bu koşulların Bolşevikliği bütün komünist partilerine empoze etme, bir tek Dünya Komünist Partisi yaratma, diğer bir deyişle, SBKP'nin felsefesini diğer partilere benimsetme amacını taşıdığını da. Öyleyse bunu getirip Stalin'e maletmenin anlamı ne? Stalin bütün KP'leri belli bir hedefe doğru yöneltmek için kendi anlayışını egemen kılıyordu da, Lenin bundan kaçınıyor muydu? Eğer böyle algılanıyorsa bu, Komin- tern'in ruhunu anlamamak olur.

Muhalefete karşı tutumda Lenin gayet hoşgörülü biri olarak gösteriliyor. Bir yanda azizlikten, dogmatiklikten yakınılırken, diğer yandan Lenin aziz haline getiriliyor. Bu tutumun, Stalin'e yönelik eleştiri ve karalamaları meşrulaştırmaktan başka bir anlamı yoktur. Lenin döneminin gerçekliği de iddia edildiği gibi değildir. İç

savaş süreci yalnızca karşı-devrimcilerle mücadele içinde geçmemiştir. Belli bir süreden sonra namlular menşevik ve SR'lere de yönelmiştir. Krostadt ayaklanmasını ezen Lenin, onların kullandığı sloganlara göre değil, iktidara karşı aldıkları tutuma göre davranmıştır. Bugün SR ve Anarşistlere sorulsa, en büyük diktatörün Lenin olduğunu söyleyeceklerdir.

Bir adım daha geriye gidelim. Yani devrim günlerine. Almanların Lenin'in Rusya'ya girişine göz yumması, bir an önce kendi amaçlarına varmak istemelerinden kaynak- lanıyordu. Rusya'da bir karışıklığın çıkması Almanların işini kolaylaştıracaktı. Ruslar da bunu biliyor ve Lenin'in faaliyetlerini etkisiz kılmak için, O'na Alman ajanı dam- gasını vurdular. Bu suçlama resmi çevrelerle kalmadı, giderek diğer kesimlere de sindi. Brest-Litovsk barış görüşmelerinde Lenin'in tavrı Almanları isteklerinin ka- bul edilmesi şeklinde somutlaşınca Bolşeviklerin bir ke- simi bile O'nun Alman ajanı olduğuna kanaat getirdi. "Yoldan çıkmış yoldaşlar" diye tabir edilerek ayaklanan bir kesimin silah zoruyla safdışı edilmesi bu dönemin ürünüdür. Lenin'in ikinci kez istifa tehdidiyle ortaya çıktığı yine bu dönemdedir. O'nun Avrupa devrimine iha- net ettiği tespiti de burda dile getirildi.

Oysa tarihsel gelişme Lenin'i haklı çıkardı. Rusya'da pekişen sosyalizm sonraki süreçte kapitalizme ağır bir darbe indirdi. Lenin'in öngördüğü gibi, faşizmle işbirliği yaptığı için suçlanan Stalin, Almanya'ya bırakılan top- rakları geri aldı. "Ya malın ya canın" tercihi karşısında canını kurtarmayı yeğleyen birinin sonradan malını geri almasının öyküsüdür bu.

Sonuç olarak; Stalin dönemi, sosyalizmin pekiştiği bir dönemdir. Bütün yanlışlıklarına karşın böyledir. Önemli yanlışlıkların yapıldığı doğrudur. Parti içi de- mokrasi giderek ikincil kılınması, kişilik kültür, şiddetin suçsuz insanlara yönelmesi, yargılamalardaki haksızlık vb. gibi, Bütün toplumu saran kuşkuculuk koşulları Stalin'in korkularını haklı çıkarmaz. Bir komünistten beklenen soğukkanlılık gösterilmemiştir. Daha da önemlisi 30'lu yılların zorunlu kıldığı mekaniz- malar, savaştan prestiji yükselerek çıkan sosyalizm koşullarında da sürdürülmüştür. Sosyalist demokrasi derinleştirileceği yerde kullanılan gelen mekanizma kul- lanılmıştır. Stalin sorunlara işaret edip çare aranması ge- rektiğini belirtirken, kimsenin ortaya çıkıp alternatifler sunmaması belki de bu yönetimden uzak tutulmuşluğun ürünüdür. Hatta, kendinden sonra yükselen sağ dalganın, savaş koşullarında pek göze batmayan ama sonrasında parti üyelerini bile sıkın tek kişiye dayalı yönetim meka- nizmasından kaynaklandığı söylenebilir. Saldırıların O'nunla kalmayıp eserlerine yönelmesinde bunun payı olsa gerek. Stalin, eskisi gibi olmayacağını gördü ama, nasıl olması gerektiğini netleştiremedi. Sorunların çözümü sonrakilere kaldı. Stalin hakkındaki değerlendirmeleri dahil, birçok konuda sonrakilerin çizgisi gerçekçi değildi. Tıpkı Stalin'i reddedenlerin yak- laşımı gibi... ●

Dergimizin 10. sayısında C. Cevher imzasıyla yayınlanan "Yerel Seçim Sonuçları, Olası Erken Genel Seçimler Ve Sosyalist Yaklaşım" başlıklı yazı üzerine.

DSP DİYARBAKIR BELEDİYE BAŞKAN ADAYI HÜSEYİN TAYFUN'UN AÇIKLAMASI

Sayın Cemil Cevher, Yazdıklarınızdan, Sosyalist-Marksist Kültürle yeterli derecede aşına olduğunuz anlaşılabilir. Ancak, böylesi bir aşinalık, Diyarbakır'daki 26 Mart Mahalli Seçimlerini gerçekçi bir şekilde eleştirme, irdeleme, değerlendirme için yeterli mi? Kanaatimce değil. Zatan bu konuda yazmamın sebebi de budur.

Gerçi son 6-7 aydır, yerel seçimler dolayısı ile bizimle ilgili olarak çok şey söylendi. Gerçeğe uygun olmayan dedikodu, şaya mahiyetindeki her beyana cevap vermek imkanım da yoktu, polemiklere girmemek için gerek de görmüyordum.

Medya Güneşi'nin Temmuz - Ağustos 1989 sayısındaki yazınızda, direkt veya dolaylı olarak bana yöneltilen eleştiriler var. Size yazdıklarım, öncelikle bu yönde söyleyeceklerim olacak. Bu arada, yazının benimle ilgili olmayan bir-iki bölümü için de diyeceklerim olacak. Ama, doğru da olsa, yanlış da bulmuş olsam, yazının her paragrafını irdeleme gereğini görmüyorum.

57. sayfada, . sütunun 6. paragrafında, "... seçimi kazanmak için iki yüzlü bir politika izlediğimizden..." sözedilmektedir. Bana bu yönde suçlama yapılırken, ortada kötü niyet yoksa bilgisizlik vardır. Çünkü:

1 - Seçim kampanyası sırasında, Kürt Halkı'nın

sorunları ile ilgili olarak fazla birşey söylemiş değilim. Yani sizin tesbitinizin aksine, kampanya sırasında söylediklerim, sözünü ettiğiniz sorunlarla ilgili olarak daha önce söylediklerimden fazla değildir, azdır.

Mesela Sıkıyönetim Mahkemelerinde, ifadeleri alınırken sıkıştırılan sanıkların sorunları için, 12 Eylül'den sonra Mahkemeler huzurundaki tavrımızı bilenlere bir sorun. Mahkeme Başkanının tavrını kasederek "Zora dağlar dayanmaz" dediğimizde, bunu hakaret sayan mahkeme başkanının, bütün ısrarlarına ve dayatmalarına rağmen "sözümüzü geri almamamız"ı büyetenlere sorun. O zaman ne ben politikayla ilgileniyordum, ne de seçim vardı. Tarih daha Aralık 1980 idi.

Ama o tarihlerde, o tarih öncesinde, halka kendilerini dev gösterenlerin nasıl cüceleştiğini gördük. Ağlayanları, zırlayanları, en yakın arkadaşlarını ispiyon edenleri, ifade vermek için Sıkıyönetim Komutanlığına ancak bizim gölgemizde gidebilen cüceleşmişleri gördük.

12 Eylül'den sonra, Mahkemeler huzurundaki gerekli tavrımıza şahit olan bir kısım sanıklar, bunu aşırı bir görev aşkı görüyor olmalı ki, hapisneden gönderdikleri haberlerle Nurettin Yılmaz Şerafettin Elçi, "soğukkanlı" olmamızı tavsiye ediyorlardı. Aslında biz soğukkanlıydık. Mahkemeler huzurunda yaptığımız, yapmamız

gerekenden azdı. Ancak bazı kimseler, eyyama göre hareket ettiklerinden, bazan aslanlaşıp, bazan tavşanlaştıklarından, bize ders vermek akıllarına geliyordu. O zaman ne ben politikacıydım, ne seçim vardı, ne oy kaygusu vardı.

Bizi övünmek zorunda bıraktığınıza göre bir-iki şey daha söyleyelim: Haziran 1987'de SHP'nin Ankara'da Tüzük Program Kurultayı vardı. Program Komisyonuna Diyarbakır delegesi olarak ben katılmıştım. Benim önerim üzerine şu ifade partinin programına alındı: "SHP doğan çocuğuna istediği ismi vermesini her vatandaşın en doğal hakkı sayar". Biz bu öneriyi yaparken ne seçim vardı, ne seçmen. Komisyon kapalı kapılar ardında çalışıyordu.

Aynı komisyonda, şöyle bir önerim de oldu. Bu önerim üzerine, öneriye karşı çıkanlardan biri adeta devlet kuracağımızı ima edencesine, "bunlar daha mühür basmak istiycekler" demiş, Öneri şuydu: Ülkede işkencenin bitmesi isteniyorsa, Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu'daki illerde, bugünkü yetkileri haiz olarak Valilerle Kolluk Güçleri amirlerinin (Emniyet Müdürü-Jandarma Alay Komutanı) seçimle işbaşına getirilmesi, SHP Programına alınmalıdır. Bunun gerekçesini uzun uzadıya arzetmiştim komisyona, bu bakıma tartışmalar olmuştu, gece saat 3'te ancak oylama yapılmış, önerimi destekleyenler iki oy

farkla kaybetmişlerdi. Sahitlerimiz vardır. Mesela Hikmet Çetin Komisyonun başkanıydı. Urfa'dan Av. Sabri Çepik ile Viranşehir'den Mehmet Orman'dan sorulabilir. İstanbul'da kalıyorsanız Viranşehir'li Mehmet Orman şimdi orada, bulup durumu öğrenmeniz mümkün. O gün de ne seçim vardı, ne de ben adaydım.

Yukarıda sözünü ettiklerim çok önemli hizmetler olmayabilir. Pekçok yurtsever'in daha önemli pratikleri olmuştur şüphesiz. O zaman seçim kampanyasında söylediklerimizi niçin büyütüyorsunuz. Eğer seçim kampanyasında söylediklerimiz hakikaten önemliyse, büyükse, önceleri söylediklerimiz çok daha önemlidir, büyüktür. Kabul etmeyenlerle tartışabiliriz. Ama "hayır", biz söyleriz, biz tasdik ederiz olur, biter diyenlere de sözümüz olmaz.

Biz işkence için çözüm arıyorduk, bir zamanlar Barolar Birliği Başkanlığını yapmış, demokrat, hatta sosyal-demokrat bildiğimiz Atilla Sav "Mühür basmak" vehmine katılmıştı, "öküz altında buzağı" arıyordu. Sizin yazınızda olduğu gibi. Demek ki öküz altında buzağı arayan yalnız Atilla Sav değilmiş, seçim kampanyası sırasındaki üç-beş pek önemli olmayan sözümüzü "seçim kazanmaya yönelik" olarak görülebilmıştır.

Aslında, bağımsız adayın seçim kampanyasında da söylenmiş önemli birşey olmamıştır. Halkımızın duyguları sömürülmüştür. Daha önce çalışmalarında ürkekçe davranılan birkaç kaset çalınmıştır. "Adayımız seçilmezse, hapse girecek, mahkum olacak" türünden, burjuva partilerinin bile tevessül etmedikleri fırsatçılıklar yapılmıştır. Genç kadınlarımıza ve kızlarımıza, gece

yarılarından sonra bile uyuyan halkımızın kapıları çalınarak "yalnız biz Kürt'üz. Bizim adayımıza oy verin" yalan ve demagojisi ile herkes düşman sayılmıştır.

Yurtseverlik kimsenin tekelinde değildir. Bize göre ne "Bağımsız aday" olunmakla "Kürt" olunabilir, ne de bir partiden aday olmak "Kürtlük"ten ihraç için yeterli sayılmaz. Resmi görüş "Türkiye'de Kürt yoktur" derken bağımsız aday ve çevresi de "bizi desteklemiyenler Kürt değildir" diyorlarsa ortada bir taklitçilik sözkonusudur. Size göre taklitçi kimdir.

Diyarbakır'da bağımsız adayın çevresinde olan önde kişilerin hemen hepsini tanıyoruz. Klasik bir deyişle çoğunun "Cemaziyelevvellerini" biliyoruz, buna adayın kendisi de dahildir. Bunlar seçim sırasında Kürtçe konuşmakla övüneceklerine, yargılanırlarken mahkemeler huzurunda kanaatlerini söyleselelerdi. Çoğunun vekilliklerini yaptık. Mahkemeler huzurunda sus-pus duranların, havalar düzeldikten sonra çektikleri nutuklarla bizden daha samimi bir şekilde Kürt halkının sorunlarına yaklaştıklarına kimi inandırabilirsiniz.

Fiili ile kavli bir olan insanlar olmuştur: Paşa Uzun, Ruşen Aslan, Mehdi Zana, Mehmet Cıbran, Yakup Çiçek, görüşleri arasındaki farkı gözetmeden isimleri ilk akla gelenlerdir. Bunlar, mahkeme huzurlarında, düşündüklerini cesaretle, pervasızca söyleyebilenlerdir. Bu sebepledir ki bir kısmı hala hapishanelerdedir. Düşünce ve görüşlerini mahkemeler huzurunda saklayanların, tahliye olduktan sonra, eyyam değiştikten sonra, seçim kampanyasında üç-beş laf Kürtçe konuşmuş olmaları, onları

bizden samimi saymak için yeterli mi?

58. sayfanın 1. sütununun son paragrafı ve parantez içine aldığımız ifade ile bana iyice yüklenmektedir. Önce, parantez içerisindeki ifadede başlayayım: Gerçi tarih mahalli seçimler dolayısı ile bazı ibret verici örneklerden söz edecektir. Ancak bu ibret, sizin düşündüğünüzün tam tersi anlamda olacaktır.

Öte yandan, ben kitleler nezdinde itibar ve püfularite kazandığım iddiasında değilim, ancak böylesi bir ortam doğmuşsa, halkımı ve topraklarımı sevmemden ve buna paralel hizmetimden olmuştur. Gençliğimin en verimli çağında, fraksiyon ve grup farkı gözetmeksizin, halkımızın değişik kesimlerinin, işçilerin, öğretmenlerin, aydınların, yarıaydınların zor günlerinde gücüm oranında destek olmaya çalıştım. Bundan dolayı kimseden birşey de istiyor değilim, kimsenin bana minnetar olmasını istemek aklımdan da geçmemiştir.

Ama, kadroların dağınık olduğu bir ortamda, belki de adam kıtlığında zorunlu olarak politika ile uğraşmışsam, bir kısım insanlar da başkaca alternatif olmadıktan bana kendiliklerinden, demokratlıkları gereği destek vermişlerse, hepsine teşekkür borçluyum. Bizi tanıyanlar iyi bilirler ki, kişisel hırslımız, hesabımız, emelimiz yoktur.

Ancak sizin ima ettiğiniz, belli bir çevrenin bize itibar kazandırdığı, biz de bu itibarı kazanmayı fırsat bilerek onlara yan çizmiş demekse bunu şiddetle redderiz. Tarafsız çevrelere sorarsanız, kimin kime itibar kazandırdığını öğrenirsiniz. Sizin sandığınız gibi olsaydı, bize itibar kazandırdığını sandıklarınız verdikleri rütbeleri(?)

söktüklerine göre Diyarbakır'da en çok oy alan ilk sıralarda olmadık. Pek çok çevrenin, yoğunluğun, milletvekillerinin topuyla tüfeğiyle saldırılarına, haksız saldırılarına rağmen.

Maksadını ve kapasitelerini bildiğim kişilerin peşine düşerek, belli bir senaryoya göre oynanan oyunun figüranı olmak zorunda değilim. Hiçbir kişi ve kuruluşun adamı olmadım, bundan sonra da olmam. Ancak halkımız için bize düşeni, doğru olanı, dün olduğu gibi bugün de yapmaya hazırım.

Bizden üstün nitelikte olan, yurtseverliklerinden kimsenin şüphesinin bulunmadığı, genel yararı kişisel yaradan üstün tutan kişiler sözkonusu olursa, kimsenin tavsiye ve telkinine gerek olmadan kendimiz desteklemesini biliriz. Bu arada şunu da belirtiyim. Ben 24 Ocak 1989'da DSP'den aday olmak için baş vurdum. Bu partiden adaylık, ertesi gün, yani 25 Ocak'ta son buluyordu. Bu tarihten sonra karşıma bağımsız aday çıkarıldı. Aday olduğum tarihe kadar beklememin, yani,

müracaat edilebilir sürenin sonuna kadar beklememin sebebi, belki yukarıda sıraladığım nitelikteki biri bağımsız aday olur diye bekledim.

Benimle ilgili olmayan konulardaki söyleyeceklerime gelince: 61. sayfanın 1. sütununda, Özgür Gelecek'ten alıntı yapıyor ve görüşlerinin yanlışlığını ileri sürüyorsunuz. Medya Güneşi elime geçtikçe okurum, pekçok sayısını gözden geçirmişimdir. Ancak Özgür Gelecek'i okuma fırsatım olmadı, daha doğrusu okumak üzere aramadım. Ancak, "kazanma şansı" ile desteklemeyi düşünmesi, sizin büyüttüğünüz derecede yanlış olmasa gerek. Sizin gibi düşünenlerin, Siirt'de, Mardin'de, Hakkari'de değil de sadece Diyarbakır'da bağımsız aday çıkarması ve desteklemesi, "kazanma şansı" ile olaya baktığını göstermiyor mu?

58. sayfanın 2. sütunun 4. paragrafında "... arasında tali-ikinci derecede olsa..." şeklinde bir ifade kullanıyorsunuz.

Bu konuda söyleyeceklerimin yazının özü ile bir ilgisi yoktur. Usule, imlaya ilişkindir. "Tali" ile "ikinci" aynı anlama geliyorsa, ya ikisinden biri parantez içine alınır, ya da iki çizgi arasına. Yani, eş anlamlı kelimeler arasına tek çizgi koyma gibi bir imla kuralı yoktur. Yakın anlamlı, yakın ilişkili kelimelerde (mesela: Ana-baba, Dicle-Fırat vb.) bu belki mümkündür.

Kaldı ki, "ikinci", "tali"nin tam karşılığı değildir. Tali, "asli" olmayan, "ana" olmayandır. Yani "tali", ikinci olabileceği gibi birinciden sonra gelen herhangi bir derceli de olabilir.

Bütün yazdıklarımla maksadım kimseyi kırmak değildir. Ancak, bilhassa bir yazıda, herkesin farkededeceği şekilde bizden sözediliyorsa, eleştiriliyorsak düşündüklerimizi yazalım dedik.

Bu vesileyle selam, sevgi ve saygılar. ●

AĞUSTOS/1989
DİYARBAKIR

AYDIN E TİPİ CEZAEVİNDEN KAMUOYUNA DUYURU

Eskişehir özel tip cezaevinde 22 Haziran'da "tünel" vb. basit gerekçeler bahane edilerek her türlü insani, sosyal ve siyasi haklarımız bir çırpıda gasp edildi.

Başta C. Savcısı İ. Hakkıoğlu olmak üzere tüm idareciler bizlerle diyalog yollarını kesip tam bir vahşet örneği sergilendi. tüm eşyalarımız parçalandı, yağmalanıp talan edildi. Ölümle tehdit edildik. Cezaevleri güvenlik görevlisi, olarak bulunan ve operasyonu bizzat yöneten Binbaşı Zafer Nakışoğlu "artık ben geldim, elimde çekeceğiniz var" vb. tehditlerle tam bir terör havası estirdi. Eğer Eskişehir özel tip cezaevinde büyük bir katliam meydana gelmediyse bu, yetkililerin bizleri öldürmek istememelerinden değil, biz tutukluların provakasyona gelmemiş olmasındandır. Tüm iyi niyetli girişim ve diyalog çabalarımıza rağmen hiçbir hakkımız geri verilmedi. Bu yönlü girişimlerimize her defasında cezaevi yetkilileri "bundan böyle Bir Ağustos Genelgesi uygulanacak" karşılığını veriyordu. Geline bu aşamada artık bizim yapabileceğimiz hiçbir şey kalmamıştı. Tüm diyalog yolları kapatılmış, tüm haklarımız gasp edilmişti. Tüm girişim ve diyalog yolu tıkanınca, gasp edilen haklarımızın geri verilmesi keyfi uygulama ve yaptırımlara bir an önce son verilmesi vb. insani ve sosyal taleplerimiz temelinde bir kısmımız 29 Haziran, geri kalanlarımız ise 6 Temmuz 1989'dasüresiz açlık grevine başladık. Açlık grevi öncesinde olduğu gibi, açlık grevi süreci içinde de başta Adalet Bakanı olmak üzere tüm yetkililer sorunlarımızın çözümüne yanaşmadığı gibi, bu kezde "bunların amacı farklıdır bunlar dışarda çeşitli

merkezlerden emir alıp eyleme girdiler" vb. açıklamalarla doğruluk payı olmayan, aldatıcı, hedef saptırıcı, yanıltıcı tutumuyla komuoyunu aldatma içine girdi. Oysa Adalet Bakanı'nın kendisi de -bizzat onun mimarisi olan- her türlü insanlık dışı işkence ve uygulamaları bağrında taşıyan 1 Ağustos Genelgesi'nin cezaevi yaşamını çekilmez kıldığını, tutuklu ve hükümlülerin siyasi ve insani kimliğini hedefleyen bir ortam yarattığını ve bizim bu eylemimizde bu insanlık dışı genelgeye ve genelgenin yarattığı olumsuz koşullara karşı olduğunu çok iyi biliyordu-biliyor. Açlık grevimiz devam ederken 24 Temmuz günü Ağırceza Mahkemesine açılmış bir davadan dolayı- ifade vermek için götürülen arkadaşlarımız, yine Binbaşı Z. Nakışoğlu'nun "kafalarını kırın, öldürün!" emriyle askerler tarafından duruşma salonunda arabalara kadar kıyasıya dövülüyor, coplanıp, dipçikleniyordu.

Açlık grevinin 35. gününde Binbaşı Zafer Nakışoğlu'nun komuta ettiği yüzlerce coplu ve silahlı asker, bir o kadar polisle birlikte yapılan operasyonla tüm tutuklular hücre tipi arabalara (ring) doldurularak Aydın E Tipi Cezaevine sürgün edildik. Normal koşullarda sağlıklı insanların bile bu arabalarda yerlerine sağlam yetişmeleri imkansız iken bizzat Adalat Bakanı'nın direktifi ile açlık grevinin 35. gününde bizlerin sürgün edilmesi Adalet Bakanı'nın direktifiyle ölümümüze karar kılınmasından başka bir şey değildir.

Doktorlar "yolculuk yapabilir" raporunu gene aynı güçlerle zorla imzalatılması bunun en açık göstergesidir. Ayrıca oniki saat yolculuk boyunca, yoldaki molalarda -ki bu molalar Binbaşı Zafer Nakışoğlu ile askerleri için ziyafet molalarıydı. Ve cezaevinin önünde arabalar içinde bilinçli olarak kapalı tutulup havasız bırakılmayı da dikkate alırsak, tam 24 saat boyunca bir tek damla su verilmedi. Sac ve çeşitli metallerle yapılmış kutu gibi arabaların içindeki sıcaklık ve havasızlık Hitlerin binlerce insanı cayır cayır yaktığı fırınlarını andırıyordu. Su ve oksijen isteme çığlıklarımız operasyon ve sevk için Adalet Bakanlığı tarafından özel görevlendirilmiş Nakışoğlu'nun "vatan düşmanlarına su ve hava yok, hepiniz ölümü hak etmişsiniz" yanıtıyla karşılanıyordu. Hepimiz halsiz, bitkin ve birçoğumuz da baygın bir halde Aydın Özel E Tipi Cezaevine getirildik. Burada, çeşitli cezaevlerinden özel eğitilmiş gardiyanlardan oluşan, özel işkence ekibi tarafından karşılandık. İnsanlık tarihinde görülmemiş biçimde 35 gün aç ve ölüm yatağında yatmış yarı baygın bizlere işkence yapıldığına tanık olduk. Yapılan işkenceler alındığımız hücrelerde de sürdü. Kısacası, aydın'a vardığımızdan bir saat sonra siyasi iktidar ve onun Adalat Bakanı'nın istemleri yerine getirilmişti, sevk boyunca bize yapılan insanlık dışı uygulamaları, hile, uyum ve işkencelere rağmen bir-iki siyasi grubun dışında tüm tutuklular eylemi karahlıkla yürüttü, ve sonuçlandırdı. Eylemin 44. gününde -genel süre itibarıyla 52.gün SHP Milletvekilleri Tufan Doğu ve Hilmi Ziya Postacı, Cumhuriyet Başsavcısı Nural Uçurum, Cezaevi Savcısı, cezaevi müdürleri Zekeriya... Seyfettin... Reşat... Halim... 'inde görüşmede tüm tanıklarımız kabul edildi ve haklarımızın verileceğine söz verildi. Taleplerimizin kabul edilmesi, verilen tüm sözlere ve güvencelere rağmen hiçbir isteğimiz pratikte uygulanmadı. Hepimiz bitkin, halsiz, birçok arkadaşlarımız ise çeşitli ölümcül hastalıklara yakalanmış durumda. Buna rağmen eylemden sonra en ufak tıbbi müdahalede bulunulmadı, hepimiz ölüme terkedildik-ediliyoruz. Bizler ölümlerle başbaşa bırakılmış her an toplu bir ölüm beklentisi içerisindeyiz. Yetkililerle görüşme talebinde bulunmamıza rağmen en ufak bir yanıt alamamaktayız. Yetkililerle görüşme olanağını bulmamaktayız. Sonuç olarak, bize verilen sözler sırasında bizzat yanımızda bulunan ve teminat unsuru olma görevi yüklenen SHP Milletvekilleri Tufan Doğu ve Hilmi Ziya Postacı'nın komuoyuna açıklama yapmalarını ve verilen haklarımızın pratikte uygulanması için gerekli girişimlerde bulunmalarını ve en önemlisi de söz veren yetkililerin, verilen sözlerin gereklerini yerine getirmelerini istiyoruz. Ayrıca bizlere yapılan insanlık dışı işkence ve uygulamaları bizzat yerinde görmek için İnsan Hakları, Tabibler Birliği, Barolar Birliği vb. kuruluşların Aydın E Tipi Cezaevine gelmelerini istiyoruz. Eskişehir'den başlayıp bugüne kadar dünyada eşine ender rastlanıp insanlık dışı uygulamalara maruz kaldık. Bu süreçte iki arkadaşımızı yitirdik, birçok arkadaşımız işkenceyle açlık grevi sürecinde yaralandı, sakat kaldı. Tüm bunlara rağmen, verilen sözler yerine getirilmeyip, insanca bir ortam sağlanmazsa daha üst eylem biçimleriyle yeni canlar vermekten asla kaçınmayacağız. Yetkilileri verilen sözleri tutmaya, kendine insanım, demokratım, devrimciyim diyen herkesi sorunlarımıza ve direnişimize destek olmaya çağırıyoruz.

AYDIN E TİPİ CEZAEVİNDE BULUNAN SİYASİ TUTSAKLAR ADINA

FUAT KAV-Rıza Doğan, CAFER CANGÖZ, Celal Avcı, RECEP MARAŞLI, Cuma Cihan, REMZİ KARAKAŞ, Efendi Yıldız, HALUK GÜL, Ahmet Kaya, HANIFI SÜMER, Abidin Polat

BU SAYIMIZ

Son dönemlerde halkımız üzerinde yoğunlaşarak artan ve eşine az rastlanır koyu bir devlet terörü estirilmektedir. Yaşanan süreç bir bütün olarak dikkate alındığında devletin askeri, polisi, özel timi ve yaygın işbirlikçi-muhbir ağıyla başta sosyalist, devrimci ve yurtseverler olmak üzere tüm halka yönelik bir imha ve soykırım politikasını daha yoğun bir şekilde gündemde tuttuğu görülecektir. TC Genel Kurmaybaşkanı Torumtay, son olarak yaptığı açıklamayla halkımızı bir bütün olarak düşman ilan etmiştir.

Bir yandan "köy korucusu" adı verilen karşı devrimci paralı milis kurumunun, köylülüğün devrimci ve yurtsever güçlerle olan bağlarını engellemek için daha sistemli ve daha düzenli bir hale getirilmesi amacıyla çabalar yoğunlaştırılırken, öbür taraftan da, "tatbikat" adı altında kimyasal silah da dahil toplu yok etme araçlarıyla gerçekleştirilecek soykırımların provaları yapılmakta ve yine bu amaçla "uygun bir zemin" oluşturulması için köyler boşaltılmaktadır. Bunlara "son olarak" sürgün de eklendi. Bütün bunlar olurken örgütsüz ve çoğu kez kendiliğindenci de olsa halkımız, devlet terörüne, köy boşaltmalarına ve sürgünlere karşı sessiz kalmıyor ve "direnme sanatı"nı gösterdiği pratik tutumlarıyla kavramaya başladığını dost düşman herkese gösteriyor. Geçenlerde Cudi dağı etrafında bulunan Gundik (Balveren) ve civarındaki köylerde yaşayan köylüler, köylerinin boşaltılmasına karşı kitlesel bir şekilde direnerek tavır koydular. Bunun üzerine devlet yetkilileri köylülere, köylerinin boşaltılmayacağına dair söz vermek zorunda kaldılar. Yaklaşık beşbin kişinin gerçekleştirdiği eylem, son yıllarda Güney Afrika'daki siyahlarla Filistin'de Filistinlilerin gerçekleştirdikleri kitle gösterilerin ilk nüvelerini andırmaktadır. Baskılar yoğunlaştıkça halkımız devlet terörüne karşı takınılması gereken tek doğru tavrın direniş olduğunu daha iyi kavrayacak ve kendi koşullarına özgü her türlü kitlesel ve örgütlü mücadeleyi boyutlandırmaktan geri durmayacaktır.

Bu sayımızda Murad CIWAN "Kürt halkına yaşatılan trajediye dur demek için acil çıkış yolu" başlıklı yazısıyla ülkemizdeki güncel politik süreci değerlendirip, geliştirilmesi gereken mücadele tipleri hakkında kendi görüşlerini dile getiriyor. Bu yazıyı Gundik ve diğer köylerde estirilen devlet terörüyle ilgili yazılar izliyor. Cezaevlerindeki direnişleri destekleme amacıyla tutuklu aileleri ve halkımızın dayanışmasını konu alan N. ADAR'ın yazısını, Doç. Dr. Şehmus GÜZEL'in Qasimlo'nun katledilişiyile ilgili olarak hazırlayıp bizlere Paris'ten gönderdiği yazıyı yayınıyoruz. B. ARDA'nın devam eden yazısı "devrimci şiddet"i ele almaktadır. Keya İZOL ile röportajın ardından Celadet BEDİRXAN'ın yaşamı ve Kürt diline yaptığı katkıları konu alan M. UZUN'a ait yazıyı okuyabilirsiniz. Bu sayımızda zevkle okuyacağınıza inandığımız bir diğer yazı Malmısanij'in "Dilimiz Kürtçe" ve Kamurun BEDİRXAN'ın hazırladığı Kürtçe alfabedir. Ayrıca ünlü Kürt ozanı Cegerxwîn'in anısına üç tane kürtçe şiirini yayınıyoruz. Bavê Nazê'ye ait "Kurdên Sovyetistanê Doza Mafên Xwe Dikin" başlıklı yazıyı ülkemizdeki sendika seçimlerinde devrimci-demokrat işçilerin, işçi aristokratlarına karşı takındığı devrimci tutumu konu alan bir yazı izleyecektir. Dergimizin 7. sayısında yayınlanan R. POLAT'ın "Bilimsel Sosyalizm Rönesans Çağını Yaşıyor" yazısına cevap niteliği taşıyan F. BARAN'ın "Tarihsel Olayları Koşulları İçinde Değerlendirmek" yazısı Stalin gerçekliği ile ilgili düşüncelerini dile getiriyor. H. TAYFUN'un seçimler konusunda Cemil CEVHER'in kendisine yönelttiği bazı eleştirilere cevap veren mektubundan sonra Eskişehir'den Aydın Cezaevine nakledilen tutukluların yayınladıkları bir açıklamayı yayınlarak sayfalarımızı dolduruyoruz.

Son olarak bir iki noktaya daha değinelim: 10. sayımızda "Kurdûyîna Elvis Presley" beşliğiyle Elvis'in Kürt kökenli olduğu yolunda açıklamaların yer aldığı bir mizah yazısını yayınlamıştık. Yazının başına koyduğumuz notta "Mirkut" adlı bir mizah dergisinden alındığını belirtmemize rağmen bir çok okuyucumuz yazının mizah olduğunu anlayamayıp gerçek sanmıştır. Bunların yanında Türkiye'de en çok satan gazetelerden biri olan Hürriyet Gazetesi'nde yazının mizah olduğunu anlayamamış olacak ki 2 Ağustos 1989 tarihli baskısında "Elvis Presley Kürtmü?" manşetiyle konuyu ele alıp Elvis'in gerçekte Kürt olmadığını kanıtlamaya çalışmış. Bununla da yetinmeyip bizi palavra atmakla suçlamıştı. Hürriyet'in sergilediği bu tutum O'nun olayları ele alış tarzının ne kadar ciddi (!) olduğunu göstermektedir. Ayrıca 10. sayımızda 61. sayfadaki ikinci sütunun başında "...." şeklinde geçen kısım "Kazanamayacağı", biçiminde olacaktı düzeltilir.

12. sayımızda buluşmak dileğiyle....

MEDYA GÜNEŞİ

İÇİNDEKİLER

Kürt halkına yaşatılan trajediye dur demek için acil çıkış yolu.....	1
MURAD CIWAN	
Kürt köylerinde katliam provaları	7
AHMET DİLOVAN	
Vahşetin Doğurduğu Direniş ve Gundik (Balveren).....	9
Diyarbakır'da Direnişçi Tutsaklarla Dayanışmalar Coşkuyla Sonuçlandı.....	11
N. ADAR	
Kürt Liderlerine "Acem Tuzağı".....	15
M. ŞEHMUS GÜZEL	
Daha Çok Sosyalist Yaratıcılık Daha Çok Eylemsel Yaratıcılık (4).....	20
BEHRAM ARDA	
Keya İZOL ile Röportaj.....	32
•Celadet Ali BEDİRXAN'ı Anarken.....	35
M. UZUN	
•Dilimiz Kürtçe.....	39
MALMISANİJ	
•Kürt Alfabesi.....	44
Jibo bîranîna Cegerxwîn.....	45
•Kurdên Sovyetistanê Doza Mafên Xwe dikin.....	46
BAVÊ NAZE	
Ülkemizde Sendika Seçimleri ve Sonuçları üzerine.....	48
Tarihsel olayları Koşulları İçinde Değerlendirmek.....	50
F. BARAN	
DSP Diyarbakır belediye başkan adayı Hüseyin Tayfun'un açıklaması.....	61
Aydın E Tipi Cezaevinden Kamuoyuna duyuru.....	63

MEDYA GÜNEŞİ

Sahibi

Cemal ÖZÇELİK

Yazışleri Müdürü
Yakup Karademir

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi
Çatalçeşme sk. Aydınlık Han, Kat.3 No:24
Cağaloğlu - İstanbul

Diyarbakır Bürosu
Muzaffer TEKEŞ
İnönü Cad. Kahraman İşhanı
Kat: 2DIYARBAKIR

Avrupa Temsilcisi
Halim CAN
Box: 15216
16115 Bromma SWEDEN

Paris Temsilcisi
Ahmet ÖMEROĞLU

ABONE KOŞULLARI

YURTIÇİ:

1 YILLIK 20.000 TL

6 AYLIK 10.000 TL

YURTDIŞI: 7 DM

1 YILLIK 75 DM

Dizgi ve Ofset
DİZAYN DİZGİ
BASIM
Uygun Basım

8 Temmuz 1989'da İsveç'in coğrafik bölgelerinden Halsingland'da, "Halsinge Hambon" adıyla bir dans yarışması yapıldı. Bu yarışma çeşitli ülkelerin katılımı ile gerçekleşti ve daha çok bir festivali andırıyordu. Kürt halkı için bu festivalin apayrı bir anlamı vardı. Çünkü, Zembîlfröş folkler ekibi KÜRDİSTAN'ı temsilen festivale katılmıştı.

İşte, festival alanına 1 km kala otobüslerden inip uzun bir konvoy halinde, bayrakları altında alana giren diğer ülkeler arasında, ortasında güneş bulunan, kırmızı, beyaz ve yeşil renkli bayrağıyla "KÜRDİSTAN" da yer alıyordu.

İlk festival yerinde "KÜRDİSTAN" anası yapıldığında, 5.000'in üzerinde bir kitle "Zembîlfröş"u coşkulu alkışlarla izliyordu. İşin sevindirici ve bir hayli dikkat çeken yanı şüphesiz, KÜRDİSTAN bayrağının diğer ülkelerin bayrakları arasında dalgalanmasıdır.

